

POLSKIE TOWARZYSTWO EKONOMICZNE
ODDZIAŁ W ŁODZI

Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+

część II: Strategia Rozwoju

Łódź, lipiec 2014 r.

Projekt pn. „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+” realizuje

Zespół w składzie:

dr Bartosz Bartosiewicz

dr hab. Małgorzata Burchard-Dziubińska, prof. UŁ

mgr Anna Jaeschke

mgr Stanisław Kaniewicz

mgr Sławomir Konczak

dr Tomasz Napierała

mgr Wojciech Mikołajewski

dr Agnieszka Rzeńca

mgr Jolanta Włodarczyk

prof. dr hab. Eugeniusz Wojciechowski – koordynator projektu

Spis treści

Podstawa prawna Strategii Rozwoju ŁOM.....	4
Miejsce Strategii ZIT w strukturze Strategii Rozwoju ŁOM.....	5
Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM.....	8
Synteza Diagnozy Strategicznej ŁOM.....	15
Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju ŁOM.....	24
Priorytety Strategii Rozwoju ŁOM	29
Priorytety Strategii ZIT	39
Kompleksowy Program Rewitalizacji.....	45
Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	62
Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej.....	75
Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego	99
Ocena celowości projektów zaproponowanych w Strategii ZIT.....	110
Plan finansowy Strategii ZIT.....	117
System wdrażania Strategii ZIT.....	121
Monitorowanie Strategii ZIT.....	131
Załącznik 1: Raport z konsultacji społecznych.....	136
Załącznik 2: Elektroniczna baza danych projektów w ramach Strategii ZIT.....	152

Podstawa prawna Strategii Rozwoju ŁOM

Podstawę prawną Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+ stanowią:

1. Uchwała nr 4/2014 Komitetu Sterującego Projektem pn. „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+” z dnia 22 lipca 2014 r.
2. Uchwała Rady Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny nr 7/2014 w sprawie przyjęcia projektu „Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+” z dnia 22 lipca 2014 r.

Miejsce Strategii ZIT w strukturze Strategii Rozwoju ŁOM

Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+ (dalej: Strategia Rozwoju ŁOM) pełni funkcję: 1) ogólnej Strategii Rozwoju ŁOM oraz 2) operacyjnej Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (dalej: Strategia ZIT). Należy podkreślić celowość połączenia obu dokumentów w jednym opracowaniu. Z jednej strony, opracowanie Strategii ZIT umożliwia wykorzystanie środków UE przeznaczonych na Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Z drugiej natomiast strony, przygotowanie Strategii Rozwoju ŁOM gwarantuje umiejscowienie Strategii ZIT w pełnym, kompleksowym kontekście aktualnej sytuacji i pożądanym kierunków rozwoju ŁOM. Zasady opracowania obu integrowanych strategii wynikają z różnych dokumentów. Podstawy koncepcyjne Strategii Rozwoju ŁOM wynikają z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz powiązanych z nią dokumentów: 1) Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020, 2) aktualnie opracowywanej Krajowej Polityki Miejskiej oraz 3) Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Natomiast, opracowanie Strategii ZIT ma swoje umocowanie prawne w następujących dokumentach:

- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. *o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. *ustanawiające wspólne przepisy, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006*,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. *w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) NR 1080/2006*,
- Umowa Partnerstwa,
- Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce.

Zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, opracowanie Strategii Rozwoju ŁOM jest obligatoryjne. W ramach Strategii powinny zostać uwzględnione następujące elementy: 1) cele strategiczne, wyrażające dążenie do nasycenia całego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego funkcjami metropolitalnymi, w tym funkcjami symbolicznymi, odnoszące się do integracji przestrzennej (transport zbiorowy, usługi komunalne i usługi rynku pracy) oraz 2) zakresy tematyczne rozwoju (zintegrowany transport zbiorowy, efektywność energetyczna z uwzględnieniem energooszczędności struktur przestrzennych, rewitalizacja, infrastruktura drogowa i komunalna, zarządzanie zasobami przyrodniczymi i dziedzictwa kulturowego, systemy informacyjne niezbędne do efektywnego zarządzania obszarami funkcjonalnymi oraz inne zakresy dyskutowane w analizowanych, rządowych dokumentach strategicznych). Zgodnie z Zasadami realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, Strategia ZIT ma natomiast charakter bardziej operacyjny. Odnosi się do działań w ramach ściśle określonych zakresów tematycznych (rewitalizacja, transport zbiorowy, ochrona środowiska i efektywność energetyczna, kapitał ludzki i społeczny, funkcje metropolitalne), choć katalog tych zakresów nie ma charakteru zamkniętego. W dokumencie Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce wskazano również dokładny, obligatoryjny układ przygotowywanej Strategii ZIT. Z tego względu, układ Strategii Rozwoju ŁOM czerpie z obligatoryjnego układu Strategii ZIT. Został jednak uzupełniony o: 1) poszerzoną analizę spójności Strategii Rozwoju ŁOM z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego, regionalnego i lokalnego oraz 2) definicje misji, wizji i celów strategicznych rozwoju ŁOM.

Dokument powstał w ramach projektu pn. „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego” współfinansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Projekt został poddany szeroko zakrojonym konsultacjom społecznym.

Tab. 1. Stopień szczegółowości Strategii Rozwoju ŁOM oraz Strategii ZIT

Poziom strategiczny	Strategia Rozwoju ŁOM	Strategia ZIT
Misja i wizja	+	+/-
Cele strategiczne	+	+/-
Priorytety	+	+/-
Działania/Projekty	-	+

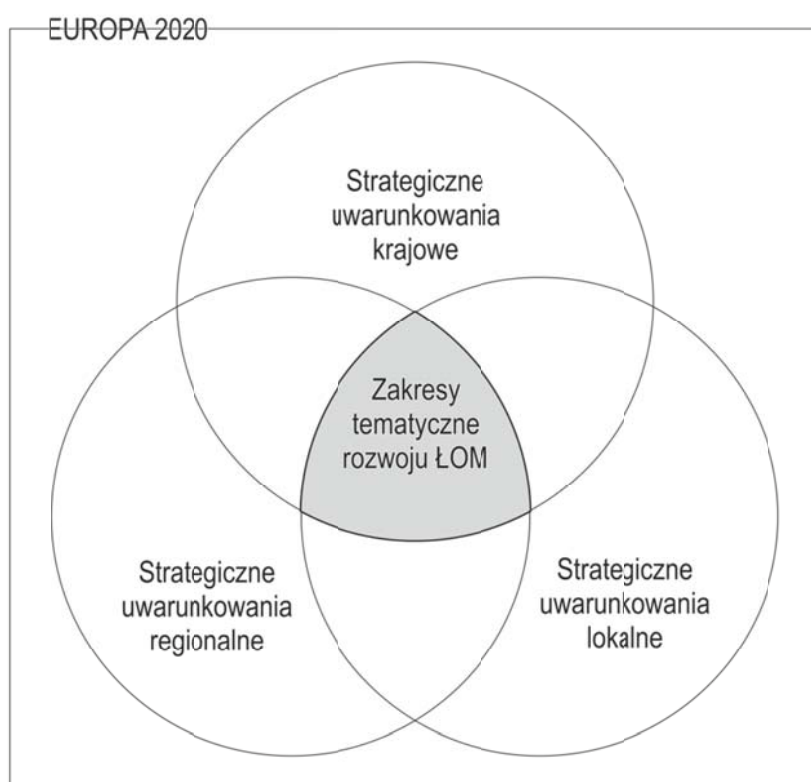
Źródło: opracowanie własne.

Stopień szczegółowości obu integrowanych strategii zawartych w niniejszym dokumencie jest różny. Wykazano to w tab. 1. Strategia ZIT realizuje część celów strategicznych i priorytetów określonych w Strategii Rozwoju ŁOM. Z drugiej jednak strony, Strategia ZIT jest dokumentem bardziej szczegółowym, o charakterze operacyjnym. Zawiera opis proponowanych projektów z podziałem na: 1) podstawowe (dofinansowane ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT), 2) rezerwowe (dofinansowane na identycznych zasadach, jak projekty podstawowe, przewidziane do realizacji w sytuacji, gdy nie zostaną zrealizowane projekty podstawowe) i 3) komplementarne (dofinansowane ze źródeł wskazanych jako komplementarne do środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT). Zakres tematyczny obu integrowanych dokumentów jest również odmienny. Strategia Rozwoju ŁOM wyczerpuje wszystkie zakresy tematyczne rozwoju obszaru funkcjonalnego, zaś Strategia ZIT odnosi się wyłącznie do kilku wybranych.

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM

Analizę zakresów tematycznych rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego przeprowadzono z uwzględnieniem kluczowych dokumentów o randze lokalnej, regionalnej i krajowej. Analiza zakresów tematycznych rozwoju ŁOM miała na celu zapewnienie spójności Strategii Rozwoju ŁOM z innymi dokumentami strategicznymi. Kontekst i wzajemne powiązania strategicznych uwarunkowań rozwoju ŁOM przedstawiono na ryc. 1. Wyniki analizy lokalnych, wojewódzkich oraz ogólnopolskich dokumentów strategicznych odniesiono do zapisów Strategii Europa 2020.

Ryc. 1. Idea definiowania zakresów tematycznych rozwoju ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Ustalając zakresy tematyczne rozwoju ŁOM uwzględniono, po pierwsze, wyniki przygotowanej Diagnozy Strategicznej ŁOM oraz przeprowadzonych na jej podstawie konsultacji społecznych:

- Diagnoza Strategiczna ŁOM (część: Zidentyfikowane obszary współpracy, s. 89-95),
- Wyniki konsultacji społecznych Diagnozy Strategicznej ŁOM (część: Kierunki rozwoju ŁOM oceniane w ankiecie),
- Wyniki konsultacji społecznych Diagnozy Strategicznej ŁOM (część: Kierunki rozwoju ŁOM dyskutowane w ramach Forum rozwoju ŁOM).

Po drugie, wykorzystano niżej wymienioną dokumentację strategiczną opracowaną na szczeblu wojewódzkim.

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 (część: Główne wyzwania rozwojowe, s. 72),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Projekt, Wersja 4.0 (część: Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu, s. 31-40),
- Wieloletni Plan Działań na Rzecz Rozwoju i Upowszechniania Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim na lata 2013-2020 (część: Rekomendacje wynikające z raportu Diagnoza sytuacji sektora ekonomii społecznej w województwie łódzkim, s. 35-39),
- Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim. Rodzina – Dzieci – Praca (część: Proponowane działania i kierunki interwencji w celu przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym w województwie łódzkim z uwzględnieniem głównych źródeł finansowania, s. 42-65),
- Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego. LORIS 2030 (część: Analiza SWOT, s. 54-63).
- Studium Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.

Wybór dokumentacji strategicznej wynikał z powiązań wskazanych w projekcie RPO WŁ na lata 2014-2020 (załącznik 2 Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014-2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego, s. 268-285). Ze względu na znaczenie zagadnień rozwoju kapitału społecznego, wybór uzupełniono o Wieloletni Plan Działań na Rzecz Rozwoju i Upowszechniania Ekonomii Społecznej w Województwie Łódzkim na lata 2013-2020.

Na etapie opracowania zarówno Diagnozy Strategicznej ŁOM, jak i Strategii Rozwoju ŁOM, korzystano z dokumentu Studium Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, przygotowanego przez Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

Po trzecie, definiując zakresy tematyczne rozwoju ŁOM posłużono się wybraną dokumentacją przygotowaną na poziomie rządowym. Odniesiono się wyłącznie do dokumentacji obowiązującej w nowym okresie finansowania 2014-2020. Lista wykorzystanych dokumentów obejmuje:

- Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce (część: Możliwe kierunki interwencji, s. 6-7),
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Projekt (część: Architektura programu operacyjnego, s. 28-31),
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020. Projekt (część: Architektura programu operacyjnego, s. 17-18),
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020. Projekt (część: Opis osi priorytetowych, s. 15-38),
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Projekt (część: Opis osi priorytetowych, s. 22-121),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020. Projekt (część: Wybór celów, priorytetów i celów przekrojowych, s. 43-44),
- Krajowa Polityka Miejska. Projekt (część: Wątki tematyczne Krajowej Polityki Miejskiej, s. 23-130),
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (część: Uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, s. 20-34, Kierunki działań polityki przestrzennej służące podniesieniu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich, s. 79).

W tab. 2. dokonano syntetycznej prezentacji zakresów tematycznych rozwoju ŁOM na tle dokumentów strategicznych. Warto podkreślić, że w zdecydowanej większości dokumentów odnoszono się do następujących kwestii: kapitału społecznego, aktywizacji zawodowej i promocji przedsiębiorczości, zrównoważonego i zintegrowanego transportu zbiorowego, badań naukowych i komercjalizacji ich wyników oraz kapitału ludzkiego. Za istotne uznawano również zagadnienia: ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego czy ładu przestrzennego, rewitalizacji zdegradowanych terenów, efektywności energetycznej i promocji gospodarki

niskoemisyjnej oraz społeczeństwa informacyjnego i infrastruktury instytucjonalnej. Należy zaznaczyć, że w projekcie dokumentu Krajowa Polityka Miejska, obok różnorodnych zakresów tematycznych rozwoju, podnoszono zagadnienie jakości i efektywności zarządzania obszarami miejskimi w Polsce. Zdaniem autorów Strategii Rozwoju ŁOM, postulaty zmodernizowanego systemu zarządzania polityką rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych powinny zostać uwzględnione we wszystkich celach, priorytetach inwestycyjnych oraz działaniach (projektach) proponowanych w dokumencie. Należy kierować się następującymi zasadami: 1) zasadą partnerstwa (dobrowolność, równość i elastyczność współpracy we wspólnym zarządzaniu obszarami metropolitalnymi przez rząd, samorząd, instytucje sektora społecznego, przedsiębiorców i mieszkańców) oraz 2) zasadą wielopoziomowego zarządzania (działania zarządcze wyżej wymienionych podmiotów winny być efektywnie koordynowane, integrowane na rzecz osiągnięcia wspólnych celów). Natomiast, w dokumencie Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, obok szeroko dyskutowanych, różnorodnych zakresów tematycznych rozwoju, wskazano zarówno na uwarunkowania o charakterze zewnętrznym, politycznym, jak i na uwarunkowania historyczne.

W konsultacjach społecznych Diagnozy Strategicznej ŁOM odniesiono się w niewielkim stopniu do następujących zagadnień: badań naukowych i komercjalizacji ich wyników, ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i ładu przestrzennego oraz społeczeństwa informacyjnego. Wydaje się, że zagadnienia te są zmarginalizowane w świadomości społecznej. Z drugiej jednak strony, w konsultacjach społecznych znacząco dyskutowano kwestie marketingu terytorialnego, który jest całkowicie pomijany w dokumentacji strategicznej szczebla krajowego. Komentarza wymaga również niewielkie znaczenie przypisane zagadnieniu utrzymania i modernizacji dróg gminnych i powiatowych, zarówno w dokumentacji strategicznej, jak i w konsultacjach społecznych. Z perspektywy projektowanej Strategii Rozwoju ŁOM, zagadnienie jest o tyle istotne, o ile mowa o drogach lokalnych ważnych dla zapewnienia dostępu do sieci transportu zbiorowego oraz o drogach przebiegających na obszarach zdegradowanych, wymagających rewitalizacji.

Autorzy odnieśli się wyłącznie do charakterystyki współpracy międzygminnej w Diagnozie Strategicznej ŁOM. To najistotniejsza część dokumentu z punktu widzenia zdefiniowania zakresów tematycznych rozwoju. Warto podkreślić, że brak w analizowanej części dokumentu niektórych zakresów tematycznych, nie wynika z niechęci samorządów do współpracy, ale raczej z niedostępności prawnych narzędzi umożliwiających współdziałanie.

Tab. 2. Definiowanie zakresów tematycznych rozwoju ŁOM na podstawie dokumentacji strategicznej szczebla lokalnego, regionalnego i centralnego

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Liczba dokumentów odnoszących się do zakresu tematycznego	Diagnoza Strategiczna ŁOM (zidentyfikowane obszary współpracy)	Konsultacje społeczne Diagnozy Strategicznej ŁOM, Wyniki ankiety	Konsultacje społeczne Diagnozy Strategicznej ŁOM, Wnioski z Forum rozwoju ŁOM	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	RPO WŁ na lata 2014-2020	Plan ekonomii społecznej 2013-2020	Plan przeciwdziałania depopulacji	Regionalna Strategia Innowacji	Studium Rozwoju ŁOM	Zasady realizacji ZIT w Polsce	PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	PO Inteligentny Rozwój 2014-2020	PO Polska Cyfrowa 2014-2020	PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	Krajowa Polityka Miejska	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
Kapitał społeczny, Integracja społeczna, Praca, Przedsiębiorczość	17	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Zrównoważony, zintegrowany transport zbiorowy	11	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+
Badania naukowe, Rozwój technologiczny i innowacji, Komercjalizacja wiedzy	11	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+
Kapitał ludzki, Wyrównanie szans edukacyjnych, Jakość edukacji, Ochrona zdrowia	11	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+
Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i ładu przestrzennego	9	-	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Liczba dokumentów odnoszących się do zakresu tematycznego	Diagnoza Strategiczna ŁOM (zidentyfikowane obszary współpracy)	Konsultacje społeczne Diagnozy Strategicznej ŁOM, Wyniki ankiety	Konsultacje społeczne Diagnozy Strategicznej ŁOM, Wnioski z Forum rozwoju ŁOM	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	RPO WŁ na lata 2014-2020	Plan ekonomii społecznej 2013-2020	Plan przeciwdziałania depopulacji	Regionalna Strategia Innowacji	Studium Rozwoju ŁOM	Zasady realizacji ZIT w Polsce	PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	PO Inteligentny Rozwój 2014-2020	PO Polska Cyfrowa 2014-2020	PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	Krajowa Polityka Miejska	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
Rewitalizacja zdegradowanych terenów	9	-	+	-	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+
Efektywność energetyczna, Promocja gospodarki niskoemisyjnej	9	-	+	-	-	+	-	-	+	+	+	-	-	-	-	+	+	+
Spoleczeństwo informacyjne, Infrastruktura instytucjonalna	8	-	-	-	+	+	+	-	+	+	-	-	-	+	+	-	+	-
Marketing terytorialny, Funkcje symboliczne, Tożsamość	6	-	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Oferta sektora czasu wolnego: kultury, turystyki i rekreacji	5	-	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Efektywność gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami	4	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	+
	Krajowa Polityka Miejska	-
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	-
	PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	-
	PO Polska Cyfrowa 2014-2020	-
	PO Inteligentny Rozwój 2014-2020	-
	PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	-
	Zasady realizacji ZIT w Polsce	-
	Studium Rozwoju ŁOM	+
	Regionalna Strategia Innowacji	-
	Plan przeciwdziałania depopulacji	-
	Plan ekonomii społecznej 2013-2020	-
	RPO WŁ na lata 2014-2020	-
	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	-
Konsultacje społeczne Diagnozy Strategicznej ŁOM, Wnioski z Forum rozwoju ŁOM	-	
Konsultacje społeczne Diagnozy Strategicznej ŁOM, Wyniki ankiety	+	
Diagnoza Strategiczna ŁOM (zidentyfikowane obszary współpracy)	+	
Liczba dokumentów odnoszących się do zakresu tematycznego	4	
Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej		

Źródło: opracowanie własne.

Rekomendacje dla budowy Strategii Rozwoju ŁOM

Na podstawie Diagnozy Strategicznej ŁOM sformułowane zostały rekomendacje, które stanowiły punkt odniesienia dla projektowanej Strategii Rozwoju ŁOM. Rekomendacje pozwoliły na późniejszą dyskusję na temat wizji i misji, jak również zdefiniowanie celów strategicznych oraz priorytetów Strategii Rozwoju ŁOM. W ramach rekomendacji uzgodniono:

1. Podjęcie wspólnych zadań w zakresie rewitalizacji zdegradowanych terenów przemysłowych i mieszkaniowych (zabudowy wielorodzinnej). Punktem wyjścia dla takich działań powinny być silne powiązania wynikające ze wspólnego dziedzictwa okresu industrializacji, związane z rozwojem przemysłu włókienniczego.
2. Zainicjowanie wspólnych działań na poziomie ponadlokalnym na rzecz rozwiązywania problemów gospodarki niskoemisyjnej, jako istotnego elementu wpływającego na ochronę środowiska. Działania winny koncentrować się na podniesieniu efektywności energetycznej, poprzez podjęcie m.in.: prac termomodernizacyjnych, wymiany źródeł ciepła oraz oświetlenia ulicznego.
3. Stworzenie zintegrowanej sieci metropolitalnego transportu zbiorowego. Realizacja tego działania wymaga szerszej niż do tej pory współpracy, zarówno w zakresie infrastruktury jak i organizacji transportu. Celem współpracy powinna być nie tylko poprawa dostępności transportowej poszczególnych gmin (zwłaszcza położonych w większej odległości od Łodzi), ale również działanie na rzecz wzrostu udziału transportu zbiorowego w przewozach. Jednym z przykładowych działań w tym zakresie powinno być wprowadzenie jednego biletu metropolitalnego akceptowanego przez wszystkich przewoźników na terenie ŁOM.
4. Kontynuację i podjęcie nowych działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Łodzi oraz pozostałych obszarów ŁOM, poprzez wprowadzenie nowych funkcji na tereny przemysłowe. Realizacja programu budowy Nowego Centrum Łodzi oraz rewitalizacji obszarowej docelowo oddziaływać będzie na cały obszar funkcjonalny.
5. Wykorzystanie istniejącego potencjału w zakresie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju wspólnego produktu turystycznego opartego o ideę Szlaku Dziedzictwa Włókienniczego ŁOM („Szlak Architektury Włókienniczej”). Do realizacji tej

koncepcji można wykorzystać system tramwajowy, który łączy ze sobą większość ośrodków przemysłowych obszaru metropolitalnego.

6. Zwiększenie wspólnej tożsamości mieszkańców ŁOM, poprzez promocję i budowę pozytywnego wizerunku ŁOM. Nośnikiem budowy tej tożsamości powinno być wspólne dziedzictwo kulturowe, unikatowa architektura oraz tradycje przemysłowo-włókiennicze z przełomu XIX i XX wieku.
7. Wspólne działania na rzecz budowy obwodnic miast ŁOM.
8. Modernizację i rozwój infrastruktury transportu kołowego, przede wszystkim dróg powiatowych i gminnych, w celu poprawy dostępności ŁOM. Działania powinny koncentrować się przede wszystkim na niwelowaniu zróżnicowania parametrów technicznych dróg pomiędzy poszczególnymi gminami (częstym przykładem są sytuacje, kiedy droga przebiegająca przez większy obszar, różni się istotnie stanem technicznym w zależności od gminy).
9. Modernizację infrastruktury transportu tramwajowego, między innymi linii podmiejskich.
10. Podjęcie ponadlokalnych działań polegających na skoordynowaniu inwestycji i zadań komunalnych, poprzez wspólne przedsięwzięcia dla rozbudowy systemów pieszych i rowerowych, wypracowanie wspólnych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami oraz podjęcie wspólnych inicjatyw służących rozbudowie i integracji (w miarę istniejących potrzeb) systemów wodno-ściekowych i oczyszczania ścieków (w tym ostatnim większe wykorzystanie potencjału Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi).
11. Podjęcie wspólnych skoordynowanych działań na rzecz promocji gospodarczej ŁOM. Obok tradycyjnych metod promocji (np. udział w targach branżowych), współpraca powinna doprowadzić do stworzenia metropolitalnego centrum obsługi inwestora, dysponującego bazą terenów inwestycyjnych w ŁOM. Jednocześnie gminy powinny wprowadzić – jako dobrą praktykę – zasadę wymiany informacji dotyczących potencjalnych inwestorów. W szczególności w przypadku, kiedy konkretna gmina nie jest w stanie spełnić wymogów przez nich stawianych. Należy pamiętać, że inwestycja zlokalizowana w gminie sąsiedniej służy również społeczności lokalnej gmin ościennych, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy czy kooperację podmiotów gospodarczych.
12. Zainicjowanie działań na rzecz podjęcia wspólnej polityki przestrzennej. Jej celem powinno być bardziej skoordynowane uzgadnianie dokumentów

planistycznych szczebla lokalnego, ale także docelowe wypracowanie wspólnego dokumentu planistycznego w postaci Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania ŁOM. Celem dokumentu powinno stać się przede wszystkim przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji, zachowanie cennych obszarów przyrodniczych (w tym przede wszystkim korytarzy ekologicznych), wskazanie obszarów rekreacyjnych – istotnych z punktu widzenia ŁOM – oraz ograniczenie konfliktów przestrzennych występujących w sąsiedztwie granic poszczególnych gmin.

13. Kontynuowanie przedsięwzięć dotyczących wspólnych zakupów jednorodnych towarów i usług (np. energii elektrycznej).
14. Podjęcie wspólnych działań na rzecz koordynacji metropolitalnego rynku pracy i wspólnego ograniczenia skutków bezrobocia.

Analiza SWOT dla ŁOM

Efektem Diagnozy Strategicznej ŁOM była analiza SWOT obszaru. Zdiagnozowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dyskutowano w trakcie konsultacji społecznych. W zakresy tematyczne rozwoju ŁOM (wskazane we wcześniejszej części opracowania) wpisano zidentyfikowane w Diagnozie Strategicznej ŁOM mocne i słabe strony rozwoju obszaru. Wykaz mocnych i słabych stron uzupełniono wynikami badania ankietowego przeprowadzonego w ramach konsultacji społecznych, a także skonfrontowano z uwagami przekazanymi przez Partnerów ŁOM.

Tab. 3. Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM a jego mocne i słabe strony

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Mocne strony ŁOM	Słabe strony ŁOM
<p>Kapitał społeczny, Integracja społeczna, Praca, Przedsiębiorczość</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wiodąca pozycja w Polsce jako ośrodka usług logistycznych. Wiodąca pozycja w Polsce jako ośrodka handlu hurtowego i detalicznego. ▪ Efektywna działalność Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. ▪ Przychylna polityka samorządów dla przemysłów kreatywnych. ▪ Atrakcyjne tereny inwestycyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak wspólnego systemu usług pomocy społecznej. Brak systemu aktywizacji osób zobowiązanych do działań i świadczeń alimentacyjnych. ▪ Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa. ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Brak efektywnej promocji terenów inwestycyjnych.
<p>Zrównoważony, zintegrowany transport zbiorowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mała, na tle innych obszarów metropolitalnych, powierzchnia ŁOM. ▪ Centralne położenie w sieci osadniczej i transportowej w Polsce. Bliskość Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak zintegrowania sieci transportu zbiorowego. Niedopasowanie systemu kolejowego do potrzeb rozwoju metropolitalnego transportu zbiorowego. Brak integracji Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej z transportem zbiorowym. Brak systemu park-and-ride. ▪ Niska jakość połączeń do punktów węzłowych kolejowego transportu międzynarodowego (Kutno i Kozłowski). ▪ Brak sprawnej komunikacji tramwajowej pomiędzy Łodzią a sąsiadującymi gminami. ▪ Brak planów rozwoju nowych linii kolejowych i tramwajowych (z wyjątkiem połączenia na Olechów). Wyłącznie modernizacja istniejących linii. ▪ Zły stan techniczny infrastruktury transportu tramwajowego, głównie na trasach podmiejskich. ▪ Brak powiązania transportu zbiorowego z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej.

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Mocne strony ŁOM	Słabe strony ŁOM
<p>Badania naukowe, Rozwój technologiczny i innowacji, Komerjalizacja wiedzy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Istnienie instytucji wspierających rozwój innowacyjności: Łódzki Regionalny Park Naukowo-Technologiczny, Instytut Nowych Technologii, Centrum Innowacji i Akcelerator Technologii Fundacji Uniwersytetu Łódzkiego, Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Łódzkiego, Centrum Transferu Technologii Politechniki Łódzkiej, Centrum Innowacji i Transferu Technologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. ▪ Silny potencjał badawczo-rozwojowy obszaru (liczne kadry w jednostkach naukowych, praktyczne ukierunkowanie jednostek naukowych, stosunkowo wysoka liczba patentów). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedostateczna współpraca między jednostkami naukowymi a biznesem. ▪ Niski udział przedsiębiorstw w finansowaniu badań naukowych. ▪ Niska jakość infrastruktury badawczej w wielu jednostkach naukowych. ▪ Uzależnienie instytucji wspierających rozwój innowacyjności od jednego źródła finansowania (fundusze Unii Europejskiej).
<p>Kapitał ludzki, Wyrównanie szans edukacyjnych, Jakość edukacji, Ochrona zdrowia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwinięta infrastruktura techniczna instytucji edukacyjnych w Łodzi (budynki, wyposażenie, pomoce dydaktyczne). ▪ Wysoko wykwalifikowane kadry w instytucjach edukacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedostatek infrastruktury technicznej instytucji edukacyjnych poza Łodzią (m.in. niedostatki szkolnych obiektów sportowych). ▪ Niedostatek i niedopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb metropolitalnego rynku pracy.
<p>Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i ładu przestrzennego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przykłady udanej realizacji projektów renaturalizacji rzek (błękitno-zielona sieć). ▪ Postępująca poprawa jakości wód powierzchniowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak skoordynowanych wspólnych działań w zakresie niekontrolowanej suburbanizacji. ▪ Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej. ▪ Brak kompleksowego systemu zarządzania zielenią.
<p>Rewitalizacja zdegradowanych terenów</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duża powierzchnia terenów zielonych. ▪ Programy rewitalizacji rozpoczęte lub zrealizowane przez samorządy i inwestorów prywatnych: rynki miejskie, mia100kamienic, Miasto Tkaczy, Księży Młyn, Manufaktura, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Nowe Centrum Łodzi, Strefa Wielkowiejska Łodzi. ▪ Przykłady udanej rewitalizacji zwartych terenów zrealizowanej przez łódzkie uczelnie, np. Politechnikę Łódzką oraz Uniwersytet Łódzki. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich.

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Mocne strony ŁOM	Słabe strony ŁOM
Efektywność energetyczna, Promocja gospodarki niskoemisyjnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postępujący wzrost poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak rozpoznania problemu poziomu i źródeł emisji do atmosfery dwutlenku węgla. ▪ Brak usieciowienia (gaz, ciepłownictwo). ▪ Brak powiązania transportu zbiorowego z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej.
Społeczeństwo informacyjne, Infrastruktura instytucjonalna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postępująca realizacja projektów rozwoju e-usług publicznych. ▪ Doświadczenie samorządów w prowadzeniu i koordynacji dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych i rozwojowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak zaufania do władz lokalnych w dużych ośrodkach miejskich. ▪ Niewystarczająca współpraca międzygminna dla rozwiązania problemów o znaczeniu ponadlokalnym. ▪ Brak świadomości społecznej różnych zakresów tematycznych rozwoju.
Marketing terytorialny, Funkcje symboliczne, Tożsamość	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spójne dziedzictwo wielokulturowe oraz przemysłu włókienniczego. Wartość kulturowa Strefy Wielkomiejskiej Łodzi, ważna dla budowania tożsamości ŁOM. ▪ Centralne położenie w sieci osadniczej i transportowej w Polsce. Bliskość Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak wspólnej polityki promocji. Brak rozpoznawalnych marek, głównych produktów, znaków firmowych ŁOM. ▪ Brak efektywnej promocji oferty turystycznej. ▪ Brak efektywnej promocji terenów inwestycyjnych. ▪ Powielanie negatywnych stereotypów o Łodzi w opinii publicznej w Polsce.
Oferta sektora czasu wolnego: kultury, turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ponadregionalna pozycja Łodzi jako ośrodka kultury. ▪ Istniejące atrakcje turystyczne, m.in. Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, muzea sztuki współczesnej, EC-1, Art-inkubator, Filharmonia Łódzka. ▪ Spójne dla całego ŁOM dziedzictwo wielokulturowe oraz przemysłu włókienniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak efektywnej promocji oferty turystycznej. ▪ Brak spójnego, efektywnego systemu przestrzennej informacji turystycznej. ▪ Brak koordynacji inwestycji w infrastrukturę sportową.
Efektywność gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompleksowe rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków komunalnych (sanitarnych) w Aglomeracji Łódzkiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak wspólnych rozwiązań utylizacji odpadów. ▪ Brak efektywnych rozwiązań na wypadek wystąpienia deszczy nawalnych (podtopienia, brak oczyszczania nadmiarowych wód deszczowych).

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM	Mocne strony ŁOM	Słabe strony ŁOM
Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej	<ul style="list-style-type: none"> Niski, na tle innych obszarów metropolitalnych, poziom kongestii w ruchu drogowym. 	<ul style="list-style-type: none"> Brak obwodnic większości ośrodków miejskich obszaru metropolitalnego. Zły stan techniczny oraz niespełnianie odpowiednich parametrów przez część dróg kołowych. Znaczne obciążenie infrastruktury drogowej w miastach ruchem ciężkim. Niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności niechronionych uczestników ruchu (pieszych, rowerzystów).

Źródło: opracowanie własne. Uwagi: Szarym tłem wyróżniono słabe/mocne strony ŁOM, które priorytetowo powinny zostać zniwelowane/wzmocnione dzięki realizacji podstawowych projektów w Strategii ZIT.

Warto podkreślić, że niektóre mocne i słabe strony można przyporządkować do różnych zakresów tematycznych rozwoju ŁOM. Centralne położenie w sieci osadniczej i transportowej w Polsce jest ważne dla budowania tożsamości mieszkańców obszaru, jak również jest atutem dla systemu zintegrowanego transportu zbiorowego. Jakość infrastruktury instytucjonalnej ŁOM ma zarówno mocne (doświadczenie władz lokalnych w prowadzeniu i koordynacji dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych i rozwojowych) i słabe strony (niedostateczna współpraca samorządów lokalnych w rozwiązywaniu problemów ponadlokalnych). Warto podkreślić, że wymienione mocne i słabe strony mogą być rozpatrywane w odniesieniu do wszystkich zakresów tematycznych związanych z inwestycjami majątkowymi: transportem zbiorowym, gospodarką wodno-ściekową czy modernizacją i budową dróg. Brak efektywnej promocji oferty turystycznej ŁOM należy rozpatrywać w kontekście zarówno rozwoju turystyki, jak i prowadzenia marketingu terytorialnego. Podobnie, brak efektywnej promocji terenów inwestycyjnych odnosić można do rozwoju przedsiębiorczości, jak również do marketingu terytorialnego. Niektóre zakresy tematyczne rozwoju ŁOM pozostają nieobecne w świadomości społecznej, co wykazano w konsultacjach społecznych. Zasygnalizowane zakresy tematyczne to ochrona ładu przestrzennego i gospodarka niskoemisyjna.

Należy zaznaczyć, że w kluczowych dla ŁOM zakresach tematycznych rozwoju ujawniono najpoważniejsze niedostatki i problemy. Wskazuje się na zakresy infrastrukturalne: 1) rewitalizację zdegradowanych terenów, 2) zrównoważony, zintegrowany, zbiorowy transport metropolitalny, 3) efektywność energetyczną i gospodarkę niskoemisyjną oraz 4) modernizację i rozwój infrastruktury drogowej. Mowa również o kapitale społecznym, rozpatrywanym łącznie

z zagadnieniami integracji społecznej, pracy i przedsiębiorczości. Pożądanym jest zatem powiązanie operacyjnej Strategii ZIT właśnie z wymienionymi zakresami tematycznymi. W relatywnie krótkiej perspektywie powinny zostać rozwiązane kluczowe dla ŁOM problemy i zniwelowane słabe strony. Wydaje się, że kluczowe znaczenie może mieć w tym zakresie Strategia ZIT, która jednocześnie może przyczynić się do wzmocnienia wybranych mocnych stron ŁOM. W związku z powyższym, kierując się rezultatami Diagnozy Strategicznej ŁOM oraz wynikami zrealizowanych konsultacji społecznych, wskazano kluczowe, słabe i mocne strony ŁOM. W tabeli 3. wyróżniono je szarym tłem. Słabe strony ŁOM powinny zostać zniwelowane, mocne natomiast w odpowiedni sposób wykorzystane do tworzenia warunków dla dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, dzięki realizacji podstawowych projektów wskazanych w Strategii ZIT. Efekty realizacji projektów podstawowych powinny zostać znacząco wzmocnione pozytywnymi skutkami realizacji projektów komplementarnych.

Zakresy tematyczne rozwoju ŁOM rozpatrywano również w kontekście ujawnianych szans i zagrożeń. Zdefiniowane w Diagnozie Strategicznej ŁOM szanse i zagrożenia uzupełniono wynikami przeprowadzonych konsultacji społecznych. Wyniki zaprezentowano w tabeli 4.

Tab. 4. Szanse i zagrożenia rozwoju ŁOM

Szanse rozwoju ŁOM	Zagrożenia rozwoju ŁOM
<ul style="list-style-type: none">▪ Podniesienie roli łódzkiego węzła kolejowego w przewozach pasażerskich (Kolej Dużych Prędkości, dworzec Łódź Fabryczna, tunel średnicowy, modernizacja regionalnej sieci kolejowej).▪ Dokończenie budowy autostrad, dróg ekspresowych (A1, S8 oraz S14) oraz obwodnic miast w ciągu dróg wojewódzkich i krajowych.▪ Umacnianie współpracy duopolitalnej z Warszawą na rzecz podnoszenia atrakcyjności gospodarczej i budowy przewagi inwestycyjnej obu metropolii.▪ Organizacja Expo 2022 w Łodzi.▪ Rozwój innowacyjnej i kreatywnej bazy wytwórczej.▪ Nowe środki pomocowe Unii Europejskiej dostępne w okresie programowania 2014-2020.	<ul style="list-style-type: none">▪ Zmiany decyzji rządowych dotyczących koncepcji rozwoju systemu transportowego w Polsce.▪ Marginalizacja ŁOM w krajowej sieci transportu kolejowego.▪ Zaniechanie na szczeblu rządowym prac w zakresie regulacji prawnych, które sprzyjają procesom instytucjonalizacji obszarów metropolitalnych.▪ Konkurencja ze strony innych obszarów metropolitalnych prowadząca do drenażu siły roboczej.▪ Utrwalanie negatywnego stereotypu Łodzi w kraju.▪ Postępujące w skali całego kraju procesy depopulacji.▪ Brak własnych środków na realizację projektów rozwoju ŁOM wynikający z kondycji finansowej gmin.

Źródło: opracowanie własne.

Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju ŁOM

Wizja ŁOM

Szanując człowieka i jego prawo do życia w czystym i przyjaznym środowisku, w obszarze funkcjonalnie zintegrowanym, szanując dziedzictwo kulturowe, przemysłowe i przyrodnicze, opowiadamy się za realizacją działań na rzecz następującej wizji: **Łódzki Obszar Metropolitalny 2020+ to przyjazna, tętniąca życiem przestrzeń integracji**. Dążenie do osiągnięcia tak określonej wizji jest zgodne z ideą trwałego i zrównoważonego rozwoju ŁOM. Rozwój ten służyć ma mądrym korzystaniu z kapitału ludzkiego, społecznego, antropogenicznego i przyrodniczego, włączeniu społecznemu i spójności przestrzennej.

Już dzisiaj podkreśla się, że mocną stroną ŁOM jest centralna lokalizacja, wielokulturowe i przemysłowe dziedzictwo, ponadregionalna pozycja Łodzi w sferze badań i rozwoju oraz kultury. Wskazuje się, że szansą dla ŁOM jest rozwój transportu drogowego, kolejowego i tramwajowego. Wszystkie wymienione elementy sprawiają, że w przypadku ŁOM (w zestawieniu z innymi obszarami metropolitalnymi w Polsce) filozofia integracji powinna być najważniejszą ideą rozwoju obszaru.

W 2020 roku ŁOM będzie najlepszym miejscem integracji osób z zewnątrz (turystyka biznesowa, kongresowa i kulturowa, logistyka, dobra dostępność komunikacyjna zewnętrzna), jak i z wewnątrz obszaru (odpowiednie działania edukacyjne zmierzające do budowania społecznych postaw otwartości, szacunku, zrozumienia, dobra dostępność komunikacyjna wewnętrzna).

Naczelne wartości rozwoju ŁOM

Wszyscy interesariusze rozwoju ŁOM powinni kierować się trzema naczelnymi wartościami, za które uznano:

1. Integrację – Integracja jest najważniejszą ideą rozwoju obszaru. Ze względu na bardzo zróżnicowany potencjał ŁOM, integracja powinna być realizowana w różnych kontekstach: przestrzennym (lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim i europejskim), podmiotowym (mieszkańcy, podmioty gospodarcze, sektor społeczny, instytucje publiczne) i przedmiotowym (społecznym, środowiskowym, gospodarczym, kulturowym i naukowym).
2. Pozytywny wizerunek – Rozwój ŁOM ma być równoznaczny z poprawą wizerunku obszaru w opinii mieszkańców, inwestorów, turystów oraz władz samorządowych. Pozytywny wizerunek ŁOM powinien bazować na wielokulturowym i przemysłowym dziedzictwie obszaru. Rozwój ŁOM powinien być tożsamy z poprawą kapitału środowiskowego oraz antropogenicznego. Zatem, wszystkie działania powinny mieć zdefiniowany kontekst środowiskowy.
3. Informacyjne i obywatelskie społeczeństwo – Rozwój ŁOM należy rozumieć jako podnoszenie wartości kapitału ludzkiego i społecznego. Informacyjne i obywatelskie społeczeństwo dobrobytu powinno rozwijać gospodarkę opartą na wiedzy i innowacjach. Niezależnie od specyfiki podejmowanych działań rozwojowych, wszystkie muszą mieć zdefiniowany kontekst społeczny.

Ryc. 3. Naczelne wartości rozwoju ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Misja ŁOM

Z wizji ŁOM, jako obszaru integracji, wynika misja rozwoju. Misję wyraża dążenie, aby **Łódzki Obszar Metropolitalny 2020+ roku stał się w Europie Środkowo-Wschodniej: najlepiej skomunikowanym obszarem** (transport drogowy, kolejowy i tramwajowy oraz towarowy transport lotniczy i technologie informacyjne), **ważnym obszarem koncentracji „przemysłów spotkań”** (logistyka, turystyka biznesowa, kongresowa i kulturowa) i **działalności stymulujących spotkania** (kultura, w tym produkcja filmowa, moda i wzornictwo), **zrewitalizowanym obszarem kreatywnego wykorzystania kapitału ludzkiego i społecznego** (odwołującym się do dziedzictwa wielokulturowego i przemysłowego).

Cele strategiczne rozwoju ŁOM a Kompleksowe Programy Strategii ZIT

Odpowiedzią na zdefiniowane misję i wizję obszaru są cele strategiczne. W Strategii Rozwoju ŁOM wyznaczono pięć równoważnych celów strategicznych obejmujących najistotniejsze potrzeby i oczekiwania interesariuszy rozwoju ŁOM w zakresie rewitalizacji, transportu, ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego, kapitału ludzkiego i społecznego oraz efektywnego funkcjonowania całego obszaru:

1. **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na rzecz budowy przyjaznych i bezpiecznych przestrzeni, sprzyjających włączeniu społecznemu i podniesieniu aktywności gospodarczej.** Rewitalizacja obszaru oznaczać powinna nie tylko modernizację istniejącej infrastruktury, ale również wprowadzenie lub odnowienie określonych funkcji społecznych lub gospodarczych. Działania rewitalizacyjne w ŁOM powinny bezpośrednio stymulować rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w rewitalizowanych obszarach. Działania rewitalizacyjne muszą mieć na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Rewitalizacja powinna uwzględniać postulaty efektywności energetycznej oraz gospodarki niskoemisyjnej. Odpowiedzią na omawiany cel strategiczny będzie **Kompleksowy Program Rewitalizacji**, grupujący przedmiotowe projekty w Strategii ZIT.

2. **Budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportu metropolitalnego.** Dla zapewnienia spójności funkcjonalnej obszaru metropolitalnego kluczowym jest zintegrowanie oddzielnie funkcjonujących sieci lokalnego, regionalnego, krajowego i międzynarodowego transportu zbiorowego (autobusowego, tramwajowego, kolejowego i lotniczego) oraz sieci drogowej. Działania integracyjne powinny uwzględniać postulaty efektywności energetycznej oraz gospodarki niskoemisyjnej. Zintegrowany transport w ŁOM powinien odpowiadać na postulaty przedsiębiorczości, aktywizacji zawodowej czy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Odpowiedzią na omawiany cel strategiczny będzie **Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego**, grupujący przedmiotowe projekty w Strategii ZIT.
3. **Rozwój gospodarki zasobooszczędnej i niskoemisyjnej oraz ochrona środowiska przyrodniczego.** Postuluje się przede wszystkim realizację działań związanych z modernizacją infrastruktury komunalnej. Cele infrastrukturalne muszą uwzględniać postulaty efektywności energetycznej oraz gospodarki niskoemisyjnej. Co istotne, kontekst środowiskowy powinien być uwzględniony we wszystkich działaniach na rzecz rozwoju ŁOM. Odpowiedzią na omawiany cel strategiczny będzie **Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej**, grupujący przedmiotowe projekty w Strategii ZIT.
4. **Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego i społecznego oraz silnego informacyjnego społeczeństwa obywatelskiego.** Rezultatem podjętych działań powinien być szeroki dostęp do zintegrowanego pakietu różnorodnych usług podstawowych, ważnych dla zapewnienia dobrobytu mieszkańcom obszaru. Do usług tych należą: opieka zdrowotna, opieka społeczna, edukacja na poziomie podstawowym i średnim, infrastruktura sportowa i rekreacyjna oraz usługi rynku pracy. Działania muszą wychodzić naprzeciw wyzwaniom demograficznym, takich jak depopulacja czy starzenie się społeczeństwa. Przedsięwzięcia te powinny zmierzać zarówno do pozyskania nowych mieszkańców, zatrzymania obecnych, jak i zwiększenia dzietności. We wszystkie działania należy włączyć podmioty sektora społecznego. Co ważne, kontekst społeczny powinien być uwzględniony we wszystkich działaniach rozwojowych w ŁOM. Odpowiedzią na omawiany cel strategiczny będzie **Kompleksowy**

Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego, grupujący przedmiotowe projekty w Strategii ZIT.

5. **Wzmocnienie funkcji metropolitalnych i spójności obszaru metropolitalnego.** Kluczowym dla ŁOM jest podjęcie działań decydujących o jego konkurencyjności względem innych obszarów metropolitalnych. Działania powinny mieć wymiar zarówno wewnętrzny, ukierunkowany na mieszkańców i aktualnych inwestorów, oraz zewnętrzny, adresowany do turystów, potencjalnych mieszkańców czy inwestorów. Powinien zostać ukształtowany pozytywny wizerunek ŁOM wśród mieszkańców, inwestorów i turystów. Działania powinny być prowadzone w oparciu o istniejące, różnorodne dziedzictwo kulturowe i przemysłowe, a także z wykorzystaniem mocnych stron obszaru (centralnego położenia w sieci osadniczej kraju oraz bliskości Warszawy), istotnych dla rozwoju tzw. „przemysłów spotkań”. Sukces podejmowanych działań zależy od uwzględnienia postulatów rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz rozwoju wspólnej infrastruktury instytucjonalnej. Realizacja omawianego celu strategicznego jest wyłączona ze Strategii ZIT.

Priorytety Strategii Rozwoju ŁOM

Tab. 5. Cele strategiczne a priorytety Strategii Rozwoju ŁOM i Strategii ZIT

Cele strategiczne rozwoju ŁOM	Priorytety rozwoju ŁOM
1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na rzecz budowy przyjaznych i bezpiecznych przestrzeni publicznych, sprzyjających włączeniu społecznemu i podniesieniu aktywności gospodarczej	1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym
	1.2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych
	1.3 Rozwój funkcji społecznie użytecznych na obszarach rewitalizowanych
	1.4 Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego
2. Budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportu metropolitalnego	2.1 Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego
	2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej
3. Rozwój gospodarki zasobooszczędnej i niskoemisyjnej oraz ochrona środowiska przyrodniczego	3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii
	3.2 Zintegrowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenia innowacji organizacyjnych i technologicznych w ochronie środowiska
	3.3 Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych
4. Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego i społecznego oraz silnego informacyjnego społeczeństwa obywatelskiego	4.1 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników oraz przedsiębiorczości
	4.2 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
	4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych
	4.4 Zwiększenie szans na rynku pracy poprzez dostosowanie efektów kształcenia do potrzeb gospodarki
5. Wzmocnienie funkcji metropolitalnych i spójności Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego	5.1 Integracja i koordynacja polityk publicznych na rzecz poniesienia efektywności realizacji zadań i projektów
	5.2 Transfer i komercjalizacja wiedzy na potrzeby nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki i społeczeństwa
	5.3 Budowanie i ochrona tożsamości ŁOM oraz kreowanie wizerunku w oparciu o spójne dziedzictwo kulturowe
	5.4 Podnoszenie wewnętrznej i zewnętrznej atrakcyjności ŁOM poprzez odpowiednio ukierunkowany marketing terytorialny

Źródło: opracowanie własne. Uwaga: Szarym tłem wyróżniono priorytety, które mogą zostać zrealizowane (całkowicie lub częściowo) w ramach Strategii ZIT.

Szczegółowa charakterystyka priorytetów Strategii Rozwoju ŁOM

Lista priorytetów rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego powstała na drodze uzgodnienia: 1) rekomendacji Diagnozy Strategicznej ŁOM, 2) wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz 3) uwag zgłoszonych przez Partnerów ŁOM. Należy podkreślić, że realizacja wszystkich priorytetów pozostaje w kompetencji władz lokalnych (gminnych i powiatowych). Uwzględniono zamierzenia, które uzyskały znaczące poparcie w trakcie konsultacji społecznych. Realizacja priorytetów rozwoju ŁOM wymaga szczegółowego wyjaśnienia.

- 1.1 **Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym.** Partnerzy ŁOM będą podejmować wspólne działania w zakresie rewitalizacji zdegradowanych terenów i obiektów przemysłowych, mieszkaniowych, układów urbanistycznych, czy przestrzeni publicznej. Mowa przede wszystkim o rewitalizacji zdegradowanych obszarów Strefy Wielkomiejskiej Łodzi oraz zdegradowanych terenów przemysłowych i centralnych Brzezin, Ozorkowa, Pabianic i Zgierza. Warto zaznaczyć, że wspomniane tereny w istotny sposób wpływają na tożsamość i decydują o unikatowości ŁOM. Uwzględnić należy postulaty rewitalizacji zdegradowanych terenów w Strykowie czy obszarów dziedzictwa historycznego w Nowosolnej. W wymiarze przestrzennym rewitalizacja w istotny sposób wpłynie na ograniczenie niekorzystnych procesów suburbanizacji w miastach oraz na podnoszenie jakości i atrakcyjności obszarów wiejskich. Rewitalizacja zdegradowanej tkanki śródmiejskiej powinna służyć przywróceniu prestiżu omawianym obszarom. Działania z zakresu rewitalizacji powinny mieć charakter kompleksowy, uwzględniający zarówno aspekt infrastrukturalny, jak i społeczny oraz środowiskowy. Głęboka rewitalizacja, obejmująca działania techniczne z zakresu m.in. termomodernizacji i usieciowienia, będzie stanowiła ważny element rozwoju gospodarki niskoemisyjnej.
- 1.2 **Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych.** Kluczowe znaczenie dla powodzenia procesów rewitalizacji ma wielofunkcyjne wykorzystanie przestrzeni i obiektów. Rewitalizacji powinno towarzyszyć aktywizowanie gospodarcze podmiotów działających na rewitalizowanym terenie, w szczególności polegające na wsparciu funkcjonowania

małych i średnich przedsiębiorstw oraz włączeniu i wsparciu instytucji sektora społecznego. Ważne będzie zatem przygotowanie oferty inwestycyjnej i określenie kierunków wykorzystania zrewitalizowanych zasobów dla stymulowania rozwoju nowych funkcji społeczno-gospodarczych.

1.3 Rozwój funkcji społecznie użytecznych na obszarach rewitalizowanych.

Szczególnie cenne i pożądane są inicjatywy aktywizujące mieszkańców zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio. Z perspektywy funkcjonowania społeczności lokalnej, budowania społeczeństwa obywatelskiego oraz likwidacji dysproporcji społecznych, istotny będzie rozwój funkcji społecznie użytecznych na obszarach rewitalizowanych. Kompleksowe i wielowątkowe rozwiązania w tym zakresie przyczynią się do integracji społecznej, podniesienia jakości życia oraz identyfikacji z miejscem zamieszkania.

1.4 Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego.

Działania rewitalizacyjne są niezbędne dla zachowania unikatowości walorów dziedzictwa przemysłowego i kulturowego ŁOM oraz budowania tożsamości w oparciu istniejący potencjał kultury materialnej i niematerialnej. Powinny one także służyć poprawie estetyki przestrzeni publicznej i zwiększeniu zewnętrznej rozpoznawalności ŁOM, jako obszaru o znaczącym potencjale dla rozwoju turystyki kulturowej.

2.1 Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego.

Integracja sieci metropolitalnego transportu zbiorowego powinna być realizowana na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, powinna zostać przeprowadzona wewnętrzna integracja sieci metropolitalnego transportu zbiorowego. Przykładem działań może być rozwinięcie koncepcji Wspólnego Biletu Aglomeracyjnego, powiązanie Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej z transportem lokalnym (multimodalne dworce), zwiększenie liczby bezpośrednich połączeń pomiędzy mniejszymi ośrodkami w ŁOM, czy rozwój systemu *park-and-ride* oraz *bike-and-ride*. Istotnym elementem jest również przebudowa torowisk i modernizacja taboru w transporcie tramwajowym, zwłaszcza na liniach międzygminnych oraz liniach o największych potokach ruchu pasażerskiego. Po drugie, powinna zostać zrealizowana integracja sieci metropolitalnego transportu zbiorowego z systemem pasażerskiego transportu krajowego i międzynarodowego. Partnerzy ŁOM mogą rezerwować tereny pod inwestycje centralne, związane z rozwojem infrastruktury transportu krajowego i metropolitalnego (Koleje

Dużych Prędkości, droga ekspresowa S14, tunel średnicowy). Partnerzy ŁOM powinni wspierać wysiłki rządowe na rzecz wzrostu znaczenia Łodzi, jako głównego węzła transportu kolejowego w Polsce Środkowej. Zintegrowany i sprawny system transportowy, którego ważnym elementem jest rozwój transportu zrównoważonego, promującego alternatywne środki transportu i transport zbiorowy oraz wykorzystujący nowoczesną infrastrukturę techniczną i informatyczną, służyć ma integracji przestrzennej, ale również celom gospodarki niskoemisyjnej. Niezbędny jest rozwój inteligentnych systemów transportowych, sprawnie zarządzanych na poziomie ponadlokalnym.

2.2 **Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej.** Sieć lokalnych dróg publicznych powinna zostać zintegrowana z siecią metropolitalnego transportu zbiorowego oraz z siecią TEN-T. Inwestycje drogowe w ŁOM powinny doprowadzić do połączenia jednostek osadniczych z punktami węzłowymi sieci transportu zbiorowego, jak również jednostek osadniczych i terenów inwestycyjnych z siecią TEN-T. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej odnosi się również do kwestii związanych ze zwiększeniem bezpieczeństwa w lokalnym ruchu drogowym. Cel może zostać osiągnięty poprzez różnorakie inwestycje infrastrukturalne (np. separacja ruchu pieszego, rowerowego i samochodowego, szlaki drogowe, progi i wyspy zwalniające, sygnalizacja świetlna, oświetlenie dróg), jak również rozwiązania systemowe (np. oddziały ratunkowe szpitali w Brzezinach, Łodzi, Pabianicach i Zgierzu).

3.1 **Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii.** Zasobooszczędne gospodarowanie wymaga zastosowania innowacyjnych rozwiązań instytucjonalnych, zarządczych, produktowych i technicznych zarówno w samej ochronie środowiska, jak i różnych obszarach aktywności społecznej i gospodarczej. W działaniach samorządów powinna pojawiać się ochrona klimatu (działania mitygacyjne) oraz adaptacja do zmian klimatu (wzmocnienie odporności systemów gospodarczych na zagrożenia związane z globalnym ociepleniem). Podniesienie efektywności energetycznej realizowane będzie poprzez wsparcie wspólnych działań na rzecz rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, których podstawą jest oszczędne i efektywne wykorzystanie zasobów oraz stosowanie nowoczesnych technologii w budownictwie, ciepłownictwie, transporcie i oświetleniu. Dotyczy to podnoszenia standardów energetycznych obiektów użyteczności publicznej

i budownictwa komunalnego, modernizacji taboru transportu zbiorowego, wymiany oświetlenia ulicznego, systematycznego działania na rzecz likwidacji indywidualnych źródeł grzewczych na paliwa stałe, włączenia kryteriów ekologicznych do procedur zamówień publicznych. W celu poprawy efektywności energetycznej niezbędny jest rozwój infrastruktury sieciowych, w tym rozwój wysokosprawnej kogeneracji oraz systemów przesyłu ciepła. Konieczne są promocja i rozwój energetyki prosumenckiej oraz dywersyfikacja źródeł energii, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych (biomasa, energia geotermalna i słoneczna). Kwestie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej powinny być rozpatrywane przy wszystkich inwestycjach infrastrukturalnych w ŁOM.

- 3.2 **Zintegrowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenia innowacji organizacyjnych i technologicznych w ochronie środowiska.** Zapewnienie szeroko rozumianej dbałości o środowisko przyrodnicze i odpowiedniego poziomu jego ochrony na terenie poszczególnych gmin, powinno być ukierunkowane na działania służące likwidacji istniejących luk w rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i właściwe wywiązanie się z powierzonych zadań. Ponieważ samodzielna realizacja tych zadań przez samorzady często przekracza możliwości finansowe i organizacyjne poszczególnych gmin, a także bywa nieuzasadniona ekonomicznie ze względu na skalę inwestycji, celowe jest przejście do działań wspólnych i koordynacji inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami w ŁOM. Działania będą dotyczyć m.in. eliminacji, a przynajmniej ograniczenia nadprodukcji odpadów komunalnych, powtórnego ich wykorzystania, efektywnego zagospodarowania przyrastającej masy osadów ściekowych, oszczędnego gospodarowania zasobami wodnymi. Równoległe będą realizowane zadania w zakresie edukacji ekologicznej na rzecz zasobooszczędnej, niskoemisyjnej gospodarki. W ramach tego celu powinien również zostać rozwiązany problem bezdomności zwierząt na terenie ŁOM poprzez wspólne inwestycje w schroniska i wspieranie programów adopcyjnych, w ramach rozwiązań opartych na ekonomii społecznej (operatorzy - przedsiębiorstwa społeczne samorządowych osób prawnych).
- 3.3 **Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych.** Oszczędne i efektywne korzystanie z zasobów przyrodniczych jest dziś wyzwaniem dla wszystkich gmin w ŁOM. Zabezpieczenie usług ekosystemowych poprzez ochronę

powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, obszarów przyrodniczo cennych itp. jest niezbędne dla efektywnej realizacji celów społecznych i gospodarczych, między innymi takich, jak poprawa stanu zdrowia, warunków życia, a także jakości żywności produkowanej na obszarach wiejskich ŁOM. Ochrona i pielęgnacja terenów zielonych, zabezpieczenie terenów otwartych, a zwłaszcza budowanie (odbudowanie) systemu przyrodniczego tworzącego spójną infrastrukturę zieloną, przyczyni się do stabilności obszaru funkcjonalnego, jakim jest Łódzki Obszar Metropolitalny. System przyrodniczy będzie bowiem z jednej strony, chronił najcenniejsze walory przyrodnicze ŁOM, a z drugiej, zapewni możliwości rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej, sprzyjających integracji społecznej oraz poznawaniu walorów dziedzictwa przyrodniczego. W ramach tego celu powinny być kontynuowane programy renaturalizacji rzek (koncepcja błękitno-zielonej sieci), zalesiania itp.

4.1 **Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników oraz przedsiębiorczości.**

Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ŁOM realizowana będzie przede wszystkim dzięki integracji metropolitalnego rynku pracy oraz wspólnym działaniom na rzecz ograniczania skutków bezrobocia. Istotnym będzie promowanie współpracy lokalnych publicznych służb zatrudnienia (powiatowych urzędów pracy) z sektorem pomocy społecznej. Różnorodne instrumenty rynku pracy oraz usługi rynku pracy powinny być stosowane przez wspomniane instytucje w partnerstwie. W ramach wspierania zatrudnienia i mobilności powinny zostać podjęte działania zmierzające do zatrudnienia w ŁOM elit intelektualnych kształconych na łódzkich uczelniach. W realizację celu powinny zostać włączone instytucje sektora społecznego, publicznego oraz pozarządowego. Działania na rzecz wsparcia przedsiębiorczości powinny uwzględniać przygotowanie wspólnej oferty inwestycyjnej, w tym promocję uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

4.2 **Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem.**

Wsparcie integracji społecznej w ramach rozwoju ŁOM realizowane będzie przede wszystkim poprzez koordynację usług pomocy społecznej. Opierać się będzie między innymi na ścisłej współpracy instytucji pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, powiatowych urzędów pracy oraz sektora ekonomii społecznej). Pożądana będzie wymiana dobrych praktyk pomiędzy różnymi instytucjami oraz realizacja projektów innowacyjnych,

systemowych, o ponadlokalnym zasięgu oddziaływania. Realizowane będą projekty wielowątkowe, dające szerokie możliwości aktywizacji zawodowej i rozwoju osób zagrożonych wykluczeniem. Szczególna uwaga będzie skierowana na pracę z dziećmi i młodzieżą ze środowisk narażonych na występowanie patologii społecznych. Kolejną grupą objętą wsparciem będą osoby starsze, wobec których podjęte zostaną działania w ramach tzw. *silver economy*.

- 4.3 **Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych.** Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego i społecznego nie jest możliwy bez systematycznej poprawy jakości i dostępności usług edukacyjnych i opieki zdrowotnej. Zmiany powinny zmierzać w kierunku integracji systemu oświaty i służby zdrowia poprzez rozwiązania instytucjonalne umożliwiające elastyczną i komplementarną, a przy tym kompleksową obsługę ludności ŁOM. Wspólna organizacja systemu oświaty powinna mieć wymiar zarówno horyzontalny, jak i wertykalny. Integracja horyzontalna oznacza przygotowanie wspólnej oferty usług edukacji przedszkolnej i szkolnej w ramach ŁOM. Integracja wertykalna systemu oświaty oznacza natomiast wsparcie współpracy między instytucjami oświatowymi różnych poziomów. W odniesieniu do opieki zdrowotnej niezbędne jest diagnozowanie potrzeb społecznych w zakresie usług medycznych, przede wszystkim w zakresie opieki nad dziećmi i osobami starszymi oraz skuteczne reagowanie na artykułowane potrzeby. Konieczne jest również prowadzenie profilaktyki i zwalczanie chorób cywilizacyjnych, zwłaszcza nowotworowych i układu krążenia. Wsparciem powinno zostać objęte przygotowanie wspólnej oferty usług opieki zdrowotnej w ŁOM. Rozwiązania powinny dotyczyć zarówno ratownictwa medycznego, podstawowej opieki medycznej oraz leczenia specjalistycznego, jak również organizacji systemu nocnej i świątecznej pomocy lekarskiej. Rozwój społeczeństwa informacyjnego powinien być realizowany poprzez podniesienie jakości i dostępności e-usług publicznych. Postuluje się rozwijanie partycypacyjnego modelu sprawowania władzy z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi komunikacji. Systematycznie powinna być podnoszona jakość, kompletność i transparentność informacji udostępnianej na stronach internetowych Biuletynu Informacji Publicznej poszczególnych miast i gmin ŁOM.

- 4.4 **Zwiększenie szans na rynku pracy poprzez dostosowanie efektów kształcenia do potrzeb gospodarki.** Integracja efektów kształcenia z potrzebami rozwojowymi ŁOM jest ważnym celem związanym z polityką edukacyjną, polityką rynku pracy i polityką gospodarczą. Cel może zostać zrealizowany poprzez wspieranie współpracy szkolnictwa zawodowego z pracodawcami i przedsiębiorcami. Zainicjowane powinny być działania na rzecz restytucji i modernizacji szkolnictwa zawodowego, wzmocnienia roli praktyk w kształceniu zawodowym i monitoringu potrzeb rynku pracy. Ważna jest synchronizacja kształcenia średniego i wyższego oraz realizacja idei „uczenia się przez całe życie” poprzez tworzenie szerokiego wachlarza oferty szkoleń, kursów, pozwalających na uzupełnianie wykształcenia i doskonalenie umiejętności.
- 5.1 **Integracja i koordynacja polityk publicznych na rzecz poniesienia efektywności realizacji zadań i projektów.** Rozwój współpracy instytucjonalnej w ŁOM oznacza przede wszystkim sformalizowanie tej współpracy, którego pierwszym krokiem jest powołanie Stowarzyszenia ŁOM. Omawiany cel realizowany będzie również poprzez wspieranie koalicji (władzy samorządowej, sektora społecznego, przedsiębiorców, mieszkańców i innych interesariuszy) na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów przestrzennych, środowiskowych, społecznych, gospodarczych i kulturowych oraz wymiany doświadczeń. Ważnymi elementami współpracy instytucjonalnej będzie m.in. promowanie wspólnych zakupów jednorodnych towarów i usług, koordynacja i synchronizacja realizowanych zadań w ramach projektów zintegrowanych oraz wypracowanie wspólnych standardów polityki przestrzennej ŁOM. Wspólne standardy polityki przestrzennej powinny odnosić się przede wszystkim do ograniczania negatywnych skutków niekontrolowanej suburbanizacji. Planowe i zintegrowane gospodarowanie przestrzenią powinno powstrzymywać marnotrawstwo różnorodnych potencjałów i wzmacniać efekty podejmowanych działań, np. rewitalizacji. Wspólne zakupy jednorodnych towarów i usług powinny być promowane w sytuacji, gdy są ekonomicznie i prawnie uzasadnione.
- 5.2 **Transfer i komercjalizacja wiedzy na potrzeby nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki i społeczeństwa.** Potencjał naukowy i akademicki Łodzi może stanowić istotny wkład w dynamizację rozwoju ŁOM oraz budowanie przewagi konkurencyjnej na arenie krajowej i międzynarodowej. Transfer i komercjalizacja wiedzy mogą być osiągnięte na dwa sposoby. Po pierwsze, poprzez promowanie

współpracy ośrodków naukowo-badawczych z pracodawcami i przedsiębiorcami. Po drugie, poprzez dyfuzję wiedzy i upowszechnianie dobrych praktyk wśród podmiotów publicznych i prywatnych ŁOM. Kluczowe jest budowanie odpowiedniego klimatu służącego rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy, zdolnej do uzyskania i mądrego wykorzystania przewagi konkurencyjnej wynikającej z przemysłanej eksploatacji dostępnych rodzajów kapitału.

- 5.3 **Budowanie i ochrona tożsamości ŁOM oraz kreowanie wizerunku w oparciu o spójne dziedzictwo kulturowe.** Ważnym elementem budowania tożsamości ŁOM jest wspólne dziedzictwo wielokulturowe oraz przemysłu włókienniczego, kulturowa wartość Strefy Wielkowiejskiej Łodzi, a także inne elementy kultury materialnej i niematerialnej, w tym zabytki, muzea, regionalne produkty przemysłu rolno-spożywczego, kulinaria, rzemiosło artystyczne czy festiwale. Wsparcia wymagać będą różnego typu inicjatywy społeczne i kulturalne integrujące mieszkańców i sprzyjające zewnętrznej promocji ŁOM. Bardzo istotnym elementem jest wspólna strategia promocji w oparciu o produkty regionalne, powstające w aglomeracji oraz stworzenie kompleksowego systemu informacyjnego.
- 5.4 **Podnoszenie wewnętrznej i zewnętrznej atrakcyjności ŁOM poprzez odpowiednio ukierunkowany marketing terytorialny.** Działania na rzecz ukształtowania pozytywnego wizerunku ŁOM wśród samorządowców, mieszkańców, inwestorów i turystów powinny zostać poprzedzone opracowaniem strategii marketingowej dla tego obszaru. W ramach sugerowanej strategii powinny zostać zdefiniowane turystyczne produkty markowe ŁOM. Postuluje się podjęcie wspólnej promocji gospodarczej i turystyczno-rekreacyjnej w ramach środków przeznaczanych w budżetach gmin ŁOM na promocję jednostek samorządu terytorialnego. Wzrost atrakcyjności gospodarczej i zwiększanie konkurencyjności ŁOM w skali krajowej i międzynarodowej możliwe będą dzięki skonsolidowanym działaniom wspierającym przygotowanie odpowiedniej oferty terenów inwestycyjnych, dostosowanie infrastruktury transportowej i komunalnej do potrzeb podmiotów gospodarczych, rozwój nowoczesnego zaplecza naukowo-technicznego i szkoleniowego, a także zróżnicowanej bazy turystycznej i rekreacyjnej w połączeniu z przemysłaną kampanią promocyjno-informacyjną.

Rekomendacje dla realizacji Strategii Rozwoju ŁOM

Cele strategiczne i priorytety wytyczone w Strategii Rozwoju ŁOM 2020+ wychodzą poza perspektywę 2020 roku. Stanowią podstawę dla Strategii ZIT, ale również dla innych działań strategicznych, które w kolejnych latach będą planowane i podejmowane w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym. Są one zgodne ze strategicznymi kierunkami działań dla ŁOM wytyczonymi w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego. Głównym przesłaniem Strategii Rozwoju ŁOM 2020+ jest konieczność terytorialnej, tematycznej i podmiotowej integracji działań na rzecz rozwoju obszaru.

- Integracja terytorialna oznacza, że działania rozwojowe powinny być realizowane na zwartych, wymagających wsparcia obszarach. Rezultaty ewentualnych działań punktowych muszą gwarantować oddziaływanie w skali ponadlokalnej, metropolitalnej.
- Integracja tematyczna oznacza, że działania rozwojowe w ŁOM powinny łączyć się w wiązki tematyczne (np. termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego, rewitalizacja społeczna enklaw biedy), a efektem ich realizacji powinno być wzmocnienie integralności obszaru w sferze społecznej, gospodarczej, przyrodniczej (środowiskowej) i kulturowej.
- Integracja podmiotowa oznacza, że działania rozwojowe powinny być podejmowane w ramach współpracy różnych partnerów: jednostek samorządu terytorialnego, sektora społecznego oraz podmiotów gospodarczych.

W realizacji wszystkich działań powinny być przestrzegane zasady zrównoważonego rozwoju, co oznacza dążenie do budowy ładu zintegrowanego łączącego kontekst społeczny, gospodarczy, przyrodniczy (środowiskowy) i przestrzenny poprzez kreację odpowiedniego ładu instytucjonalnego.

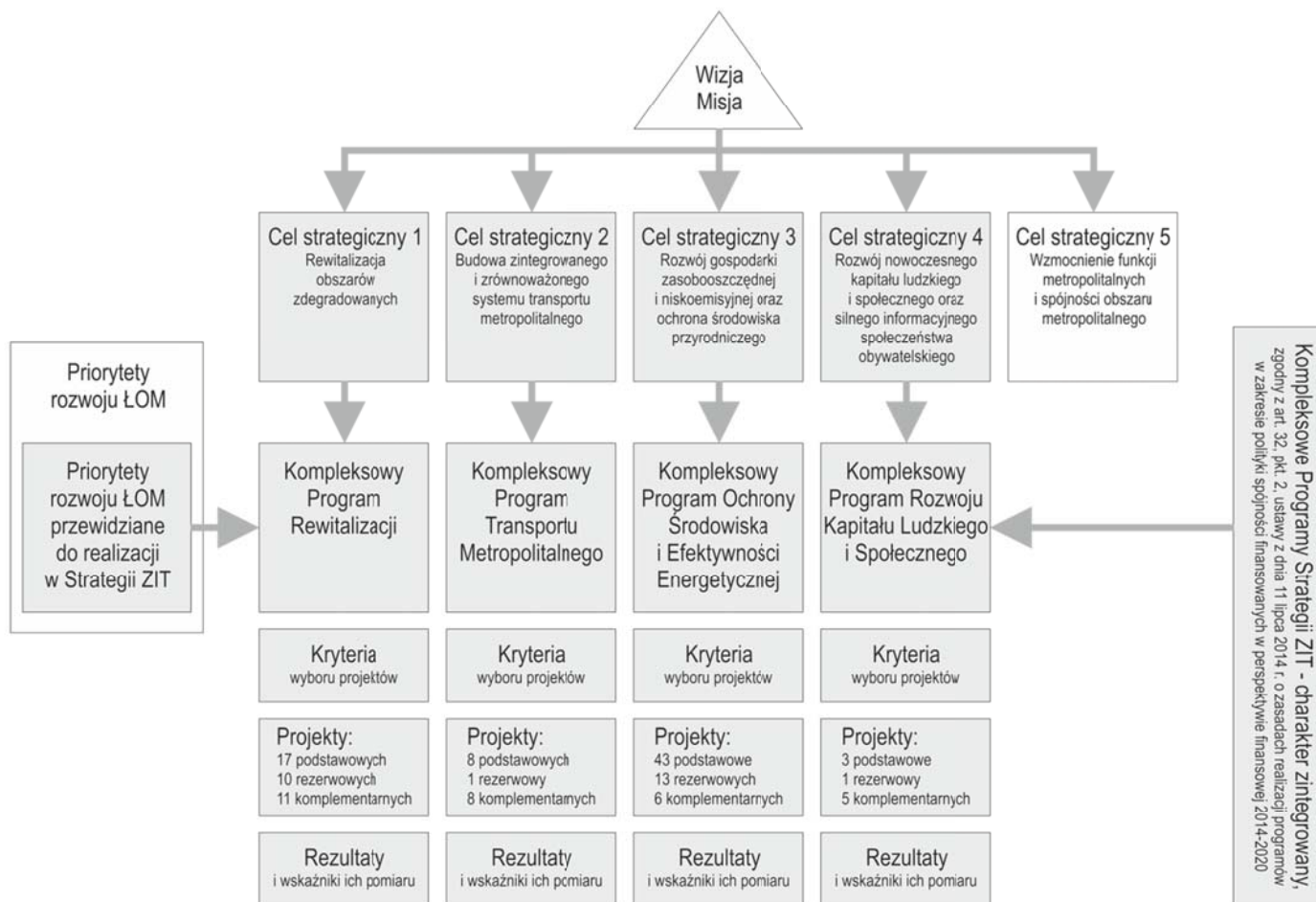
Podejmowanie kolejnych działań rozwojowych powinno być poprzedzone dalszymi, szczegółowymi badaniami, odnoszącymi się zwłaszcza do zagadnień społecznych skutków rewitalizacji, zdrowia środowiskowego, efektywności funkcjonowania transportu metropolitalnego, stanu środowiska i wdrażania gospodarki niskoemisyjnej, rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego. Rekomenduje się również prowadzenie systematycznych badań pozwalających monitorować spójność Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego oraz jego pozycję konkurencyjną względem innych metropolii Europy Środkowo-Wschodniej.

Priorytety Strategii ZIT

Na ryc. 4. zaprezentowano strukturę celów i priorytetów Strategii Rozwoju ŁOM, z uwzględnieniem priorytetów realizowanych w ramach Strategii ZIT. W Strategii ZIT, jako dokumencie operacyjnym, zaproponowano konkretne projekty przyczyniające się do realizacji celów i priorytetów, wybrane na podstawie określonych kryteriów, gwarantujące osiągnięcie określonych rezultatów.

Szczegółowego uzasadnienia wymagają priorytety przeznaczone (częściowo lub całkowicie) do realizacji w ramach Strategii ZIT. Wyboru priorytetów Strategii ZIT (a następnie typów działań oraz projektów) dokonano na podstawie wyników konsultacji społecznych z Partnerami ŁOM. W tabeli 6. powiązано zdiagnozowane problemy rozwoju ŁOM ze sposobami ich rozwiązania. Wskazano słabe strony, określono cele strategiczne oraz priorytety ich realizacji. Zaproponowano typy działań, możliwe do podjęcia w ramach określonych celów strategicznych i priorytetów. Należy podkreślić, że pojedyncza słaba strona zdefiniowana w Diagnozie Strategicznej ŁOM może być rozwiązywana w ramach wielu celów i różnych priorytetów ich realizacji. Z drugiej natomiast strony, jeden typ działania może być odpowiedzią na różne słabe strony, problemy rozwoju ŁOM. Wskazane zostały grupy docelowe zaproponowanych typów działań: 1) mieszkańcy, w szczególności zagrożeni wykluczeniem społecznym, bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem, 2) studenci, uczniowie szkół, osoby dorosłe korzystające z oferty edukacyjnej, 3) różnego rodzaju współpracujące ze sobą instytucje (pomocy społecznej, jednostki naukowe, kultury, regionalne i lokalne organizacje turystyczne), 4) podmioty sektora społecznego, 5) małe przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa tzw. sektora kreatywnego, 6) turyści i odwiedzający jednodniowi.

Ryc. 4. Schemat ideowy Strategii Rozwoju ŁOM oraz Strategii ZIT

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 6. Słabe strony ŁOM a cele strategiczne i priorytety ich realizacji w ramach Strategii ZIT, proponowane typy działań i ich grupy docelowe

Diagnoza Strategiczna ŁOM	Strategia Rozwoju ŁOM		Strategia ZIT	
Słabe strony ŁOM	Cel	Priorytet	Typy działań	Grupy docelowe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa. ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. ▪ Brak usieciowienia (gaz, ciepłownictwo). ▪ Brak wspólnej polityki promocji. Brak rozpoznawalnych marek, głównych produktów, znaków firmowych ŁOM. ▪ Brak efektywnej promocji oferty turystycznej. 	1.	1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prace konserwatorskie i restauratorskie przy obiektach dziedzictwa historycznego lub kulturowego. ▪ Budowa, przebudowa, renowacja lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury. ▪ Renowacja i modernizacja obiektów w celu wzmocnienia istniejących bądź rozwoju nowych funkcji neutralizujących negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze. ▪ Zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej w celu podniesienia jej atrakcyjności społecznej i gospodarczej. ▪ Renowacja i modernizacja zdegradowanej, wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności zagrożeni wykluczeniem społecznym, bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Institucje pomocy społecznej, w ewentualnej współpracy z przedsiębiorstwami. Podmioty sektora społecznego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa. ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. 	1.	1.2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Renowacja i modernizacja obiektów w celu wzmocnienia istniejących bądź rozwoju nowych funkcji neutralizujących negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze. ▪ Zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej w celu podniesienia jej atrakcyjności społecznej i gospodarczej. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Małe przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa sektora kreatywnego i podmioty sektora społecznego.</p>

Diagnoza Strategiczna ŁOM	Strategia Rozwoju ŁOM		Strategia ZIT	
Słabe strony ŁOM	Cel	Priorytet	Typy działań	Grupy docelowe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa. ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. ▪ Brak usieciowienia (gaz, ciepłownictwo). ▪ Brak efektywnej promocji oferty turystycznej. 	1.	1.4 Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prace konserwatorskie i restauratorskie przy obiektach dziedzictwa historycznego lub kulturowego. ▪ Adaptacja na cele kulturalne obiektów dziedzictwa historycznego lub kulturowego. ▪ Budowa, przebudowa, renowacja lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury. ▪ Przebudowa infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa historycznego lub kulturowego. ▪ Renowacja i modernizacja obiektów w celu wzmocnienia istniejących bądź rozwoju nowych funkcji neutralizujących negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności zagrożeni wykluczeniem społecznym, bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Studenci, uczniowie szkół, osoby dorosłe korzystające z oferty edukacyjnej.</p> <p>Turyści i odwiedzający jednodniowi.</p> <p>Institucje kultury, regionalne i lokalne organizacje turystyczne, podmioty sektora społecznego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Brak zintegrowania sieci transportu zbiorowego. Niedopasowanie systemu kolejowego do potrzeb rozwoju metropolitalnego transportu zbiorowego. Brak integracji Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej z transportem zbiorowym. Brak systemu park-and-ride. ▪ Zły stan techniczny infrastruktury transportu tramwajowego, głównie na trasach podmiejskich. ▪ Brak powiązania transportu zbiorowego z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. ▪ Brak rozpoznania problemu poziomu i źródeł emisji do atmosfery dwutlenku węgla. ▪ Brak świadomości społecznej różnych zakresów tematycznych rozwoju. 	2.	2.1 Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa lub przebudowa infrastruktury publicznego transportu zbiorowego. ▪ Zakup lub modernizacja niskoemisyjnego taboru dla publicznego transportu zbiorowego. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Studenci, uczniowie szkół, osoby dorosłe korzystające z oferty edukacyjnej.</p> <p>Turyści i odwiedzający jednodniowi.</p>

Diagnoza Strategiczna ŁOM	Strategia Rozwoju ŁOM		Strategia ZIT	
Słabe strony ŁOM	Cel	Priorytet	Typy działań	Grupy docelowe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Brak zintegrowania sieci transportu zbiorowego. Niedopasowanie systemu kolejowego do potrzeb rozwoju metropolitalnego transportu zbiorowego. Brak integracji Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej z transportem zbiorowym. Brak systemu park-and-ride. ▪ Brak powiązania transportu zbiorowego z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. ▪ Brak rozpoznania problemu poziomu i źródeł emisji do atmosfery dwutlenku węgla. ▪ Brak efektywnej promocji oferty turystycznej. ▪ Niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności niechronionych uczestników ruchu (pieszych, rowerzystów). 	2.	2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego. ▪ Budowa lub przebudowa infrastruktury publicznego transportu zbiorowego. ▪ Budowa, przebudowa lub modernizacja dróg. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Studenci, uczniowie szkół, osoby dorosłe korzystające z oferty edukacyjnej.</p> <p>Turyści i odwiedzający jednodniowi.</p> <p>Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedostatek infrastruktury technicznej instytucji edukacyjnych poza Łodzią (m.in. niedostatki szkolnych obiektów sportowych). ▪ Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. ▪ Brak rozpoznania problemu poziomu i źródeł emisji do atmosfery dwutlenku węgla. ▪ Brak świadomości społecznej różnych zakresów tematycznych rozwoju. 	3.	3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej lub budynków mieszkalnych. ▪ Modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji. ▪ Instalacja odnawialnych źródeł energii w modernizowanych energetycznie budynkach. ▪ Inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego. 	<p>Mieszkańcy.</p> <p>Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak efektywnych rozwiązań na wypadek wystąpienia deszczy nawałnych (podtopienia, brak oczyszczania nadmiarowych wód deszczowych). 	3.	3.3 Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa, przebudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków. Wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi. ▪ Budowa lub modernizacja kanalizacji ściekowej i kanalizacji burzowej. 	<p>Mieszkańcy.</p>

Diagnoza Strategiczna ŁOM	Strategia Rozwoju ŁOM		Strategia ZIT	
Słabe strony ŁOM	Cel	Priorytet	Typy działań	Grupy docelowe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak wspólnego systemu usług pomocy społecznej. Brak systemu aktywizacji osób zobowiązanych do działań i świadczeń alimentacyjnych. ▪ Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa. ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich. 	4.	4.2 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Programy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i kulturalnej. ▪ Wsparcie na tworzenie i funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej dla realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej. ▪ Usługi wsparcia nowych i istniejących podmiotów ekonomii społecznej. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności zagrożeni wykluczeniem społecznym, bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Uczniowie szkół, osoby dorosłe korzystające z oferty edukacyjnej.</p> <p>Instytucje pomocy społecznej, w ewentualnej współpracy z przedsiębiorstwami. Podmioty sektora społecznego.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak wspólnego systemu usług pomocy społecznej. Brak systemu aktywizacji osób zobowiązanych do działań i świadczeń alimentacyjnych. ▪ Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa. ▪ Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia). ▪ Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego. ▪ Niedostatek infrastruktury technicznej instytucji edukacyjnych poza Łodzią (m.in. niedostatki szkolnych obiektów sportowych). ▪ Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej. ▪ Brak rozpoznania problemu poziomu i źródeł emisji do atmosfery dwutlenku węgla. ▪ Brak świadomości społecznej różnych zakresów tematycznych rozwoju. 	4.	4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury informatycznej, służące poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych. ▪ Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej. ▪ Rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. ▪ Rozwój usług wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży, osób przewlekle chorych, osób niepełnosprawnych oraz osób starszych. ▪ Rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych lub niesamodzielnych. ▪ Wsparcie rozwoju usług społecznych i medycznych dla osób z niepełnosprawnościami. 	<p>Mieszkańcy, w szczególności zagrożeni wykluczeniem społecznym, bezrobotni lub zagrożeni bezrobociem.</p> <p>Uczniowie szkół, osoby dorosłe korzystające z oferty edukacyjnej.</p> <p>Instytucje pomocy społecznej, w ewentualnej współpracy z przedsiębiorstwami. Podmioty sektora społecznego.</p> <p>Jednostki samorządu terytorialnego oraz podległe im podmioty.</p>

Źródło: opracowanie własne.

Kompleksowy Program Rewitalizacji

Tab. 7. Charakterystyka Kompleksowego Programu Rewitalizacji w ramach Strategii ZIT

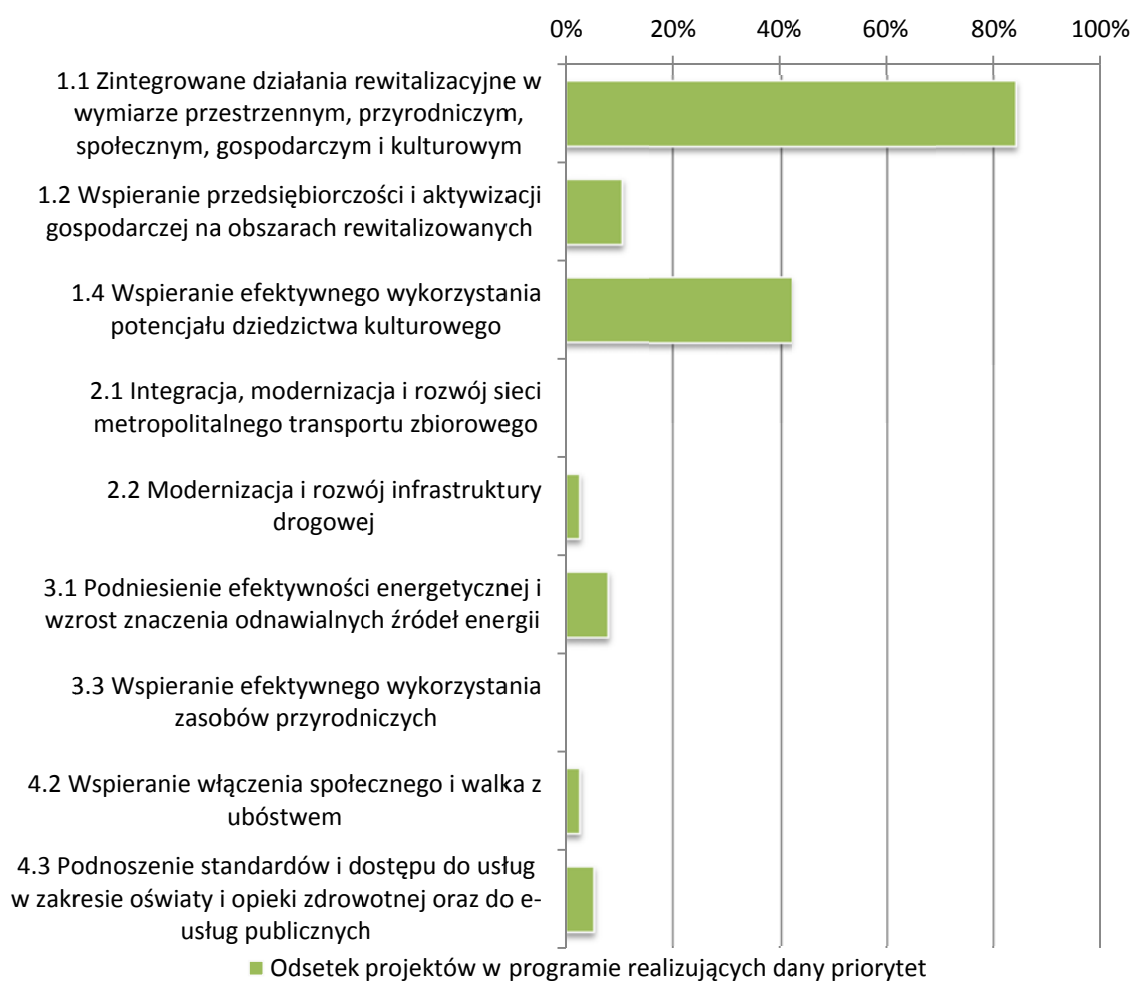
Wyszczególnienie	Charakterystyka
Cel strategiczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na rzecz budowy przyjaznych i bezpiecznych przestrzeni, sprzyjających włączeniu społecznemu i podniesieniu aktywności gospodarczej
Zintegrowany charakter programu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projekty w ramach programu realizują wspólny cel, co jest warunkiem zintegrowania programów, zgodnie z art. 32, pkt 2, ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
Kluczowe priorytety realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym ▪ 1.4 Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego
Priorytety dodatkowo realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych ▪ 2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej ▪ 3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii ▪ 4.2 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem ▪ 4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych
Proponowane typy działań	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prace konserwatorskie i restauratorskie przy obiektach dziedzictwa historycznego lub kulturowego ▪ Adaptacja na cele kulturalne obiektów dziedzictwa historycznego lub kulturowego ▪ Budowa, przebudowa, renowacja lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury ▪ Przebudowa infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa historycznego lub kulturowego ▪ Renowacja i modernizacja obiektów w celu wzmocnienia istniejących bądź rozwoju nowych funkcji neutralizujących negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze ▪ Zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej w celu podniesienia jej atrakcyjności społecznej i gospodarczej ▪ Renowacja i modernizacja zdegradowanej, wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej

Wyszczególnienie	Charakterystyka
Merytoryczne kryteria dostępu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej. ▪ Rezultaty infrastrukturalnych projektów rewitalizacyjnych mają mieć pozytywny kontekst społeczny, demograficzny i gospodarczy. ▪ Preferowano projekty zgodne z Wojewódzkim Programem Ochrony Zabytków oraz projekty, dla których przewidziano dodatkowe działania, planowane do realizacji ze środków EFS.
Zasady wyboru projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Statystyczne, terytorialne uzasadnienie wsparcia ▪ Identyfikacja potrzeb gmin przez beneficjentów (Partnerów ŁOM) oraz grupy docelowe w ramach konsultacji społecznych ▪ Analiza zdolności organizacyjnych i stopnia przygotowania gmin do realizacji projektów
Projekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 17 podstawowych ▪ 10 rezerwowych ▪ 11 komplementarnych
Wskaźniki rezultatu (zgodne z RPO WŁ)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji w ha (źródło danych: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) ▪ Przeciętne przychody gminy z PIT na jednego mieszkańca (per capita) w gminach o najniższym poziomie rozwoju w relacji do analogicznego wskaźnika dla Polski (źródło danych: GUS)
Lokalne wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji w ha (źródło danych: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) ▪ Bezrobotni zarejestrowani ogółem (źródło danych: GUS-BDL) ▪ Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (źródło danych: GUS-BDL) ▪ Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca (źródło danych: GUS-BDL)

Źródło: opracowanie własne.

Kompleksowy Program Rewitalizacji łączy projekty realizujące przede wszystkim priorytety Strategii Rozwoju ŁOM odnoszące się *stricto* do zagadnień kompleksowej, wielowymiarowej, skoordynowanej i skoncentrowanej tematycznie i terytorialnie rewitalizacji. Mowa o priorytetach 1.1 (Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym) oraz 1.4 (Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego). Pojedyncze projekty obejmują również działania dedykowane innym priorytetom, co zaprezentowano na ryc. 5.

Ryc. 5. Kompleksowy Program Rewitalizacji a priorytety Strategii Rozwoju ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Terytorialne uzasadnienie i wymiar wsparcia w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Rewitalizacji

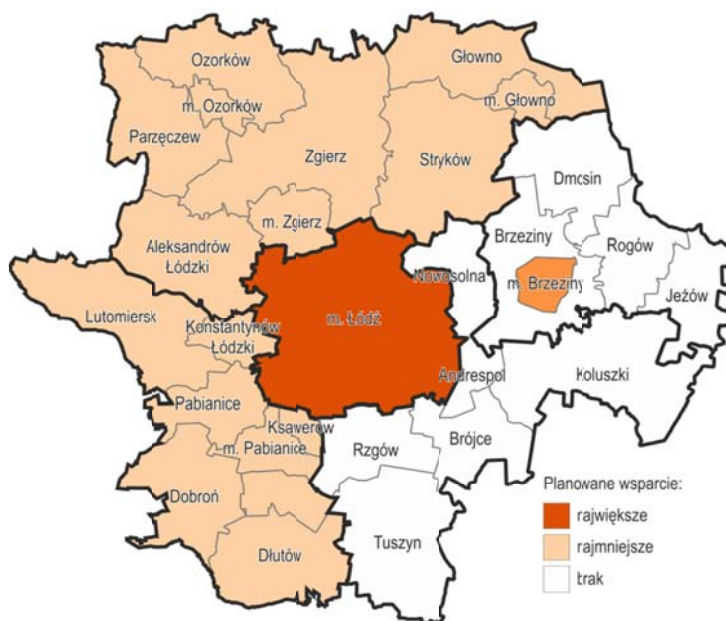
Na mapach (ryc. 6-9) zaprezentowano terytorialne uzasadnienie obszarów wsparcia w Strategii ZIT. Wykorzystując dostępne miary, posługując się statystycznymi metodami standaryzacji zmiennych, dokonano kwantyfikacji potrzeb w zakresie rewitalizacji, w poszczególnych gminach Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Potrzeby te zestawiono z proponowanymi do realizacji projektami Strategii ZIT. W dalszej części rozdziału projekty te zostały szczegółowo scharakteryzowane.

Ryc. 6. Standaryzowany wskaźnik uzasadniający obszary wsparcia w Strategii ZIT, w ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne. Uwagi: Wskaźnik uwzględnia dodatni wpływ następujących zmiennych na konieczność udzielenia wsparcia: 1) Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji, 2) Bezrobotni zarejestrowani ogółem, 3) Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Wskaźnik uwzględnia ujemny wpływ następującej zmiennej na konieczność udzielenia wsparcia: 1) Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca.

Ryc. 9. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji.
Projekty komplementarne

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić znaczące potrzeby w zakresie rewitalizacji w ŁOM. Zaproponowane w ramach dostępnych środków projekty nie zaspokajają wszystkich zdiagnozowanych potrzeb. Dokonano analizy terytorialnej zgodności potrzeb w zakresie rewitalizacji i zaplanowanego wsparcia. Należy zaznaczyć, że nie wszystkie obszary zostaną objęte wsparciem w skali proporcjonalnej do ujawnionych potrzeb; niedopasowanie potrzeb i wsparcia dotyczy około 23% gmin ŁOM. W wybranych gminach ŁOM zdecydowano się wzmocnić efekty projektów podstawowych projektami komplementarnymi – stąd podobna skala dopasowania przestrzennego planów do potrzeb. Podjęto decyzję, zgodnie z założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji 2022, że wybierając projekty z zakresu rewitalizacji należy unikać działań wyłącznie infrastrukturalnych, prowadzonych punktowo, przypadkowo. Ze względu na dostępność środków, przestrzenna koncentracja, kompleksowość i wielowymiarowość działań rewitalizacyjnych może odbyć się kosztem nieznacznych niedopasowań terytorialnych, a więc nieobjęcia wsparciem niektórych obszarów wymagających rewitalizacji.

Tab. 8. Terytorialne dopasowanie planowanego i oczekiwanego wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji

Wartość współczynnika korelacji liniowej Pearsona (w %)	Wartości dla gmin standaryzowanego wskaźnika uzasadniającego obszary wsparcia w Strategii ZIT w ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji
Całkowita wartość projektów podstawowych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji, w poszczególnych gminach	77,0 %
Całkowita wartość projektów podstawowych i komplementarnych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji, w poszczególnych gminach	76,7 %

Źródło: opracowanie własne.

Charakterystyka projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Rewitalizacji

W tabeli 9. zaprezentowano szczegółowy wykaz projektów podstawowych, zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii ZIT. Projekty te zostaną sfinansowane ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT. Wykaz ten uzupełniono o listę projektów komplementarnych, zaplanowanych do realizacji, ale finansowanych z innych źródeł. W przypadku konieczności odstąpienia od realizacji niektórych projektów podstawowych, przygotowano propozycje projektów rezerwowych. W ramach Kompleksowego Programu Rewitalizacji w Strategii ZIT, w odniesieniu do wszystkich projektów obowiązuje pozakonkursowy tryb wyboru. Wybór zrealizowany został z uwzględnieniem następujących merytorycznych kryteriów dostępu:

1. Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej.
2. Rezultaty infrastrukturalnych projektów rewitalizacyjnych mają mieć pozytywny kontekst społeczny, demograficzny i gospodarczy.
3. Preferowano projekty zgodne z Wojewódzkim Programem Ochrony Zabytków oraz projekty, dla których przewidziano dodatkowe działania, planowane do realizacji ze środków EFS.

W ramach Strategii ZIT nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych mechanizmów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej dotacji.

Tab. 9. Wykaz projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Rewitalizacji

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty podstawowe							
1-055	Rewitalizacja "Majdanu" jako części grodziska średniowiecznego w Starych Skoszewach	Przedmiotem projektu jest adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów wraz z ich otoczeniem. Zostanie to zrealizowane poprzez wykup terenu o powierzchni około 3 ha i przeprowadzenie badań nieinwazyjnych terenu. Określenie form odbudowy i umiejscowienie Centrum Turystyczno-Administracyjnego Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Nowosolna 	4 000 000 zł	3 200 000 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3
1-056	Zaginione Miasto - perła historyczna Miasta Brzeziny	Przedmiotem projektu jest stworzenie parku archeologicznego o powierzchni 4 ha poprzez odkopanie części średniowiecznego miasta znajdującego się aktualnie w bagnach. Budowa sali ekspozycyjnej o powierzchni 150 m ² przy Muzeum w Brzezinach. Utworzenie skansenu archeologicznego. Rewitalizacja Muzeum Regionalnego w Brzezinach - odnowienie elewacji metodą piaskowania wraz z rekonstrukcją zniszczonych detali architektonicznych i zagospodarowaniem terenu.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	6 000 000 zł	5 100 000 zł	1.4	RPO-ZIT IV-6.3
1-057	Szlakiem Architektury Włókienniczej. Młodzieżowy Dom Kultury w Zgierzu	Utworzenie Młodzieżowego Domu Kultury w Centrum Kultury w Zgierzu.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Zgierski w partnerstwie z Miastem Zgierz 	4 000 000 zł	3 400 000 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3
1-063	Szlakiem Architektury Włókienniczej. Rewitalizacja Księżego Młyna w Łodzi. Zadanie I	Budynki mieszkalne wraz z otoczeniem zostaną odnowione, aby zachować historyczne i kulturowe dziedzictwo. Projekt obejmuje prace konserwatorskie, restauratorskie, renowację lokali, w tym wymianę instalacji elektrycznej i ciepłej, przebudowę małej architektury, utworzenie miejsc rekreacji i miejsc parkingowych. Jednocześnie część mieszkalnych budynków zostanie przekształcona w pracownie artystyczne związane z sektorem kreatywnym. Funkcja mieszkaniowa zostanie utrzymana, a jednocześnie wprowadzone zostaną nowe funkcje (społeczne, kulturowe, turystyczne).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	60 932 260 zł	5 060 250 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-065	Szlakiem Architektury Włókienniczej. Rewitalizacja kompleksu parkowo-palacowego Schlösserów w Ozorkowie	Ujęcie Ozorkowa jako punktu na Szlaku Architektury Włókienniczej regionu łódzkiego. Działanie polegać będzie na renowacji i modernizacji kompleksu parkowo-palacowego Schlösserów w Ozorkowie wraz z przylegającą ul. Listopadową, promocji Ozorkowa jako kolebki łódzkiego klasycyzmu, stworzeniu sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Ozorków 	10 000 000 zł	7 650 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-066	Szlakiem Architektury Włókienniczej. Zgierz	W ramach podejmowanych w projekcie działań przewiduje się: 1) modernizację ul. Długiej, 2) modernizację ul. Narutowicza na odcinku od ulicy Długiej do ul. 3 Maja, 3) renowację budynku (Domu Tkaczy) na ul. Narutowicza 29, 4) rekonstrukcję budynku (Domu Tkaczy) - aktualnie w stanie po wybuchu gazu - na ul. Rembowskiego 2, 5) renowację budynków zlokalizowanych przy ul. Długiej i ul. Rembowskiego 10 i 10a, 6) rewitalizację budynków (Domy Tkaczy) ul. Narutowicza 4 i 5, 7) uzbrojenie terenu pod budownictwo usługowe i mieszkaniowe w otulinie Parku Kulturowego Miasto Tkaczy i w ul. Długiej. Opcjonalnie w zależności od dostępności środków: 8) rewitalizację i translokację dwóch domów tkackich z ul. Długiej, z przeznaczeniem na cele mieszkaniowe, na ul. Narutowicza, 9) renowację części wspólnych w budynku przy ul. Narutowicza 15, 10) budowę parkingu na placu przy ul. Długiej 36 wraz z zagospodarowaniem zieleni miejskiej na tym terenie, 11) rewitalizację budynku przy ul. Rembowskiego 3, 12) budowę/rozbudowę/przebudowę obiektów na rzecz stworzenia nowego centrum kultury z nowoczesną salą widowiskową.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Zgierz 	32 000 000 zł	24 480 000 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-9.2

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-070	Szlakiem Architektury Włókienniczej. Rewitalizacja Księżego Młyna w Łodzi. Zadanie II	Budynki mieszkalne wraz z otoczeniem zostaną odnowione, aby zachować historyczne i kulturowe dziedzictwo. Projekt obejmuje prace konserwatorskie, restauratorskie, renowację lokali, w tym wymianę instalacji elektrycznej i ciepłej, przebudowę małej architektury, utworzenie miejsc rekreacji i miejsc parkingowych. Jednocześnie część budynków mieszkalnych zostanie przekształcona w pracownie artystyczne związane z sektorem kreatywnym. Funkcja mieszkaniowa zostanie utrzymana, a jednocześnie wprowadzone zostaną nowe funkcje (społeczne, kulturowe, turystyczne).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	60 932 260 zł	34 545 719 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-9.2
1-058	Rewitalizacja zabytkowego centrum miasta - etap II	Rewitalizacja cennych obiektów architektonicznych na obszarze miasta, w tym w szczególności w obszarze al. Wyszyńskiego i ul. Listopadowej.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Ozorków 	2 000 000 zł	1 700 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-6.3
1-059	Rewitalizacja, modernizacja i poprawa infrastruktury dwóch zabytkowych obiektów Muzeum Miasta Łodzi - Pałacu Poznańskich i kamienicy przy Placu Wolności	W ramach projektu zostanie przeprowadzona kompleksowa rewitalizacja, modernizacja i renowacja dwóch zabytkowych obiektów Muzeum Miasta Łodzi to jest Pałacu Poznańskich oraz kamienicy Plac Wolności 2. Pałac Poznańskich: przystosowanie do niepełnosprawnych ruchowo, strefa wejściowa. W kamienicy renowacja obejmuje: podwórko, prześwit bramowy, piwnicę, wymianę nawierzchni oraz wprowadzenie stylowego oświetlenia.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	30 000 000 zł	25 500 000 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3
1-060	Rewitalizacja EC-1 rozwój funkcji wystawienniczo-edukacyjnych Centrum Nauki i Techniki w Łodzi	W ramach projektu przewiduje się rozwój infrastruktury powierzchni badawczej, warsztatowej, magazynowej i wystawienniczej. Stworzone zostaną nowe ścieżki dydaktyczne, nastąpi rozwój zaplecza warsztatowego, umożliwiający własną produkcję eksponatów.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	30 000 000 zł	25 500 000 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-061	Rewitalizacja EC-1 Południowy-Wschód	Celem projektu jest rewitalizacja kompleksu EC-1 Południowy-Wschód zlokalizowanego przy ul. Targowej 1/3 w Łodzi. W ramach projektu przewiduje się rewitalizację, rewaloryzację, rozbudowę, nadbudowę oraz adaptację obiektu na nowe funkcje. Po przeprowadzeniu działań inwestycyjnych zakłada się powiększenie powierzchni użytkowej z 1600 m ² do 2250 m ² . Ponadto rewitalizacja przewiduje zagospodarowanie terenu, w tym modernizację infrastruktury, wykonanie części przyłączy oraz układu komunikacyjnego dróg wewnętrznych z dostępem do drogi publicznej.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	32 000 000 zł	27 200 000 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3
1-062	Rewitalizacja terenów zielonych na terenie Gminy Stryków wraz z budową zbiornika retencyjnego "Smolice"	Inwestycja polegać będzie na realizacji 3 głównych zadań: 1) rewitalizacji niewielkiego Parku Miejskiego w centrum miasta wraz z wymianą zieleni przydrożnej przylegających do niego ulic, 2) budowie parku wzdłuż rzeki Moszczenica, który będzie łączył drogą pieszo-rowerową istniejący kompleks rekreacyjny nad zbiornikiem retencyjnym "Stryków" z planowanym zbiornikiem retencyjnym "Smolice", 3) budowie zbiornika retencyjnego "Smolice" o powierzchni 15,5 ha na rzece Moszczenica, z możliwością jego dalszego wykorzystania na cele sportowo-rekreacyjne.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Stryków 	10 000 000 zł	8 500 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-6.5
1-064	Zagospodarowanie terenu przy budynku Zespołu Szkół nr 1 im. Jana Kilińskiego w Pabianicach	Projekt obejmuje roboty rozbiórkowe, rekultywację terenu w celu utworzenia terenów zielonych, na których powstanie siłownia oraz ścieżka edukacyjno-zdrowotna.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Pabianicki 	3 000 000 zł	2 550 000 zł	1.4	RPO-ZIT IV-6.5
1-067	Rewitalizacja kwartału Narutowicza-Kilińskiego-Tuwima-Piotrkowska w Łodzi	Projekt obejmuje głównie renowację kamienic komunalnych, renowację zieleni oraz zagospodarowanie wolnych działek. Planowana jest również optymalizacja układu transportowego z akcentem na rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną - co umożliwi stworzenie strefy niskiej emisji na rewitalizowanym obszarze. Przewiduje się ponadto m. in. termomodernizację budynków, podłączenia do centralnej sieci ciepłej, małe OZE, zieleni i nasadzenia drzew.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	148 552 630 zł	96 559 209 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-068	Rewitalizacja kwartału Narutowicza-Targowa/Nowotargowa-Tuwima-Kilińskiego w Łodzi	Projekt obejmuje głównie renowację kamienic komunalnych, renowację zieleni oraz zagospodarowanie wolnych działek. Planowana jest również optymalizacja układu transportowego z akcentem na rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną - co umożliwi stworzenie strefy niskiej emisji na rewitalizowanym obszarze. Przewiduje się ponadto m. in. termomodernizację budynków, podłączenia do centralnej sieci ciepłej, małe OZE, zieleni i nasadzenia drzew. Projekt obejmuje także pierzeje ul. Kilińskiego na odcinku od ul. Narutowicza do ul. Jaracza.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	100 800 461 zł	65 520 300 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-069	Rewitalizacja kwartału Piotrkowska-Tuwima-Kilińskiego-Nawrot w Łodzi	Projekt obejmuje głównie renowację kamienic komunalnych, renowację zieleni oraz zagospodarowanie wolnych działek. Planowana jest również optymalizacja układu transportowego z akcentem na rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną - co umożliwi stworzenie strefy niskiej emisji na rewitalizowanym obszarze. Przewiduje się ponadto m. in. termomodernizację budynków, podłączenia do centralnej sieci ciepłej, małe OZE, zieleni i nasadzenia drzew.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	68 090 000 zł	44 258 500 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-071	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej przy ul. Moniuszki w Łodzi	Projekt obejmuje kompleksową modernizację dwóch kamienic i remont nawierzchni ul. Moniuszki	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	38 000 000 zł	24 700 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
Projekty rezerwowe							
1-080	Przywrócenie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów w mieście Kozuski poprzez ich kompleksową rewitalizację	W ramach projektu przewiduje się realizację następujących przedsięwzięć: 1) zagospodarowanie terenów po byłej cegielni w Kozuskach, 2) rewitalizacja centrum Kozuszek: ul. Brzezińskiej i ul. 3 Maja wraz z terenami wokół dworca PKP, 3) rewitalizacja placu targowego w Kozuskach przy ul. Rynek.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Kozuski 	25 000 000 zł	21 250 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-123	Budowa rynku wraz z układem komunikacyjnym na terenie Nowego Centrum Łodzi	Projekt zakłada stworzenie placu miejskiego, z podziemnym parkingiem, będącego ważnym elementem przestrzeni publicznych łączących Nowe Centrum Łodzi z ulicą Piotrkowską. W ramach projektu przewiduje się: 1) dla terenu rynku realizację zabudowy w postaci parkingu podziemnego, 2) budowę drogi podziemnej łączącej ul. Kilińskiego z podziemnym rondem zlokalizowanym pod skrzyżowaniem ul. Nowotargowej i Nowowęglowej.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	155 400 000 zł	101 010 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-124	Rewitalizacja obszaru o powierzchni około 10 ha, ograniczonego ulicami: Nawrot-Sienkiewicza-Piłsudskiego-Piotrkowską w Łodzi	Projekt obejmuje głównie kompleksową renowację kamienic (w tym obiektów zabytkowych) wraz z zagospodarowaniem terenów nieruchomości. Planowana jest również optymalizacja układu transportowego: budowa drogi w kwartale ulic Nawrot-Piotrkowska-Roosevelta-Sienkiewicza. Przewiduje się ponadto przebudowę oświetlenia ulicznego oraz chodników.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	57 000 000 zł	37 050 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-081	Rewitalizacja rynku miejskiego w Brzezinach	Projekt przewiduje uporządkowanie przestrzeni publicznej w centrum miasta oraz stworzenie warunków dla rozwoju lokalnego handlu poprzez budowę pawilonów handlowych dla lokalnych kupców na terenie targowiska miejskiego, renowację powierzchni handlowej z odpowiednim zadaszaniem i powierzchni komunikacyjnej, budowę nowoczesnego parkingu i przejść dla pieszych.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	3 000 000 zł	2 550 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-082	Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w Brzezinach	Projekt przewiduje rewitalizację tkanki mieszkaniowej w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków na terenie Miasta Brzeziny (elewacje szczytowe, frontowe, klatki schodowe).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	23 000 000 zł	19 500 000 zł	1.1	RPO-ZIT IV-9.2
1-083	Renowacja i modernizacja Gminnego Ośrodka Kultury w Dzierżąnej, w Gminie Zgierz	Przedmiotem projektu jest renowacja i modernizacja budynku oraz sali widowiskowej Gminnego Ośrodka Kultury w Dzierżąnej wraz z zakupem wyposażenia, przebudową infrastruktury towarzyszącej oraz zagospodarowaniem terenu sportowo-rekreacyjnego. Ponadto projekt obejmuje docieplenie budynku, wymianę okien oraz oświetlenia na energooszczędne.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Zgierz 	2 000 000 zł	1 700 000 zł	1.1, 3.1	RPO-ZIT IV-9.2

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-091	Rewitalizacja budynku Liceum Ogólnokształcącego w Brzezinach wraz z dobudową sali teatralnej	Projekt obejmuje wzmocnienie fundamentu, budowę klatki schodowej jako drogi przeciwpożarowej, wzmocnienie stropów i wymiana stropu na ostatniej kondygnacji, budowę windy i budowę sali teatralnej.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	2 500 000 zł	1 062 500 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-9.2
1-088	Renowacja zabytkowego budynku Domu Pomocy Społecznej w Dąbrowie wraz z rewitalizacją otaczającego parku	Przedmiotem projektu są prace restauratorskie i budowlane w zabytkowym budynku Domu Pomocy Społecznej w Dąbrowie wraz z przebudową i wyposażeniem sali dla potrzeb funkcjonującego teatru "Limpa" pełniącego funkcje terapeutyczne i kulturalne na rzecz mieszkańców domu i środowiska popegerowskiego oddalonego od dóbr kultury. W ramach projektu przewidziano również rewitalizację zabytkowego parku oraz zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpożarowego.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	550 000 zł	467 500 zł	1.1, 1.4, 3.1	RPO-ZIT IV-6.3
1-089	Rewitalizacja budynku Liceum Ogólnokształcącego w Brzezinach wraz z dobudową sali teatralnej	W ramach projektu przewidziano następujący zakres prac: wzmocnienie fundamentów, budowa klatki schodowej jako drogi przeciwpożarowej, wzmocnienie stropów i wymiana stropu na ostatniej kondygnacji, likwidacja barier architektonicznych poprzez zamontowanie windy, dobudowa sali teatralnej.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	2 500 000 zł	1 062 500 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3
1-090	Prace restauratorskie części ogrodzenia Szpitala Powiatowego w Brzezinach	W ramach projektu przewidziano następujący zakres prac: niwelacja terenu, naprawa i odtworzenie części murowanej ogrodzenia, naprawa i odtworzenie części kowalско-metalowej ogrodzenia, wzmocnienie nasypu oraz izolacje pionowe wzdłuż ogrodzenia, usunięcie starego systemu korzeniowego, odtworzenie wejścia przez bramę główną z nowymi elementami małej architektury.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	450 000 zł	382 500 zł	1.1, 1.4	RPO-ZIT IV-6.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty komplementarne							
1-101	Rewitalizacja obszaru o powierzchni około 14 ha, ograniczonego ulicami Ogrodową-Gdańską-Legionów-Cmentarną w Łodzi	Przedmiotem projektu jest renowacja kamienic komunalnych (termomodernizacja i podłączenie do sieci ciepłej, wykorzystanie OZE) i renowacja zieleni z zagospodarowaniem wolnych działek. Dodatkowo planowana jest optymalizacja układu transportowego pod kątem zrównoważonej mobilności (rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną). Wynikiem realizacji projektu będzie uzupełnienie obszaru o nowe funkcje (handlowe, publiczne lub usługowe).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	220 000 000 zł	zostanie określona	1.1, 3.1	RPO WŁ lub PO LiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-102	Rewitalizacja obszaru o powierzchni 7,5 ha, ograniczonego ulicami: Wschodnią-Rewolucji 1905-Kilińskiego-Jaracza oraz pierzeji ul. Kilińskiego na odcinku od ul. Narutowicza do Jaracza w Łodzi	Przedmiotem projektu jest renowacja kamienic komunalnych (termomodernizacja i podłączenie do sieci ciepłej, wykorzystanie OZE) i renowacja zieleni z zagospodarowaniem wolnych działek. Dodatkowo planowana jest optymalizacja układu transportowego pod kątem zrównoważonej mobilności (rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną). Wynikiem realizacji projektu będzie uzupełnienie obszaru o nowe funkcje (handlowe, publiczne lub usługowe).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	209 000 000 zł	zostanie określona	1.1	RPO WŁ lub PO LiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-104	Łódzkie Centrum Gier "Gameinkubator"	Przedmiotem projektu jest utworzenie Łódzkiego Centrum Gier składającego się z 3 elementów: 1) instytucji edukacyjnej kształcącej wykwalifikowaną kadrę dla branży produkcji gier, 2) zaplecza sprzętowego i programowego (Gameinkubator Studio) będącego infrastrukturą dla wspierania projektów realizowanych w centrum oraz 3) instrumentu finansowego (Gameinkubator Capital), który ma zapewniać fundusze na realizację projektów przygotowywanych w ramach ŁCG.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	200 000 000 zł	zostanie określona	1.2	RPO WŁ lub PO LiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-105	Rewitalizacja obszaru o powierzchni 32,5 ha, ograniczonego ulicami Zachodnią-Podrzeczną-Stary Rynek-Wolborską-Franciszkańską-Północną-Wschodnią-Rewolucji 1905-Wschodnią w Łodzi	Przedmiotem projektu jest renowacja kamienic komunalnych (termomodernizacja i podłączenie do sieci ciepłej, wykorzystanie OZE) i renowacja zieleni z zagospodarowaniem wolnych działek. Dodatkowo planowana jest optymalizacja układu transportowego pod kątem zrównoważonej mobilności (rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną). Wynikiem realizacji projektu będzie uzupełnienie obszaru o nowe funkcje (handlowe, publiczne lub usługowe).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	200 000 000 zł	zostanie określona	1.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-108	Baza logistyczna, przeładunkowa i park przemysłowy dla obsługi połączenia Łódź-Chengdu (Łódź Olechów)	W ramach projektu przewidziane jest utworzenie bazy logistycznej, przeładunkowej i parku przemysłowego. Projekt obejmuje budowę następujących elementów: plac przeładunkowy, tory rozładunkowe, urządzenia przeładunkowe, tor dojazdowy, lokomotywa manewrowa, magazyny składowe, urządzenie transportu wewnętrznego, system informatyczny, budynki biurowe i zaplecza technicznego, inne elementy jak oświetlenie, ogrodzenie, CCTV. W ramach przedsięwzięcia planowane są działania wzmacniające wizerunek regionalnej gospodarki związane z promocją gospodarczą zarówno w wymiarze krajowym jak i międzynarodowym.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	135 000 000 zł	zostanie określona	1.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-110	Rewitalizacja obszaru o powierzchni 7 ha, ograniczonego ulicami Ogrodową-Zachodnią-Legionów-Gdańską w Łodzi	Przedmiotem projektu jest renowacja kamienic komunalnych (termomodernizacja i podłączenie do sieci ciepłej, wykorzystanie OZE) i renowacja zieleni z zagospodarowaniem wolnych działek. Dodatkowo planowana jest optymalizacja układu transportowego pod kątem zrównoważonej mobilności (rozwiązania piesze, rowerowe i promujące komunikację publiczną). Wynikiem realizacji projektu będzie uzupełnienie obszaru o nowe funkcje (handlowe, publiczne lub usługowe).	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	77 000 000 zł	zostanie określona	1.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-111	Program przygotowania lokali socjalnych i pomieszczeń tymczasowych poza Strefą Wielkomiejską Łodzi	Przedmiotem projektu jest renowacja około 2500 lokali będących w zasobach gminy oraz adaptacja innych budynków np. szkół na potrzeby lokali mieszkalnych, w tym zamiennych, socjalnych i tymczasowych.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	76 000 000 zł	zostanie określona	1.1, 4.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
1-112	Sportowa szkoła	Przedmiotem projektu jest unowocześnienie bazy sportowej 47 szkół i placówek oświatowych. Działania obejmować będą wszystkie roboty budowlane, konieczne do modernizacji sal wraz z zapleczem sanitarnym oraz boisk szkolnych. W ramach projektu przewiduje się budowę między innymi krytej pływalni przy Zespole Szkół nr 1 w Pabianicach oraz budowę hali sportowej dla Szkoły Mistrzostwa Sportowego w Aleksandrowie Łódzkim.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Łódź (37,5 mln zł) ▪ Powiat Pabianicki (7,5 mln zł) ▪ Powiat Zgierski (15,0 mln zł) 	60 000 000 zł	zostanie określona	1.1, 4.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-113	Art_Inkubator_2.0 w Łodzi	Projekt zostanie zrealizowany poprzez zagospodarowanie obiektów pofabrycznych i kompleksu pałacowego Steinerów. Obiekty te zostaną poddane pracom budowlanym oraz wyposażone w niezbędną infrastrukturę. W wyniku realizacji przedsięwzięcia w obiektach objętych projektem będą mogły być prowadzone działania z zakresu wsparcia przedsiębiorczości sektora kreatywnego jak również przedsięwzięcia o charakterze czysto komercyjnym.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Łódź 	40 200 000 zł	zostanie określona	1.1, 1.2, 1.4	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-114	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Łodzi	Przedmiotem projektu jest renowacja i przystosowanie zabytkowego zespołu budynków przy ul. Żeromskiego 115 w celu utworzenia Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego. Rewitalizacja budynków obejmować będzie przywrócenie historycznego kształtu całego kompleksu oraz dostosowanie wnętrz do potrzeb kształcenia zawodowego w wielu kierunkach z zastosowaniem nowoczesnych technologii.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Łódź 	35 000 000 zł	zostanie określona	1.4, 4.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
1-116	Utworzenie Strefy Inwestycyjnej w Brzezinach	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych Miasta Brzeziny o powierzchni 10,87 ha wraz z budową dróg dojazdowych.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Brzeziny 	15 000 000 zł	zostanie określona	1.2, 2.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Źródło: opracowanie własne. Uwaga: Podane kwoty wartości projektów i oczekiwane kwoty dofinansowania oparte są o szacunki i nie uwzględniają potencjalnej wartości kosztów niekwalifikowanych w projektach z uwagi na aktualny brak dokumentów programowych w tym zakresie.

Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego

Tab. 10. Charakterystyka Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego w ramach Strategii ZIT

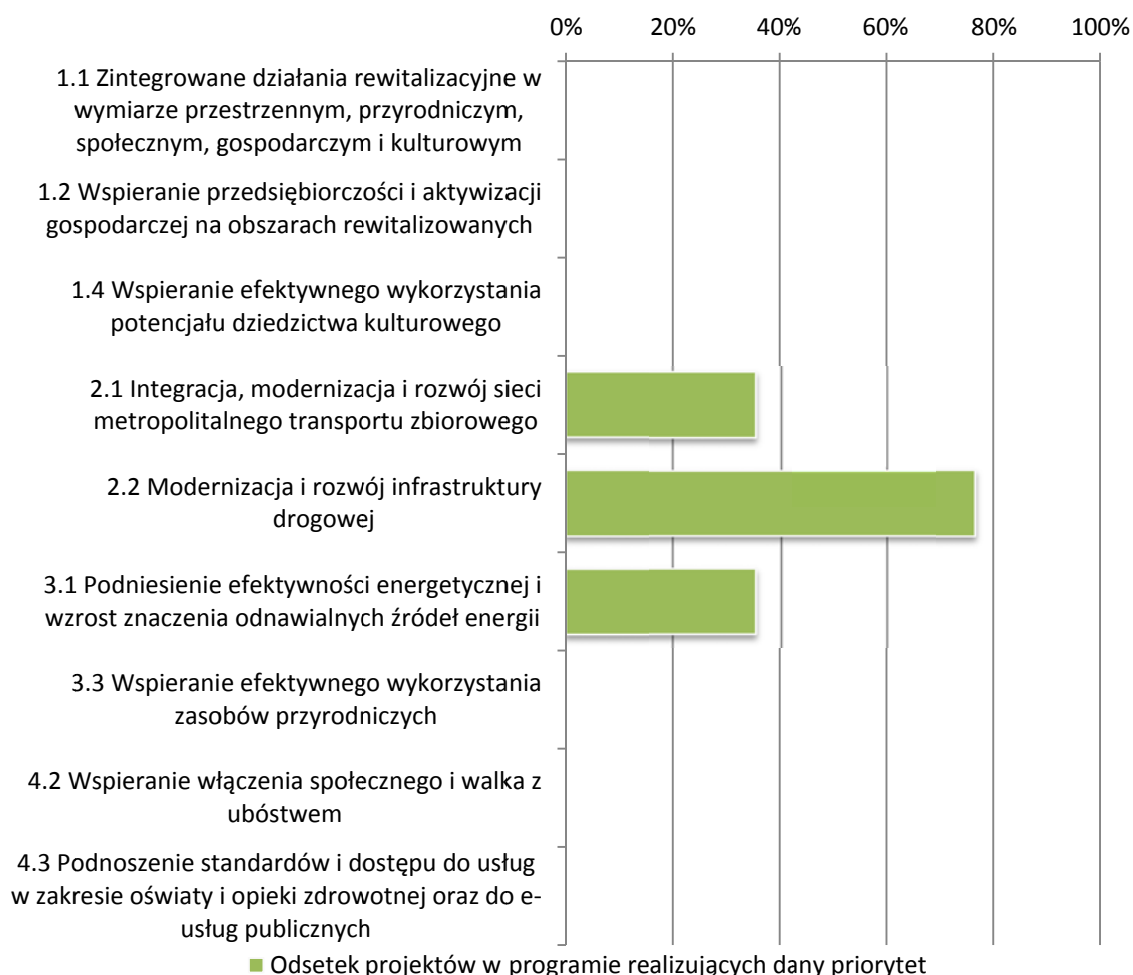
Wyszczególnienie	Charakterystyka
Cel strategiczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2. Budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportu metropolitalnego
Zintegrowany charakter programu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projekty w ramach programu realizują wspólny cel, co jest warunkiem zintegrowania programów, zgodnie z art. 32, pkt 2, ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
Kluczowe priorytety realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2.1 Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego ▪ 2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej
Priorytety dodatkowo realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii
Proponowane typy działań	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa lub przebudowa infrastruktury publicznego transportu zbiorowego ▪ Zakup lub modernizacja niskoemisyjnego taboru dla publicznego transportu zbiorowego ▪ Inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego ▪ Budowa, przebudowa lub modernizacja dróg
Merytoryczne kryteria dostępu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej. ▪ Rezultaty infrastrukturalnych projektów z zakresu transportu metropolitalnego mają mieć pozytywny kontekst środowiskowy, społeczny i gospodarczy. ▪ Preferowane były projekty o charakterze integrującym, włączające ważne ośrodki społeczne i gospodarcze w system zbiorowego, niskoemisyjnego transportu metropolitalnego oraz w sieć TEN-T.
Zasady wyboru projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Statystyczne, terytorialne uzasadnienie wsparcia ▪ Identyfikacja potrzeb gmin przez beneficjentów (Partnerów ŁOM) oraz grupy docelowe w ramach konsultacji społecznych ▪ Analiza zdolności organizacyjnych i stopnia przygotowania gmin do realizacji projektów
Projekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 8 podstawowych ▪ 1 rezerwowo ▪ 8 komplementarnych

Wyszczególnienie	Charakterystyka
Wskaźniki rezultatu (zgodne z RPO WŁ)	<ul style="list-style-type: none">▪ Liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską (źródło danych: GUS)
Lokalne wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none">▪ Liczba osób wyjeżdżających do pracy (źródło danych: GUS-BDL)▪ Liczba osób przyjeżdżających do pracy (źródło danych: GUS-BDL)

Źródło: opracowanie własne.

Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego obejmuje projekty, które wpisują się w dwa priorytety Strategii Rozwoju ŁOM dotyczące zagadnień transportowych: 2.1 (Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego) oraz 2.2 (Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej). Wiele z projektów Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego wpisuje się również w priorytet 3.1 Strategii Rozwoju ŁOM (Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii). Tym samym transport metropolitalny istotnie wiązany jest z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej.

Ryc. 10. Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego a priorytety Strategii Rozwoju ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Terytorialne uzasadnienie i wymiar wsparcia w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego

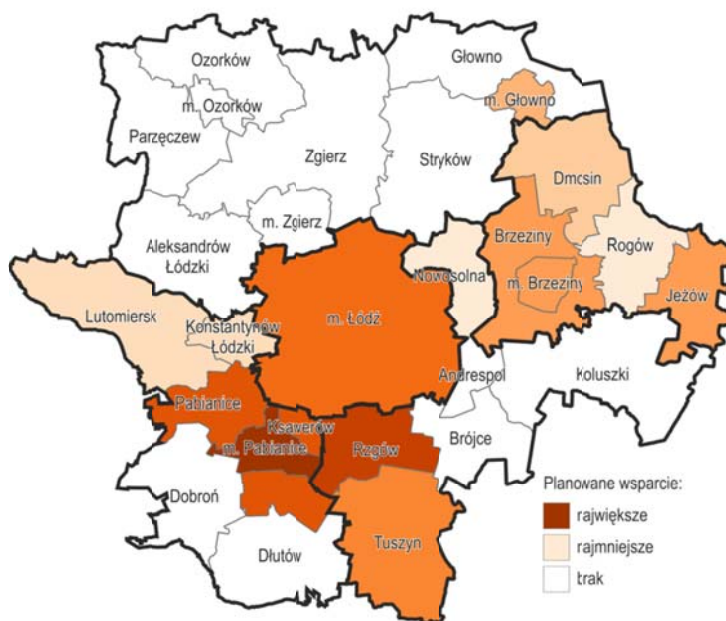
Na ryc. 11. wskazano obszary wymagające wsparcia w zakresie rozwoju transportu metropolitalnego. Dzięki syntetycznemu wskaźnikowi zdefiniowano rzeczywiste, różne w poszczególnych gminach, potrzeby inwestycyjne. Na dalszych kartogramach (ryc. 12-14) zaprezentowano natomiast proponowaną intensywność wsparcia finansowego projektów proponowanych do realizacji w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego w Strategii ZIT.

Ryc. 11. Standaryzowany wskaźnik uzasadniający obszary wsparcia w Strategii ZIT, w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego

Źródło: opracowanie własne. Uwagi: Wskaźnik uwzględnia dodatni wpływ następujących zmiennych na konieczność udzielenia wsparcia: 1) Liczba osób wyjeżdżających do pracy, 2) Liczba osób przyjeżdżających do pracy.

Ryc. 12. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego. Projekty podstawowe

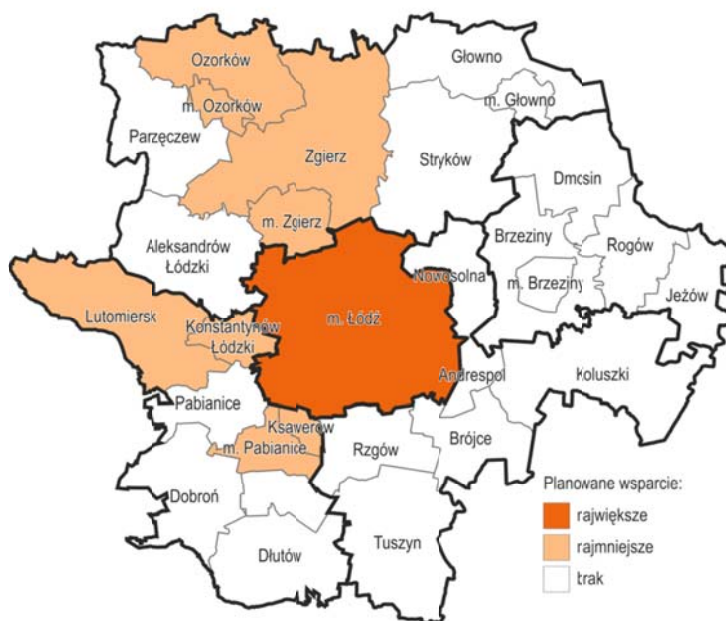
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 13. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego. Projekty rezerwowe

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 14. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego. Projekty komplementarne

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 11. Terytorialne dopasowanie planowanego i oczekiwanego wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego

Wartość współczynnika korelacji liniowej Pearsona (w %)	Wartości dla gmin standaryzowanego wskaźnika uzasadniającego obszary wsparcia w Strategii ZIT w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego
Całkowita wartość projektów podstawowych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego, w poszczególnych gminach	22,8 %
Całkowita wartość projektów podstawowych i komplementarnych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego, w poszczególnych gminach	95,0 %

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że nowoczesne rozwiązania z zakresu infrastruktury transportu metropolitalnego są niezwykle kosztochłonne. Z tej perspektywy alokacja środków na podstawowe projekty Strategii ZIT jest niewystarczająca. Stąd, dopasowanie omawianego wsparcia do rozpoznanych potrzeb jest niewielkie, wynosi niespełna 23%. Kluczowe znaczenie

ma powodzenie realizacji projektów komplementarnych. Projekty te pozwolą na bardzo znaczące (do poziomu 95%) podniesienie efektywności całego Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego.

Charakterystyka projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego

W tabeli 12. zaprezentowano szczegółową charakterystykę projektów podstawowych, finansowanych ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT. Wykaz ten uzupełniono o listę projektów komplementarnych, zaplanowanych do realizacji, ale finansowanych z innych źródeł. W strategii umieszczono również opis projektów rezerwowych. Projekty te powinny zastąpić projekty podstawowe w sytuacji, gdy ich realizacja okaże się niemożliwa. W ramach Kompleksowego Programu Transportu Metropolitalnego w Strategii ZIT, w odniesieniu do wszystkich projektów obowiązuje pozakonkursowy tryb wyboru. Wyboru dokonano z uwzględnieniem następujących merytorycznych kryteriów dostępu:

1. Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej.
2. Rezultaty infrastrukturalnych projektów z zakresu transportu metropolitalnego mają mieć pozytywny kontekst środowiskowy, społeczny i gospodarczy.
3. Preferowane były projekty o charakterze integrującym, włączające ważne ośrodki społeczne i gospodarcze w system zbiorowego, niskoemisyjnego transportu metropolitalnego oraz w sieć TEN-T.

W ramach Strategii ZIT nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych mechanizmów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej dotacji.

Tab. 12. Wykaz projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Transportu Metropolitalnego

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty podstawowe							
2-001	Budowa turystyczno-rekreacyjnego ciągu dróg rowerowych łączących miasto Łódź, gminę Konstantynów Łódzki i gminę Lutomiersk	Budowa dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na trasie Łódź-Konstantynów Łódzki-Lutomiersk. Trasa dróg rowerowych: Łódź ul. Maratońska / ul. Sanitariuszek / ul. Kolejowa / ul. 1-go Maja / ul. Krótka, Konstantynów Łódzki trasa wzdłuż rzeki Łódki (bulwar Konstantynów) / Młyn wodny zbożowy / ul. Moniuszki / ul. Kilińskiego / Pływalnia Miejska / Klub Sportowy Włókniarz / Plac Wolności / ul. Lutomierska / wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 710, wieś Mirosławice, Lutomiersk - Klasztor Księży Salezjanów. W ramach projektu założono również rewitalizację młynu wodnego zbożowego wpisanego do rejestru zabytków w celu nadania mu charakteru obiektu turystycznego.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Konstantynów Łódzki ▪ Gmina Lutomiersk 	6 750 000 zł	5 737 500 zł	2.2	RPO-ZIT II-4.5
2-002	Zakup niskoemisyjnego taboru autobusowego w Pabianicach	Zakup 18 autobusów niskoemisyjnych, niskopodłogowych z platformą ułatwiającą wjazd osobom niepełnosprawnym na wózkach inwalidzkich, systemem przykłąku prawej strony pojazdu podczas otwarcia drzwi na przystanku, systemem elektronicznej informacji pasażerskiej, lokalizującym pojazd na tablicach przystankowej informacji dynamicznej, systemem monitoringu wizyjnego wraz z rejestracją obrazu. Dodatkowo w ramach projektu przewiduje się: 1) budowę nowej stacji paliw (lokalizacja - zajezdnia autobusowa), 2) modernizację stacji obsługi pojazdów, 3) budowę centrum zarządzania ruchem wraz z zapleczem socjalno-administracyjnym, 4) modernizację placu manewrowego.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Pabianice 	38 600 000 zł	32 810 000 zł	2.1, 3.1	RPO-ZIT II-4.5
2-003	Budowa infrastruktury transportu publicznego (Łódź-Rzgów-Tuszyn)	W ramach projektu przewiduje się modernizację na niskoemisyjne jednostki taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym, budowę i przebudowę węzłów przesiadkowych oraz budowę drogi gminnej na odcinku 1 km w Głuchowie wraz ze skrzyżowaniem o ruchu okrężnym.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Tuszyn ▪ Gmina Rzgów 	19 000 000 zł	16 150 000 zł	2.1	RPO-ZIT II-4.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
2-004	Budowa stacji obsługi tankowania transportu zbiorowego oraz zakup nowych autobusów hybrydowych zasilanych CNG w Głownie	W ramach projektu przewidziano następujące działania: 1) budowa stacji obsługi tankowania transportu zbiorowego w zakresie dostosowania do obsługi autobusów hybrydowych zasilanych gazem CNG, 2) zakup 2 nowych autobusów hybrydowych zasilanych CNG wraz ze szkoleniem kierowców, 3) remont nawierzchni ul. Dworskiej na odcinku od ul. Łowickiej do ul. Wigury wraz z remontem mostu na rzece Brzuśni, 4) budowa placu postojowego dla autobusów na terenie użytkowanym przez Miejski Zakład Komunalny przy ul. Nowej, 5) budowa alternatywnej drogi wyjazdowej dla autobusów z terenu MZK poprzez budowę nawierzchni ul. Nowej i ul. Jabłońskiego, wydłużenie trasy do szpitala i przychodni specjalistycznych, remont nawierzchni ulicy i chodnika z obniżeniem krawężników przy przystankach w celu umożliwienia korzystania z komunikacji osobom niepełnosprawnym.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Głowno 	3 800 000 zł	3 230 000 zł	2.1, 2.2, 3.1	RPO-ZIT II-4.5
2-005	Budowa dróg rowerowych w Pabianicach	Budowa 12 km dróg rowerowych na terenie Gminy Miejskiej Pabianice wraz z dostosowaniem infrastruktury towarzyszącej (podpórki dla rowerzystów, stojaki, separatory, przejazdy rowerowe, dostosowanie sygnalizacji świetlnej, oznakowanie, wiaty rowerowe bike&ride). W ramach projektu przewidziano również promocję kultury mobilności i zdrowego trybu życia.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Pabianice 	11 000 000 zł	9 350 000 zł	2.2	RPO-ZIT II-4.5
2-006	Budowa ciągu rowerowego - spójne połączenie komunikacyjne, węzły przesiadkowe i propagowanie niskoemisyjnych środków transportu na terenie powiatu brzezińskiego	Projekt obejmuje budowę ciągu rowerowego łączącego węzły komunikacji kolejowej oraz niskoemisyjnej komunikacji autobusowej. Projekt ma na celu budowę spójnego połączenia komunikacyjnego wielu obiektów użyteczności publicznej oraz niskourbanizowanych terenów z głównymi węzłami przesiadkowymi (stacje kolejowe). Budowa infrastruktury Park&Ride oraz Bike&Ride wzdłuż trasy oraz przy stacjach kolejowych, budowa punktu pomiaru wag pojazdów ciężarowych w miejscowości Kolacina wraz z niezbędną infrastrukturą mającą na celu zmniejszenie ruchu ciężarowego, poprawę bezpieczeństwa oraz zmniejszenie emisji CO ² .	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	10 000 000 zł	8 500 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT II-4.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
2-007	Modernizacja infrastruktury komunikacyjnej w Pabianicach	W ramach projektu przewiduje się: 1) budowę dworca autobusowego na pętli Waltera-Jankego - zintegrowany węzeł przesiadkowy, 2) instalację dynamicznej informacji o odjazdach na przystankach publicznej komunikacji miejskiej, 3) integrację biletową w ramach aglomeracji łódzkiej (w tym elektroniczny nośnik biletów, technologicznie zintegrowany z systemem Migawka, funkcjonującym w lokalnym transporcie zbiorowym w Łodzi), 4) zakup biletomatów stacjonarnych i mobilnych, 5) zakup wiat przystankowych, 6) zakup słupków informacji pasażerskiej o podwyższonym standardzie, 7) dostosowanie peronów do potrzeb osób niepełnosprawnych, 8) budowę systemu monitoringu zlokalizowanego na krańcówkach i przystankach.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Pabianice 	6 900 000 zł	5 865 000 zł	2.1	RPO-ZIT II-4.5
2-008	Budowa systemu dróg turystycznych komunikujących ruch turystyki jednodniowej, weekendowej centrum Miasta Brzeziny z obszarami przyrodniczymi na terenie Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich	W ramach projektu przewiduje się budowę do 12 km dróg turystycznych dla potrzeb rekreacji turystyki jednodniowej, weekendowej wraz z infrastrukturą turystyczną towarzyszącą.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny w partnerstwie z gminą Brzeziny 	10 000 000 zł	8 500 000 zł	2.2	RPO-ZIT II-4.5
Projekty rezerwowe							
2-092	Budowa turystyczno-rekreacyjnego ciągu dróg rowerowych łączących Łódź, powiat zgierski, pabianicki i poddębicki	W ramach projektu planuje się budowę dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na styku Łodzi oraz powiatów zgierskiego, pabianickiego i poddębickiego o łącznej długości 35 km.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Aleksandrów Łódzki 	15 000 000 zł	12 750 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT II-4.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty komplementarne							
2-094	Przebudowa węzła komunikacyjnego - układu drogowo-tramwajowego na skrzyżowaniu Al. Rydza Śmigłego i Piłsudskiego (II etap trasy W-Z) wraz z zakupem taboru do obsługi trasy W-Z oraz innych linii komunikacyjnych i modernizacją zajezdni tramwajowych w Łodzi	W ramach realizowanej inwestycji przewiduje się następujące działania: 1) kompleksowa modernizacja układu drogowo-torowego na skrzyżowaniu ul. Kopcińskiego / Al. Piłsudskiego / Al. Rydza Śmigłego, 2) budowa obiektu inżynierskiego - tunelowe zagłębienie ul. Kopcińskiego / Al. Piłsudskiego / Al. Rydza Śmigłego wraz z budową zintegrowanego węzła przesiadkowego dla komunikacji publicznej, 3) przebudowa linii tramwajowej w Al. Rydza-Śmigłego, 4) usunięcie kolizji z infrastrukturą podziemną, 5) modernizacja układu zasilania, 6) budowa systemu sterowania ruchem, 7) zakup 45 nowoczesnych jednostek do obsługi linii komunikacyjnych, 8) zwiększenie liczby miejsc postojowych, 9) budowa hali obsługi codziennej z torami i kanałami przeglądowymi, 10) zakup i instalacja tokami podtorowej, 11) zakup nowocześniejszej myjni z zamkniętym obiegiem wody, 12) budowa hali myjni, 13) wyposażenie nowej hali obsługi codziennej w urządzenia do sprząkania taboru, 14) dostosowanie zapleczy technicznych zajezdni do obsługi nowoczesnego taboru.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Łódź 	745 000 000 zł	zostanie określona	2.1, 2.2	RPO WŁ lub PO LiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
2-095	Łódzki Tramwaj Metropolitalny	Kompleksowa modernizacja infrastruktury linii tramwajowych 9, 43, 16, 46 i 41, obejmuje następujący zakres prac: 1) wyremontowanie torowisk Lutomiersk - Konstantynów Łódzki, Konstantynów Łódzki - Łódź (pętla na Zdrowiu), Ozorków - Łódź, Pabianice - Łódź, 2) modernizację ciągów drogowo-tramwajowych, 3) remont sieci trakcyjnych, 4) remont podstacji oraz urządzeń zabezpieczających ruch, 5) zakup taboru tramwajowego.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Łódź ▪ Miasto Ozorków ▪ Gmina Ozorków ▪ Miasto Zgierz ▪ Gmina Zgierz ▪ Miasto Konstantynów Łódzki ▪ Gmina Lutomiersk ▪ Gmina Ksawerów ▪ Miasto Pabianice 	650 000 000 zł	zostanie określona	2.1, 3.1	RPO WŁ lub PO LiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
2-096	Dojazd do węzła "Brzeziny" na autostradzie A1	Realizacja projektu polegać będzie na budowie nowej drogi, która odciąży obecny układ komunikacyjny ulicy Brzezińskiej i pozwoli na podłączenie miejskiego układu drogowego Łodzi do powstającego węzła autostradowego "Brzeziny" na autostradzie A1.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	500 000 000 zł	zostanie określona	2.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
2-097	Przedłużenie Al. Włókniarzy od DK1, na północny zachód do węzła "Aleksandrów Łódzki" (S14)	Budowa nowej drogi na długości 4,1 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą tj. drogi rowerowe, oświetlenie odwodnienie.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	450 000 000 zł	zostanie określona	2.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
2-099	Przebudowa ul. Maratońskiej na odcinku Al. Waltera-Janke do węzła "Łódź-Retkinia" (S14)	W zakres projektu wchodzi rozbudowa drogi o długości ok. 3,5 km, przebudowa i rozbudowa istniejących skrzyżowań, przebudowa kolidującej infrastruktury technicznej, budowa dróg rowerowych, budowa i przebudowa chodników, zagospodarowanie terenów zielonych w pasie drogowym oraz przebudowa oświetlenia ulicznego i odwodnienia.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	350 000 000 zł	zostanie określona	2.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
2-100	Budowa dojazdu do węzła autostradowego "Romanów" na autostradzie A1 - budowa III Etapu Trasy "Górna"	Projekt przewiduje budowę nowej drogi o długości 5,6 km (na terenie Łodzi). Długość od granicy miasta do węzła - około 3 km. W zakres projektu wchodzi budowa drogi, budowa i rozbudowa istniejących skrzyżowań, przebudowa kolidującej infrastruktury technicznej, budowa dróg rowerowych, budowa i przebudowa chodników, zagospodarowanie terenów zielonych w pasie drogowym oraz przebudowa oświetlenia ulicznego i odwodnienia.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	300 000 000 zł	zostanie określona	2.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
2-103	Budowa dojazdu do węzła autostradowego "Stryków" - Przebudowa ul. Strykowskiej od ul. Wycieczkowej do granic miasta	Przedmiotem projektu jest rozbudowa ul. Strykowskiej w celu zapewnienia parametrów niezbędnych do efektywnego obsługi węzła autostradowego Stryków. W ramach przedsięwzięcia droga zostanie rozbudowana do przekroju 2x1 na długości ok. 4,1 km. W ramach inwestycji planuje się także wybudowanie infrastruktury towarzyszącej tj. drogi rowerowe, oświetlenie, odwodnienie itp.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	200 000 000 zł	zostanie określona	2.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
2-107	Rozbudowa ul. Szczecińskiej od ul. Aleksandrowskiej do granicy miasta	Przedmiotem projektu jest: przebudowa drogi, przebudowa i rozbudowa istniejących skrzyżowań, przebudowa kolidującej infrastruktury technicznej, budowa dróg rowerowych, budowa i przebudowa chodników, zagospodarowanie terenów zielonych w pasie drogowym, przebudowa oświetlenia ulicznego i odwodnienia, budowa i przebudowa sygnalizacji świetlnej. Długość odcinka objętego projektem - 3,4 km.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Łódź 	150 000 000 zł	zostanie określona	2.2, 3.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Źródło: opracowanie własne. Uwaga: Podane kwoty wartości projektów i oczekiwane kwoty dofinansowania oparte są o szacunki i nie uwzględniają potencjalnej wartości kosztów niekwalifikowanych w projektach z uwagi na aktualny brak dokumentów programowych w tym zakresie.

Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej

Tab. 13. Charakterystyka Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej w ramach Strategii ZIT

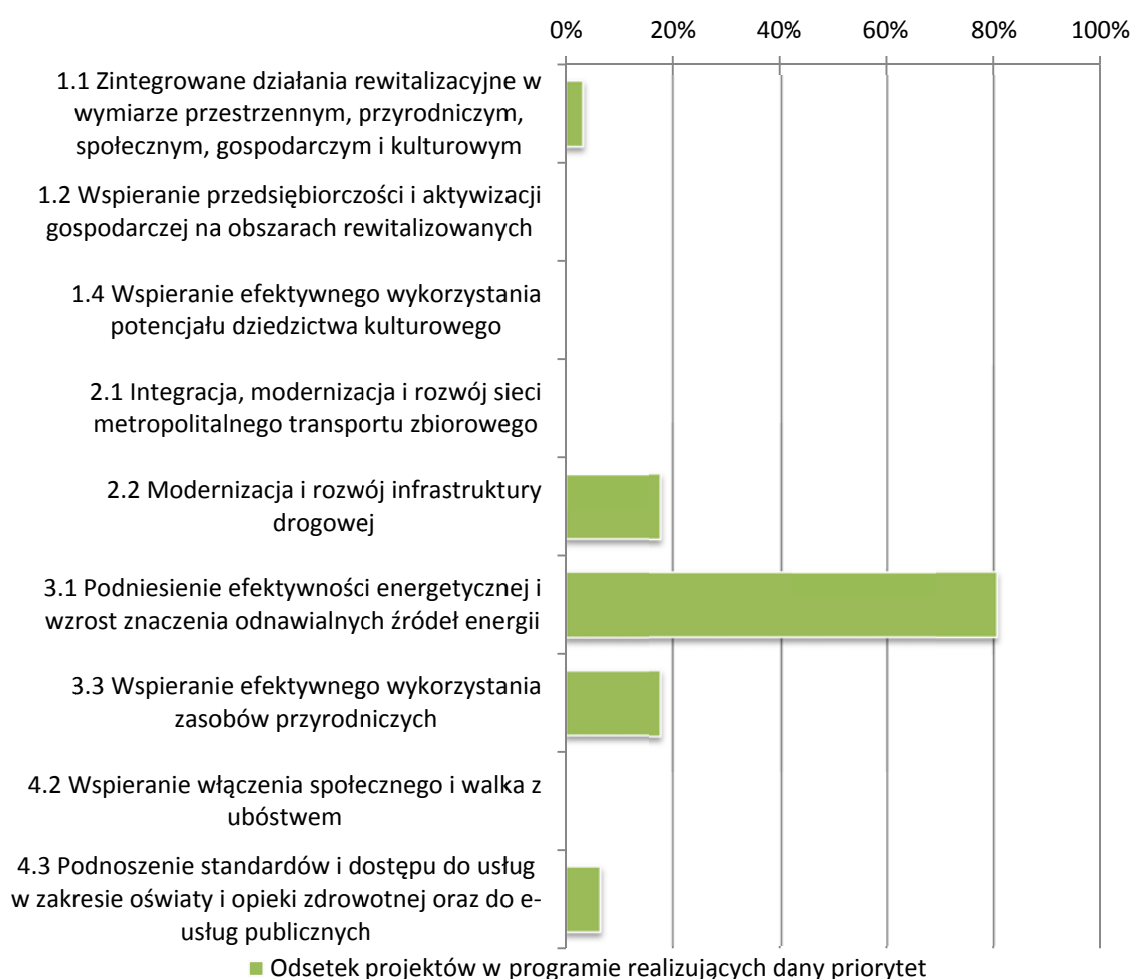
Wyszczególnienie	Charakterystyka
Cel strategiczny	<ul style="list-style-type: none"> 3. Rozwój gospodarki zasobooszczędnej i niskoemisyjnej oraz ochrona środowiska przyrodniczego
Zintegrowany charakter programu	<ul style="list-style-type: none"> Projekty w ramach programu realizują wspólny cel, co jest warunkiem zintegrowania programów, zgodnie z art. 32, pkt 2, ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
Kluczowe priorytety realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> 3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii
Priorytety dodatkowo realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> 1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym 2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej 3.3 Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych 4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych
Proponowane typy działań	<ul style="list-style-type: none"> Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej lub budynków mieszkalnych Modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji Instalacja odnawialnych źródeł energii w modernizowanych energetycznie budynkach Inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego
Merytoryczne kryteria dostępu	<ul style="list-style-type: none"> Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej. Rezultaty infrastrukturalnych projektów z zakresu ochrony środowiska i efektywności energetycznej mają mieć pozytywny kontekst społeczny. Preferowano projekty zgodne z Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.
Zasady wyboru projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> Statystyczne, terytorialne uzasadnienie wsparcia Identyfikacja potrzeb gmin przez beneficjentów (Partnerów ŁOM) oraz grupy docelowe w ramach konsultacji społecznych Analiza zdolności organizacyjnych i stopnia przygotowania gmin do realizacji projektów

Wyszczególnienie	Charakterystyka
Projekty	<ul style="list-style-type: none">▪ 43 podstawowe▪ 13 rezerwowych▪ 6 komplementarnych
Wskaźniki rezultatu (zgodne z RPO WŁ)	<ul style="list-style-type: none">▪ Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem (źródło danych: GUS)▪ Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (źródło danych: Beneficjenci)▪ Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (źródło danych: Beneficjenci)▪ Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej (źródło danych: Beneficjenci)▪ Udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków w ludności ogółem (źródło danych: GUS-BDL)
Lokalne wskaźniki rezultatu	<ul style="list-style-type: none">▪ Udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków w ludności ogółem (źródło danych: GUS-BDL)▪ Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w tonach (źródło danych: GUS-BDL)

Źródło: opracowanie własne.

Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej obejmuje przede wszystkim projekty dotyczące podniesienia efektywności energetycznej i wzrostu znaczenia odnawialnych źródeł energii (priorytet 3.1 Strategii Rozwoju ŁOM). Warto podkreślić, że projekty na rzecz ochrony środowiska i promocji gospodarki niskoemisyjnej realizowane mogą być również w ramach działań wpisujących się w inne priorytety Strategii Rozwoju ŁOM.

Ryc. 15. Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej a priorytety Strategii Rozwoju ŁOM

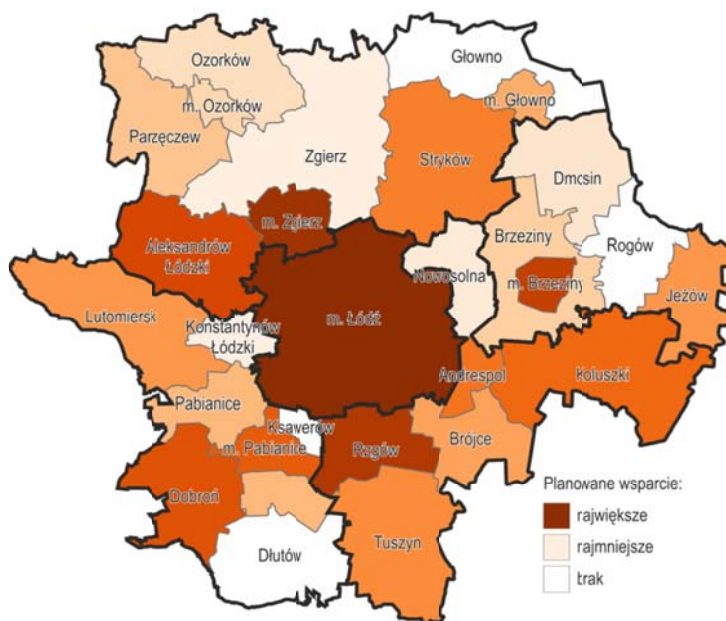

Źródło: opracowanie własne.

Terytorialne uzasadnienie i wymiar wsparcia w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej

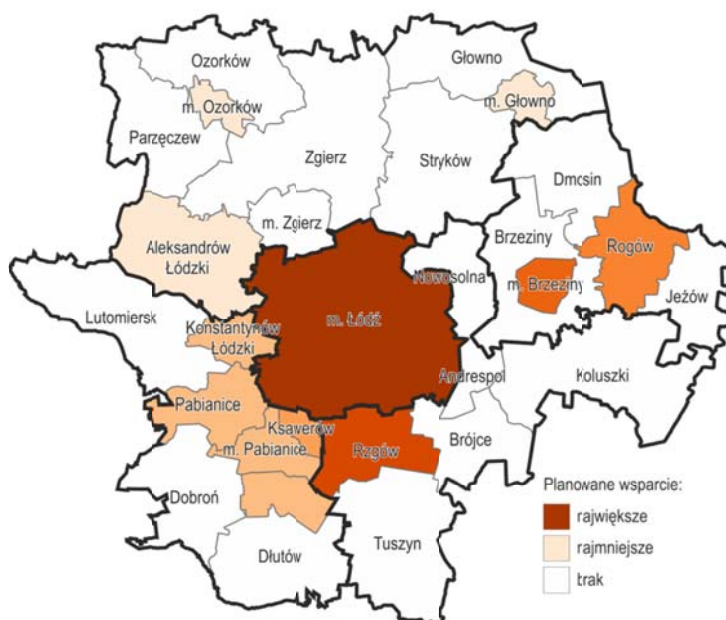
Na ryc. 16-19 zaprezentowano kartograficzną analizę potrzeb w zakresie udzielenia wsparcia poszczególnym gminom Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, w ramach

Ryc. 17. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej. Projekty podstawowe

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 18. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej. Projekty rezerwowe

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 19. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej. Projekty komplementarne

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 14. Terytorialne dopasowanie planowanego i oczekiwanego wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej

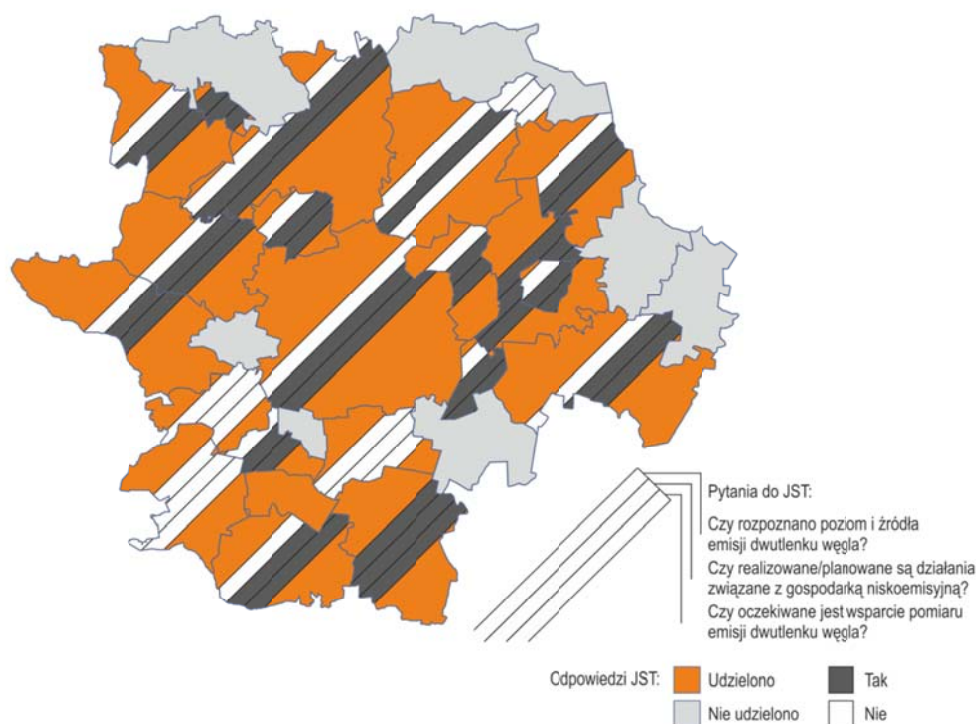
Wartość współczynnika korelacji liniowej Pearsona (w %)	Wartości dla gmin standaryzowanego wskaźnika uzasadniającego obszary wsparcia w Strategii ZIT w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej
Całkowita wartość projektów podstawowych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej, w poszczególnych gminach	26,5 %
Całkowita wartość projektów podstawowych i komplementarnych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej, w poszczególnych gminach	39,2 %

Źródło: opracowanie własne.

Z ostrożnością należy podchodzić do oceny dopasowania planowanego i oczekiwanego wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej. We wcześniejszych częściach opracowania sygnalizowano problem braku pełnego rozpoznania poziomu i źródeł emisji dwutlenku węgla do atmosfery. Warto podkreślić,

że najbardziej aktualne wartości wykorzystanego w uzasadnieniu wskaźnika dotyczącego emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych pochodzą z 2005 roku. W związku z powyższym, podejmując decyzję dotyczącą realizacji poszczególnych projektów, kierowano się w dużej mierze wynikami konsultacji społecznych. Z ostrożnością natomiast odniesiono się do prezentowanego wyżej, terytorialnego uzasadnienia. Należy zwrócić uwagę na konieczność prowadzenia systematycznego monitoringu stanu środowiska przyrodniczego, umożliwiającego realną, dokonywaną w skali lokalnej, ocenę efektywności programów takich jak Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej w ramach Strategii ZIT. Pożądane jest opracowanie lokalnych planów gospodarki niskoemisyjnej.

Ryc. 20. Rozpoznanie zagadnień gospodarki niskoemisyjnej w gminach ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Charakterystyka projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej

W tabeli 15. zaprezentowano wykaz projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych, zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii ZIT. Projekty podstawowe zostaną sfinansowane ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT. Źródło to jest identyczne w przypadku projektów rezerwowych, realizowanych w przypadku dostępności wolnych środków. Projekty komplementarne zostaną sfinansowane z innych źródeł. W ramach Kompleksowego Programu Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej w Strategii ZIT, w odniesieniu do wszystkich projektów obowiązuje pozakonkursowy tryb wyboru. Wybór zrealizowany został z uwzględnieniem następujących merytorycznych kryteriów dostępu:

1. Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej.
2. Rezultaty infrastrukturalnych projektów z zakresu ochrony środowiska i efektywności energetycznej mają mieć pozytywny kontekst społeczny.
3. Preferowano projekty zgodne z Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

W ramach Strategii ZIT nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych mechanizmów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej dotacji.

Tab. 15. Wykaz projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty podstawowe							
3-009	Brzeziny - miasto samowystarczalne w oparciu o koncepcję SMART CITY	W ramach projektu przewiduje się produkcję energii z OZE, budowę linii energetycznych zasilających jednostki podległe na potrzeby usług publicznych i procesów związanych z realizacją usług komunalnych. Dodatkowo planowane są rozwiązania z zakresu magazynowania energii elektrycznej i ciepłej w celu zwiększenia elastyczności w zaopatrzeniu w energię i zasilania oświetlenia ulicznego z OZE.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	15 000 000 zł	11 250 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.1
3-010	Adaptacja budynku w Słowiku na mieszkania socjalne	Poprawa efektywności energetycznej budynku mieszkalnego poprzez ocieplenie budynku, wymianę okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowę systemu grzewczego wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Zgierz 	1 000 000 zł	775 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-011	Termomodernizacja Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Koluźkach	W ramach projektu przewiduje się kompleksową termomodernizację budynku Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Koluźkach (m.in. ocieplenie ścian zewnętrznych budynku, ocieplenie dachu z wymianą pokrycia dachowego, kompleksowa modernizacja węzła ciepłego, wymiana instalacji ogrzewczej w budynku, modernizacja systemu wentylacji mechanicznej z rekuperacją, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej) wraz z zainstalowaniem instalacji solarnej do podgrzewania ciepłej wody.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Łódzki Wschodni 	4 387 097 zł	3 400 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-012	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Ozorków	W ramach projektu zostaną wykonane następujące zadania inwestycyjne: 1) termomodernizacja budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Solcy Wielkiej, 2) termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Modlnej, 3) termomodernizacja budynku Ośrodka Zdrowia w Sokolnikach Parceli.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Ozorków 	1 300 000 zł	1 007 500 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-013	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Dobroń.	W ramach projektu przewidziano termomodernizację następujących budynków: obiektów szkolnych, obiektów użyteczności publicznej (w tym budynek przedszkola, budynek ośrodka zdrowia, budynek urzędu gminy, budynki będące własnością gminy Dobroń wynajmowane na potrzeby mieszkańców gminy). Termomodernizacja budynków polegała będzie na dociepleniu ścian i dachów budynków, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, wymianie instalacji centralnego ogrzewania oraz źródeł ciepła na nowe, wykorzystujące OZE (pompy ciepła, kolektory słoneczne).	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Dobroń 	15 000 000 zł	11 625 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-014	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz zasobów komunalnych na terenie gminy Lutomiersk	W ramach projektu przewidziano termomodernizację następujących budynków: obiekty szkolne, obiekty użyteczności publicznej (w tym budynki komunalne, budynki będące własnością Gminy Lutomiersk wynajmowane na potrzeby mieszkańców gminy). Termomodernizacja budynków polegała będzie na dociepleniu ścian i dachów budynków, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, wymianie instalacji centralnego ogrzewania oraz źródeł ciepła na nowe, wykorzystujące odnawialne źródła energii (pompy ciepła, kolektory słoneczne).	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Lutomiersk 	10 000 000 zł	7 750 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-015	Optimalizacja wykorzystania energii cieplnej w budynkach użyteczności publicznej na terenie powiatu pabianickiego - Dom Pomocy Społecznej w Konstancynie Łódzkim	Projekt przewiduje wymianę instalacji c.o. oraz zmianę źródła ciepła w Domu Pomocy Społecznej w Konstancynie Łódzkim ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania OZE. Projekt obejmuje swym zakresem instalację technologii solarów i pomp ciepła do podgrzewania ciepłej wody użytkowej oraz do celów grzewczych, wymianę źródła ciepła, docieplenie stropodachu i ścian piwnic budynku.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Pabianicki 	1 000 000 zł	775 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-016	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Powiatu Zgierskiego	Zaplanowano następujący zakres prac termomodernizacyjnych: 1) Powiatowy Urząd Pracy w Zgierzu - docieplenie ścian zewnętrznych obiektu, kompleksowa modernizacja instalacji c.o., wdrożenie systemu zarządzania energią, wymiana pomp oraz oświetlenia na energooszczędne, 2) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Zgierzu - kompleksowa modernizacja instalacji c.o., wdrożenie systemu zarządzania energią, wymiana pomp oraz oświetlenia na energooszczędne, 3) Zespół Szkół Specjalnych w Ozorkowie - docieplenie ścian zewnętrznych obiektu, kompleksowa modernizacja instalacji c.o., wdrożenie systemu zarządzania energią, wymiana pomp oraz oświetlenia na energooszczędne, 4) Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Aleksandrowie Łódzkim - docieplenie ścian zewnętrznych budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, kompleksowa modernizacja instalacji c.o., budowa instalacji c.w.u., budowa węzła cieplnego zasilanego z sieci ciepłowniczej, wdrożenie systemu zarządzania energią, wymiana pomp oraz oświetlenia na energooszczędne, 5) Zgierski Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Zgierzu - wymiana stolarki okiennej i drzwi wejściowych, wymiana świetlików i luksferów na okna, docieplenie stropodachów, docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana instalacji c.o., 6) Zespół Szkół Specjalnych w Głowniu - docieplenie ścian zewnętrznych obiektu, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, kompleksowa modernizacja instalacji c.o., wymiana istniejącego źródła ciepła na gruntowe pompy ciepła wraz z automatyką sterującą i pogodową oraz odwertami, wdrożenie systemu zarządzania energią, wymiana pomp i napędów oraz oświetlenia na energooszczędne, 7) Starostwo Powiatowe w Zgierzu - docieplenie ścian zewnętrznych obiektu, wdrożenie systemu zarządzania energią, montaż urządzeń do redukcji czasu pracy bojlerów c.w.u. oraz wymiana oświetlenia na energooszczędne.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Zgierski 	7 000 000 zł	5 425 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-017	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Aleksandrów Łódzki	Przedmiotem zadania jest termomodernizacja substancji mieszkaniowej zasobów komunalnych w gminie Aleksandrów Łódzki, tj.: 1) ul. 11 Listopada 3, 10, 14, 16, 31, 33, 35, 47, 56, 70, 2) ul. Wierzbińska 7, 9 (oficyna), 10, 11, 13, 24, 33/35, 107, 3) ul. Warszawska 1, 29, 31, 32, 33, 44, 4) ul. Daszyńskiego 25, 34, 35, 38, 53a, 55, 59, 77, 91, 94, 5) ul. Łęczycka 5, 6, 14, 16, 20, 6) ul. 1 Maja 6, 9, 20, 24, 61, 7) ul. Pabianicka 13, 14, 15, 18, 26, 30, 38, 40, 8) ul. 17 Stycznia 8, 28, 9) ul. Bankowa 8, 13, 21, 24, 10) ul. Chopina 48, 11) ul. Dębowa 3, 12) ul. Górna 22, 13) ul. Kilińskiego 8, 12, 22, 14) ul. Kollątaja 3, 23, 15) ul. Konopnickiej 6, 16) ul. Mickiewicza 9/11, 17) ul. Narutowicza 3, 18) ul. Ogrodowa 2, 4, 8, 9, 19) ul. Piotrkowska 13, 23, 28, 47, 54, 20) Plac Kościuszki 7, 21, 21) ul. Północna 9, 22) ul. Sienkiewicza 9, 18, 23) ul. Staszica 4, 24) ul. Waryńskiego 7, 25) ul. Wojska Polskiego 17, 21, 24, 26 (oficyna), 70, 26) ul. Zachodnia 4, 27) ul. Zgierska 22, 28) ul. Zielona 3, 29, 29) Rąbień, ul. Pańska 14. Łączna liczba budynków przewidzianych do termomodernizacji - 104.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Aleksandrów Łódzki 	20 000 000 zł	15 500 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-018	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Stryków	Ocieplenie ścian i dachów szkół na terenie gminy Stryków oraz budynków Urzędu Miasta-Gminy. Wymiana oświetlenia na energooszczędne.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Stryków 	12 000 000 zł	9 300 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-019	Modernizacja źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej gminy Pabianice w oparciu o OZE	Projekt przewiduje zmianę sposobu zasilania w energię cieplną i ciepłą wodę użytkową wszystkich gminnych obiektów oświatowych i ośrodków zdrowia oraz budynku Urzędu Gminy. W wyniku realizacji projektu 9 obiektów będzie funkcjonowało w oparciu o OZE - gruntową pompę ciepła. Ponadto w budynkach ośrodków zdrowia i Urzędu Gminy planuje się montaż kolektorów słonecznych na potrzeby produkcji ciepłej wody użytkowej.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Pabianice 	7 500 000 zł	5 812 500 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-020	Poprawa efektywności energetycznej i wykorzystania OZE dla budynków użyteczności publicznej oraz zasobów komunalnych na terenie gminy Koluszki	W ramach projektu przewiduje się wsparcie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z: 1) ogrzaniem obiektu, wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, 2) przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródeł ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, zastosowanie automatyki pogodowej i systemów zarządzania budynkiem, 3) budową lub modernizacją wewnętrznych instalacji odbiorczych oraz likwidacją dotychczasowych źródeł ciepła, 4) instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Koluszki 	12 400 000 zł	9 610 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-021	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w gminie Dmosin	Zamontowanie w budynkach Urzędu Gminy w Dmosinie, Zespołu Szkół Samorządowych w Dmosinie oraz Szkoły Podstawowej w Kołacinie, pomp ciepła, które będą stanowić źródło energii i wyeliminują działające dotychczas piece opalane olejem opałowym lub znacznie ograniczą ich pracę. Planowane jest również dostosowanie instalacji c.o. do potrzeb modernizowanych kotłowni lokalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Dmosin 	2 500 000 zł	1 937 500 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-022	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz zasobu komunalnego Zgierza	Działania w ramach projektu będą polegały na kompleksowej termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, w tym gimnazjów, szkół, przedszkoli i żłobka oraz zasobu komunalnego na terenie miasta. W pierwszej kolejności termomodernizacji poddane zostaną budynki gimnazjów, szkół podstawowych, przedszkoli miejskich i żłobka, a następnie - w miarę możliwości finansowych miasta i możliwości aplikowania o środki zewnętrzne - budynki znajdujące się w zasobie komunalnym Gminy Miasta Zgierz.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Zgierz 	54 000 000 zł	41 850 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-023	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Parzęczew	W ramach projektu zostaną wykonane następujące zadania inwestycyjne: 1) termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Parzęczewie, 2) termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Chociszewie, 3) termomodernizacja budynku przeznaczanego na mieszkania socjalne w Parzęczewie, 4) termomodernizacja budynku Zakładu Gospodarki Komunalnej w Parzęczewie, 5) termomodernizacja budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Orła, 6) termomodernizacja budynku Przedszkola w Leźnicy Wielkiej.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Parzęczew 	1 300 000 zł	910 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-024	Poprawa efektywności wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej gminy miejskiej Pabianice	W ramach projektu przewidziano następujące działania: termomodernizacja przegród budowlanych obiektów, modernizacja źródeł ciepła, modernizacja ogrzewania instalacji centralnego ogrzewania i instalacji ciepłej wody użytkowej. Zakres przedmiotowy projektu obejmuje termomodernizację budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych w Pabianicach, dla których opracowane audyty wykazały najwyższy stopień ograniczenia zużycia energii cieplnej w efekcie zaproponowanych działań termomodernizacyjnych. Obiekty objęte działaniami w ramach projektu: 1) Gimnazjum nr 3, 2) Szkoła Podstawowa nr 17, 3) Przedszkole Miejskie nr 16, 4) Żłobek Miejski, Oddział przy ul. Skargi 70, 5) Szkoła Podstawowa nr 14, 6) Przedszkole Miejskie nr 11, 7) Muzeum Miasta Pabianic, 8) Miejski Ośrodek Kultury, 9) Przedszkole Miejskie nr 14, 10) Przedszkole Miejskie nr 6, 11) Przedszkole Miejskie nr 13.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Pabianice 	15 000 000 zł	10 500 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-025	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz zasobu komunalnego w Ozorkowie	Projekt ma na celu poprawę stanu środowiska w Ozorkowie poprzez działania polegające na wspieraniu efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz zasobu komunalnego Miasta Ozorków. Cel ten zostanie osiągnięty dzięki termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz zasobu komunalnego Miasta Ozorków. W pierwszej kolejności termomodernizacji poddanych zostanie 5 budynków przedszkoli miejskich, a następnie w miarę możliwości finansowych miasta i możliwości aplikowania o środki zewnętrzne-budynki znajdujące się w zasobie komunalnym Gminy Miasta Ozorków.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Ozorków 	3 000 000 zł	2 100 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-026	Ekologiczna modernizacja źródeł ciepła w Brzezinach	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	5 000 000 zł	3 500 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-027	Termomodernizacja budynków Przedszkola Miejskiego Nr 1 oraz Szkoły Podstawowej Nr 2 w Głownie	W ramach projektu planuje się docieplenie ścian budynku, wymianę okien i dachu w Miejskim Przedszkolu nr 1 w Głownie oraz wymianę dachu w Szkole Podstawowej nr 2 w Głownie	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Głowno 	2 600 000 zł	1 820 000 zł	3.1, 4.3	RPO-ZIT III-4.3
3-028	Kompleksowa termomodernizacja budynku mieszkalnego w Tuszynie, ul. Szpitalna 4	Kompleksowa termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. Szpitalnej 4 w Tuszynie wraz z ociepleniem budynku, wymianą okien, drzwi zewnętrznych, oświetlenia na energooszczędne, przebudową systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródeł ciepła, modernizacja wentylacji.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Tuszyn 	2 000 000 zł	1 300 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-029	Instalacja urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii na terenie gminy Parzęczew	W ramach projektu zostaną zakupione i zamontowane urządzenia wykorzystujące OZE (kolektory słoneczne, pompy ciepła), które zostaną zamontowane m.in. w budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Parzęczew 	4 000 000 zł	2 200 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-030	Kompleksowa modernizacja budynków użyteczności publicznej z zakresu infrastruktury sportowej	Działania w ramach projektu będą polegały na modernizacji istniejących budynków infrastruktury sportowej na terenie miasta, w tym Miejskiej Krytej Pływalni "Wodnik" oraz Hali Sportowej MOSiR w Ozorkowie.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Ozorków 	2 500 000 zł	1 425 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-031	Modernizacja energetyczna budynku szpitala, budynku administracyjno-technicznego i przychodni specjalistycznej w Brzezinach	W ramach realizacji projektu przewiduje się termomodernizację trzech budynków Powiatowego Centrum Zdrowia poprzez: wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, oświetlenia na energooszczędne, dachy budynków zostaną ocieplone i zostanie na nich wymienione pokrycie dachowe, częściowo zostaną ocieplone ściany zewnętrzne wraz ze zmianą struktury elewacji, zostanie wymieniona sieć ciepła na sieć preizolowaną wraz z modernizacją sieci wewnętrznej c.o., na dachach budynków zostaną ustawione instalacje solarne oraz zostanie zmodernizowana wentylacja.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	6 000 000 zł	3 420 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-032	Kompleksowa termomodernizacja energetyczna budynku użyteczności publicznej - Urzędu Miasta w Tuszynie	Przedmiotem projektu jest kompleksowa termomodernizacja energetyczna budynku użyteczności publicznej jakim jest budynek Urzędu Miasta w Tuszynie poprzez: wymianę drzwi zewnętrznych, oświetlenia na energooszczędne, przebudowę systemów grzewczych wraz wymianą i podłączeniem do źródeł ciepła, modernizację wentylacji oraz ocieplenie budynku.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Tuszyn 	5 000 000 zł	2 850 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-033	Modernizacja obiektów Centrum Kultury Fizycznej w Brzezinach	Przedmiotem projektu jest modernizacja miejskiej pływalni w Brzezinach poprzez: 1) modernizację systemu wentylacji, 2) zastosowanie systemu odzysku ciepła ze ścieków wody użytkowej, 3) wymianę zbiorników obiegu wody basenowej na podbaseniu, 4) ocieplenie rury jezdźzalni, 5) wymianę pomp i zaworów obiegu wody basenowej, 6) modernizację oświetlenia pływalni, 7) remont dachu pływalni i zastosowanie na nim paneli słonecznych z obiegiem czynnika do podgrzewania wody basenowej i użytkowej, 8) budowę wanny jacuzzi jako odbiorcy nadmiaru energii w okresie letnim.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	2 000 000 zł	1 140 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-034	Racjonalizacja zużycia energii - termomodernizacja obiektów edukacyjnych Łodzi. Etap I	W ramach projektu przewiduje się termomodernizację gminnych obiektów oświatowych w Łodzi, która ma na celu ograniczenie kosztów energii cieplnej.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	92 977 017 zł	51 977 976 zł	3.1, 4.3	RPO-ZIT III-4.3
3-035	Renowacja budynku Zespołu Szkół nr 3 w Pabianicach wraz z przyległym otoczeniem	W ramach projektu planuje się docieplenie obiektu wraz z dachem, wymianę okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowę systemów grzewczych wraz z wymianą oraz podłączeniem do źródła ciepła oraz modernizację systemów wentylacji.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Pabianicki 	1 500 000 zł	975 000 zł	3.1, 4.3	RPO-ZIT III-4.3
3-036	Termomodernizacja budynku przy ul. Partyzanckiej 56 w Pabianicach	W ramach projektu zostaną przeprowadzone następujące prace: docieplenie obiektu wraz z dachem, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła oraz modernizacja systemów wentylacji.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Pabianicki 	2 000 000 zł	1 400 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-037	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej położonych na terenie gminy Nowosolna	Przedmiotem projektu jest termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w Gminie Nowosolna w następującym zakresie: 1) Ochotnicza Straż Pożarna w Lipinach - wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej oraz wymiana zewnętrznej stolarki okiennej i drzwiowej, naprawa wraz z przemurowaniem kominów, roboty dociepleniowe ścian oraz stropu budynku, wymiana obróbek blacharskich, remont schodów i tarasu, roboty wykończeniowe w tym prace malarskie, montaż nowej kotłowni gazowej, montaż nowej instalacji c.o. wraz z grzejnikami, przebudowa kanałów wentylacyjnych oraz budowa klimatyzacji, 2) Urząd Gminy Nowosolna - docieplenie przegród zewnętrznych budynku, wymiana zewnętrznej stolarki okiennej i drzwiowej oraz termomodernizacja poddasza z adaptacją na potrzeby urzędu, 3) Ochotnicza Straż Pożarna w Starych Skoszewach - wymiana stolarki drzwiowej wewnętrznej, wraz z wymianą zewnętrznej stolarki drzwiowej, ponadto, roboty dociepleniowe ścian oraz stropu budynku, remont schodów i tarasu, oraz prace wykończeniowe w tym malarskie, przebudowa kanałów wentylacyjnych oraz budowa klimatyzacji, wymiana instalacji elektrycznej wraz z wymianą źródeł światła z oprawami.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Nowosolna 	1 508 355 zł	875 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-038	Modernizacja istniejącego źródła ciepła w oparciu o odnawialne źródła energii w Domu Pomocy Społecznej w Dąbrowie	Przedmiotem projektu jest wdrożenie niskoemisyjnej i energooszczędnej technologii w budynku w Domu Pomocy Społecznej w Dąbrowie poprzez modernizację istniejącego źródła ciepła. Działania w ramach projektu obejmują budowę centrali ciepłej w oparciu o pompę ciepła solanka-woda i kondensacyjne kotły olejowe. Ponadto w ramach projektu przewidziano działania mające na celu budowę elektrowni fotowoltaicznej o mocy maksymalnej 10kWp zlokalizowanej na gruncie należącym do DPS-u.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	6 000 000 zł	5 100 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-039	Wykonanie dokumentacji projektowej i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie miasta Głowno	Przedmiotem projektu jest optymalizacja zużycia energii na 1941 istniejących punktach oświetleniowych istniejącej sieci. W projekcie przewidziano również wykonanie sieci wraz z 300 nowymi punktami oświetleniowymi z zastosowaniem technologii zmniejszającej zużycie energii elektrycznej.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Głowno 	4 280 500 zł	3 638 425 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-040	Zagospodarowanie gruntów gminy Brzeziny w celu przygotowania terenów przyjaznych dla rozwoju różnych form aktywnego wypoczynku oraz usług prozdrowotnych i rehabilitacyjnych dla mieszkańców ŁOM	W ramach projektu przewiduje się: 1) budowę dróg gminnych o długości 4,5 km, 2) przebudowę drogi gminnej na odcinku 1,5 km, 3) budowę oświetlenia ulicznego przy drodze gminnej na odcinku 1,3 km, 4) rozbudowę sieci wodociągowej o długości 1,5 km.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Brzeziny 	4 280 500 zł	3 638 425 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-041	Budowa i remont oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych	Projekt obejmuje budowę nowego, energooszczędnego oświetlenia ulicznego, jak również modernizację starego oświetlenia. W ramach projektu planuje się budowę oświetlenia ulicznego w miejscowościach Dobroń Poduchowny, Chechło Pierwsze, Orpelów, Przygoń, Dobroń Mały, jak również kontynuację budowy oświetlenia w Róży. Modernizacja oświetlenia realizowana będzie na terenie Łdzania, Zakrzewek, Dobronia Dużego i Chechła Drugiego.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Dobroń 	5 000 000 zł	4 250 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-042	Budowa i modernizacja oświetlenia drogowego na terenie gminy Parzęczew	Projekt obejmuje budowę oświetlenia drogowego w miejscowościach: Chociszew, Pustkowa Góra i Radzibórz oraz modernizację oświetlenia drogowego polegającą na wymianie opraw oświetleniowych na energooszczędne oprawy i montaż opraw na „pustych” słupach w istniejących odcinkach oświetlenia drogowego.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Parzęczew 	1 800 000 zł	1 530 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-043	Budowa oświetlenia ulicznego w Bukowcu	W ramach projektu przewiduje się następujące działania: 1) budowa sieci kablowej oświetleniowej 0,4 kV wzdłuż ulic: Kwiatowej, Klonowej, Świerkowej, Sosnowej, Lipowej i Sportowej w miejscowości Bukowiec, 2) budowa aluminiowych słupów oświetleniowych rurowych wraz z oprawami oświetlenia ulicznego.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Brójce 	441 852 zł	375 574 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-047	Zagospodarowanie gruntów gminy Brzeziny w celu przygotowania terenów przyjaznych dla rozwoju różnych form aktywnego wypoczynku oraz usług prozdrowotnych i rehabilitacyjnych dla mieszkańców ŁOM	W ramach projektu przewiduje się: 1) budowę dróg gminnych o długości 4,5 km, 2) przebudowę drogi gminnej na odcinku 1,5 km, 3) budowę oświetlenia ulicznego przy drodze gminnej na odcinku 1,3 km, 4) rozbudowę sieci wodociągowej o długości 1,5 km.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Brzeziny 	2 500 000 zł	1 250 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-6.2
3-048	Budowa oczyszczalni ścieków w Bukowcu	Projekt przewiduje budowę oczyszczalni mechaniczno-biologicznej o przepustowości 2x200 m ³ /d na terenie gminy Brójce.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Brójce 	6 500 000 zł	3 250 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-049	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenie gminy Andrespol	W ramach projektu planowana jest budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Bedoń Przykościelny, Justynów, Janówka oraz Wiśniowa Góra. Ponadto, planuje się budowę ujęć wody i stacji uzdatniania wody.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Andrespol 	16 002 985 zł	12 386 310 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-050	Budowa kanalizacji na terenie gminy Rzgów	Projekt obejmuje budowę kanalizacji sanitarnej o długości około 26 km.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Rzgów 	43 000 000 zł	15 050 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-051	Budowa kanalizacji w Bukowcu	Budowa sieci kanalizacyjnej w Bukowcu o długości 4 km wraz z przepompowniami.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Brójce 	1 500 000 zł	525 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-052	Budowa kanalizacji ściekowej w Tuszynie	Budowa kanalizacji ściekowej o długości 3700 m w ulicach: Wyspiańskiego, Sienkiewicza, Słowackiego, Mickiewicza, Prusa.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Tuszyn 	4 500 000 zł	1 575 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-053	Budowa kanalizacji w gminie Jeżów	Projekt obejmuje budowę sieci kanalizacji sanitarnej około 5 km i 6 przepompowni.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Jeżów 	4 000 000 zł	2 000 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-054	Budowa kanalizacji w Kurowicach	Budowa sieci kanalizacyjnej w Kurowicach o długości 4 km wraz z przepompowniami.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Brójce 	1 500 000 zł	525 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty rezerwowe							
3-072	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w gminie Rogów. Zadanie I	Termomodernizacja budynku oraz modernizacja systemu grzewczego z wykorzystaniem OZE w budynkach użyteczności publicznej w gminie Rogów. Modernizacja oświetlenia zewnętrznego obszaru obiektów administracji, szkolnych i sportowych, z zastosowaniem instalacji fotowoltaicznej.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Rogów 	3 500 000 zł	2 500 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-073	Budowa farmy fotowoltaicznej w Brzezinach	W ramach projektu przewiduje się zamontowanie na obszarze o powierzchni 10 ha paneli słonecznych o mocy zainstalowanej 4 MW.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Brzeziny 	40 000 000 zł	20 000 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.1
3-074	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w gminie Rogów. Zadanie II	Termomodernizacja budynku oraz modernizacja systemu grzewczego z wykorzystaniem OZE w budynkach użyteczności publicznej w gminie Rogów. Modernizacja oświetlenia zewnętrznego obszaru obiektów administracji, szkolnych i sportowych, z zastosowaniem instalacji fotowoltaicznej.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Rogów 	3 500 000 zł	475 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-075	Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego w gminie Rogów	Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy Rogów, kompletna wymiana oświetlenia na oświetlenie LED.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Rogów 	1 300 000 zł	1 105 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-076	Budowa i modernizacja oświetlenia drogowego na terenie gminy Ozorków	Projekt obejmuje modernizację oświetlenia ulicznego, zainstalowanie inteligentnych reduktorów energii oświetleniowej, montaż zdalnego nadzoru nad oświetleniem.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Ozorków 	1 100 000 zł	935 000 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-077	Budowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy Ksawerów	Przedmiotem projektu jest budowa oświetlenia ulicznego w gminie Ksawerów: ul. Piękna - 620 mb, ul. Boczna - 870 mb, ul. Lipowa - 620 mb, ul. Mickiewicza - 420 mb, ul. Uroczna - 340 mb, ul. Dobra - 670 mb, ul. Głowackiego - 250 mb, ul. Kosmowskiej - 1080 mb, ul. Tylnej - 750 mb, ul. Kościuszki - 340 mb. Łączna długość oświetlenia drogowego wynosić będzie 5960 mb.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Ksawerów 	1 165 000 zł	990 250 zł	2.2, 3.1	RPO-ZIT III-4.5

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-078	Rozwiązanie problemu odbioru i oczyszczania ścieków w gminie Rzgów odpowiedzią na problem czystości Stawów Stefańskiego w Łodzi	W ramach projektu przewiduje się: 1) budowę kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Rzgów, Starowa Góra, Gospodarz, Stara Gadka - długość około 26 km, 2) rozbudowę oczyszczalni ścieków - blok napowietrzania z instalacjami towarzyszącymi, przebudowa punktu wlewnego, 3) instalacje do zagospodarowania odpadów pościekowych - suszarnia, prasowanie, wapnowanie, higienizacja.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Rzgów 	55 000 000 zł	46 750 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-079	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Ksawerów	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w gminie Ksawerów. Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej wyniesie 3300 mb. Dodatkowo w ramach projektu planowana jest budowa przepompowni ścieków.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Ksawerów 	3 500 000 zł	2 975 000 zł	3.3	RPO-ZIT III-6.2
3-084	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Powiatu Zgierskiego - część II	Przedmiotem projektu jest termomodernizacja placówek należących do Powiatu Zgierskiego wraz zastosowaniem energooszczędnych i ekologicznych źródeł ciepła i energii elektrycznej. Następujące placówki zostaną objęte pracami termomodernizacyjnymi w zakresach odpowiadających zapotrzebowaniu danego ośrodka: Zespół Szkół Zawodowych przy ul. Łęczyckiej w Aleksandrowie Łódzkim, Zespół Szkół Zawodowych przy ul. Słowackiego 2 w Ozorkowie, Zespół Szkół nr 1 przy ul. Kopernika 24/26 w Głownie, Zespół Szkół Specjalnych im. S. Kopcińskiego przy ul. Franciszkańskiej 14/16 w Aleksandrowie Łódzkim (drugi budynek dydaktyczny).	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Zgierski 	3 000 000 zł	2 550 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-085	Termomodernizacja budynku Filii Domu Pomocy Społecznej w Pabianicach, ul. Łaska 86	Projekt obejmuje docieplenie obiektu wraz z dachem, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowę systemu grzewczego oraz modernizację systemu wentylacji.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Pabianicki 	3 000 000 zł	2 550 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3
3-086	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w Pabianicach, ul. św. Jana 33	W ramach projektu przewidziano termomodernizację budynku użyteczności publicznej poprzez: docieplenie obiektu wraz z dachem, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowę systemu grzewczego wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Pabianicki 	3 000 000 zł	2 550 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-093	Budowa i remont oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych w Konstancynie Łódzkim	Przedmiotem projektu jest budowa kablowego oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych wraz z zakupem i montażem 200 sztuk opraw. W ramach przedsięwzięcia przewidziano również remont oświetlenia ulicznego istniejącego w zakresie wymiany opraw w liczbie 1147 sztuk.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Konstancynów Łódzki 	3 000 000 zł	2 550 000 zł	3.1	RPO-ZIT III-4.5
3-122	Racjonalizacja zużycia energii - termomodernizacja obiektów edukacyjnych Łodzi. Etap II	W ramach projektu przewiduje się termomodernizację gminnych obiektów oświatowych w Łodzi, która ma na celu ograniczenie kosztów energii cieplnej.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	114 022 983 zł	96 919 536 zł	3.1, 4.3	RPO-ZIT III-4.3
Projekty komplementarne							
3-098	Rozwój i modernizacja sieci ciepłowniczej w Łodzi oraz wybranych miastach ŁOM	Rozwój sieci ciepłowniczej w Łodzi oraz wybranych miastach ŁOM (realizacja: Dalkia S.A.): 1) ucieplwienie Łódzkiej Strefy Wielkomiejskiej, 2) ucieplwienie Nowego Centrum Łodzi, 3) rozwój i modernizacja Łódzkiej Sieci Ciepłowniczej (Stoki, Ruda Pabianicka, obszary "Vera" i "Lenora"), rewitalizacja obiektów pofabrycznych (Uniontex, Norbelana, Księży Młyn), 4) przyłączenie do łódzkiej sieci wody gorącej miasta Konstancynowa, 5) przyłączenie do łódzkiej sieci wody gorącej miasta Zgierza. Modernizacja sieci ciepłowniczej w Łodzi oraz wybranych miastach Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (realizacja: Dalkia S.A.): 1) magistrale ciepłownicze (EC3 - EC4, Teofilów, Retkinia, EC3 - Śródmieście), 2) sieci rozdzielcze (osiedla Wdzech, Retkinia Północ i Retkinia Południe, Julianów-Przyrodnicza, Śródmieście), 3) system zarządzania ciepłem. Wymiana istniejącej sieci ciepłowniczej na sieć preizolowaną w Aleksandrowie Łódzkim (realizacja: PGKiM Sp. z o.o.). Optymalizacja zużycia energii cieplnej poprzez wymianę i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta głównych sieci magistralno-przesyłowych i rozdzielczych wraz z rozbudową miejskiego systemu ciepłego miasta Pabianic (realizacja: ZEC Sp. z o.o.). Budowa i przebudowa sieci ciepłowniczej na terenie miasta Koluźki (realizacja: KPGK Sp. z o.o.). Modernizacja źródła ciepła i systemu dystrybucji energii cieplnej w Brzezinach (realizacja: PEC w Brzezinach).	<ul style="list-style-type: none"> Dalkia S.A. (68,5 mln zł + 210,0 mln zł) PGKiM Sp. z o.o. w Aleksandrowie Łódzkim (5,6 mln zł) Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Pabianicach (40,0 mln zł) Koluźkowskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. (7,0 mln zł) Miasto Brzeziny (40,0 mln zł) 	371 100 000 zł	zostanie określona	1.1, 3.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-106	Racjonalizacja zużycia energii - termomodernizacja oraz wymiana oświetlenia wewnętrznego w obiektach edukacyjnych Łodzi	Przedmiotem projektu jest modernizacja obiektów gminnych w celu ograniczenia kosztów energii cieplnej i elektrycznej. Odbędzie się to poprzez termomodernizację obiektów, modernizację instalacji elektrycznej w budynkach, wymianę źródeł światła na energooszczędne, zastosowanie innowacyjnych systemów oszczędzania energii.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	177 100 000 zł	zostanie określona	3.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
3-109	System odwodnienia miasta, w tym program regulacji rzek, program kanalizacji deszczowej i program małej retencji	W ramach projektu przewidziano działania z zakresu: regulacji rzek, kanalizacji deszczowej oraz retencji wód, ścieków deszczowych i ogólnospławnych. Działaniami regulacyjnymi objęte zostaną odcinki rzek Ner, Miazgi, Łódki i rzeki Jasień. Przewidziano również budowę zbiorników wodnych i zbiornika retencyjnego.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	125 000 000 zł	zostanie określona	3.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
3-118	Budowa kompleksu rekreacyjno-wypoczynkowego w Justynowie	W ramach projektu planowane jest wybudowanie niezbędnej infrastruktury technicznej, która pozwoli na przyłączenie terenu do sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i drogowej. Niezbędnym będzie także zapewnienie dogodnego połączenia obiektu z centrum gminy - miejscowością Andrespol. Posłużą temu wybudowane chodniki oraz drogi rowerowe wraz z oświetleniem. Dla osób przyjeżdżających samochodami zostanie wybudowany parking. Jeżeli chodzi o infrastrukturę sportowo-wypoczynkową to planuje się wyposażenie obiektu w elementy małej architektury, takie jak: ławki, place zabaw, urządzenia siłowni zewnętrznej, skatepark czy wybudowanie ścianki wspinaczkowej. Z urządzeń wodnych przewiduje się zakup i montaż wodnej karuzeli narciarskiej, budowę pomostów wędkarskich i pływackich. Dla osób, które nie chcą aktywnie spędzać czasu, a jedynie odpocząć zaprojektowane zostaną alejki wraz z nasadzeniami, molo na stawie oraz wieża widokowa.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Andrespol 	5 000 000 zł	zostanie określona	1.1, 2.2, 3.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
3-120	Uzbrojenie terenów pod inwestycje w Głownie	Projekt obejmuje budowę sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej o długości 1960 m, kanalizacji deszczowej o długości 1640 m i dróg na terenie inwestycyjnym, położonym w rejonie ulic Górnej, Sowińskiego, Ostrołęckiej oraz drogi krajowej nr 14.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Głowno 	2 100 000 zł	zostanie określona	3.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
3-121	Kompleksowa termomodernizacja energetyczna kompleksu budynków użyteczności publicznej - Szkoła Podstawowa, Gimnazjum i Sala Sportowo-Widowiskowa w Dłutowie	Przedmiotem projektu jest kompleksowa termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej, Gimnazjum i Sali Sportowo-Widowiskowej w Dłutowie. W ramach projektu przewidziano wymianę źródła ciepła, wymianę instalacji centralnego ogrzewania oraz docieplenie ścian i stropów budynku.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Dłutów 	1 000 000 zł	zostanie określona	3.1	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Źródło: opracowanie własne. Uwaga: Podane kwoty wartości projektów i oczekiwane kwoty dofinansowania oparte są o szacunki i nie uwzględniają potencjalnej wartości kosztów niekwalifikowanych w projektach z uwagi na aktualny brak dokumentów programowych w tym zakresie.

Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego

Tab. 16. Charakterystyka Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego w ramach Strategii ZIT

Wyszczególnienie	Charakterystyka
Cel strategiczny	<ul style="list-style-type: none"> 4. Rozwój nowoczesnego kapitału ludzkiego i społecznego oraz silnego informacyjnego społeczeństwa obywatelskiego
Zintegrowany charakter programu	<ul style="list-style-type: none"> Projekty w ramach programu realizują wspólny cel, co jest warunkiem zintegrowania programów, zgodnie z art. 32, pkt 2, ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
Kluczowe priorytety realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> 4.2 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem 4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych
Priorytety dodatkowo realizowane przez projekty programu	<ul style="list-style-type: none"> 1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym 1.2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych
Proponowane typy działań	<ul style="list-style-type: none"> Programy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i kulturalnej Wsparcie na tworzenie i funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej dla realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej Usługi wsparcia nowych i istniejących podmiotów ekonomii społecznej Przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury informatycznej, służące poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej Rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Rozwój usług wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży, osób przewlekle chorych, osób niepełnosprawnych oraz osób starszych Rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych lub niesamodzielnych Wsparcie rozwoju usług społecznych i medycznych dla osób z niepełnosprawnościami
Merytoryczne kryteria dostępu dla projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej. Preferowane były projekty wynikające z Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa.

Wyszczególnienie	Charakterystyka
Merytoryczne kryteria dostępu dla projektów w procedurze konkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej. ▪ W przypadku projektów finansowanych w ramach osi priorytetowej IV, priorytetu 9.4 w RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT, preferowane będą projekty: a) partnerskie, których beneficjenci posiadają kompetencje w zakresie udzielania wsparcia w obszarze zatrudnienia i włączenia społecznego, b) realizujące usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej za pośrednictwem podmiotów integracji społecznej, c) realizowane na obszarach objętych rewitalizacją, uwzględniające działania edukacyjne w zakresie budowania postaw szacunku do rewitalizowanej przestrzeni publicznej, d) ukierunkowane na potrzeby osób niepełnosprawnych, e) wykorzystujące różnorakie instrumenty aktywizacji edukacyjnej (w tym edukacja regionalna) i kulturalnej. ▪ W przypadku projektów finansowanych w ramach osi priorytetowej IV, priorytetu 9.7 w RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT, preferowane będą projekty: a) zakładające funkcjonowanie ośrodków świadczenia usług społecznych, b) zakładające zwiększenie dostępu do usług społecznych na obszarach, na których dane wsparcie nie jest realizowane albo realizowane jest w niewystarczającym stopniu, c) zakładające wsparcie informatyzacji usług społecznych oraz przygotowanie grup docelowych do korzystania ze z informatyzowanych usług społecznych, d) z zakresu edukacji prozdrowotnej. ▪ W przypadku projektów finansowanych w ramach osi priorytetowej IV, priorytetu 9.8 w RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT, preferowane będą projekty: a) realizowane przez instytucje posiadające odpowiedni potencjał i doświadczenie, w tym lokalne, posiadające stosowne akredytacje ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, b) zakładające działania edukacyjne w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych oraz nauki języków obcych.
Zasady wyboru projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Statystyczne, terytorialne uzasadnienie wsparcia ▪ Identyfikacja potrzeb gmin przez beneficjentów (Partnerów ŁOM) oraz grupy docelowe w ramach konsultacji społecznych ▪ Analiza zdolności organizacyjnych i stopnia przygotowania gmin do realizacji projektów
Projekty w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 podstawowe ▪ 1 rezerwowo ▪ 6 komplementarnych
Wskaźniki rezultatu (zgodne z RPO WŁ) dla projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną (źródło danych: Scoreboard Agencji Cyfrowej)

Wyszczególnienie	Charakterystyka
Wskaźniki rezultatu (zgodne z RPO WŁ) dla projektów w procedurze konkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własnych rachunek) (źródło danych: badanie ewaluacyjne) ▪ Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po zakończeniu wsparcia udzielonego przez podmioty integracji społecznej (źródło danych: badanie ewaluacyjne) ▪ Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (źródło danych: badanie ewaluacyjne) ▪ Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami (źródło danych: badanie ewaluacyjne)
Lokalne wskaźniki rezultatu dla projektów w procedurze pozakonkursowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba komputerów z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych na 1 tys. mieszkańców (źródło danych: System Informacji Oświatowej)

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 22. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego. Projekty podstawowe

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 23. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego. Projekty rezerwowe

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 24. Terytorialny wymiar wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego. Projekty komplementarne

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 17. Terytorialne dopasowanie planowanego i oczekiwanego wsparcia w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego

Wartość współczynnika korelacji liniowej Pearsona (w %)	Wartości dla gmin standaryzowanego wskaźnika uzasadniającego obszary wsparcia w Strategii ZIT w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
Całkowita wartość projektów podstawowych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego, w poszczególnych gminach	22,3 %
Całkowita wartość projektów podstawowych i komplementarnych, planowanych w ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego, w poszczególnych gminach	41,4 %

Źródło: opracowanie własne.

Jak wskazano wyżej, w uzasadnieniu terytorialnym rozpatrzono wyłącznie projekty infrastrukturalne o charakterze wspierającym Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego, stąd relatywnie niski stopień dopasowania planowanego i oczekiwanego wsparcia.

Charakterystyka projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT. Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego

W tabeli 18. zaprezentowano szczegółowy wykaz projektów podstawowych, zaplanowanych do realizacji w ramach Strategii ZIT. Projekty te zostaną sfinansowane ze środków EFRR, w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT. W tabeli zaprezentowano również projekty rezerwowe i komplementarne. W ramach Kompleksowego Programu Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego w Strategii ZIT, w odniesieniu do wszystkich projektów finansowanych ze środków EFRR obowiązuje pozakonkursowy tryb wyboru. Wybór zrealizowany został z uwzględnieniem następujących merytorycznych kryteriów dostępu:

1. Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej.
2. Preferowane były projekty wynikające z Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa.

Jak wskazano wyżej, wyłącznie projekty finansowane ze środków EFRR zostaną zrealizowane w procedurze pozakonkursowej. Kluczowe działania zostaną jednak opracowane przez beneficjentów a projekty zostaną wyłonione w procedurze konkursowej i sfinansowane ze środków EFS. Wybór projektów powinien odbywać się z uwzględnieniem następujących merytorycznych kryteriów dostępu, spójnych z kryteriami RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz zgodnych z wnioskami z przeprowadzonych konsultacji społecznych:

1. Rezultaty projektów mają ujawniać się w skali metropolitalnej, ponadlokalnej.
2. W przypadku projektów finansowanych w ramach osi priorytetowej IV, priorytetu 9.4 w RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT, preferowane będą projekty: a) partnerskie, których beneficjenci posiadają kompetencje w zakresie udzielania wsparcia w obszarze zatrudnienia i włączenia społecznego, b) realizujące usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej za pośrednictwem podmiotów integracji społecznej, c) realizowane na obszarach objętych rewitalizacją, uwzględniające działania edukacyjne w zakresie budowania postaw szacunku do rewitalizowanej przestrzeni publicznej, d) ukierunkowane na potrzeby osób niepełnosprawnych, e) wykorzystujące różnorakie instrumenty aktywizacji edukacyjnej (w tym edukacja regionalna) i kulturalnej.
3. W przypadku projektów finansowanych w ramach osi priorytetowej IV, priorytetu 9.7 w RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT, preferowane będą

- projekty: a) zakładające funkcjonowanie ośrodków świadczenia usług społecznych, b) zakładające zwiększenie dostępu do usług społecznych na obszarach, na których dane wsparcie nie jest realizowane albo realizowane jest w niewystarczającym stopniu, c) zakładające wsparcie informatyzacji usług społecznych oraz przygotowanie grup docelowych do korzystania ze z informatyzowanych usług społecznych, d) z zakresu edukacji prozdrowotnej.
4. W przypadku projektów finansowanych w ramach osi priorytetowej IV, priorytetu 9.8 w RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT, preferowane będą projekty: a) realizowane przez instytucje posiadające odpowiedni potencjał i doświadczenie, w tym lokalne, posiadające stosowne akredytacje ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, b) zakładające działania edukacyjne w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych oraz nauki języków obcych.

W ramach Strategii ZIT nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych mechanizmów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej dotacji.

Tab. 18. Wykaz projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty podstawowe							
4-044	Wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych i organizacyjnych w Urzędzie Gminy Zgierz w Zgierzu	Zakup nowoczesnej infrastruktury informatycznej, aplikacji i systemów bazodanowych na potrzeby Urzędu Gminy Zgierz w Zgierzu.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Zgierz 	800 000 zł	680 000 zł	4.3	RPO-ZIT IV-2.3
4-045	Wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych i organizacyjnych w Urzędzie Gminy Ozorków z siedzibą w Ozorkowie	Zakup nowoczesnej infrastruktury informatycznej, aplikacji i systemów bazodanowych na potrzeby Urzędu Gminy Ozorków.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Ozorków 	800 000 zł	680 000 zł	4.3	RPO-ZIT IV-2.3
4-046	Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej Strefie Wielkomięskiej Łodzi	Projekt obejmuje budowę systemu informatycznego - bazy danych, narzędzi wizualizacji procesów rewitalizacji na terenie Łodzi	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	20 000 000 zł	7 159 312 zł	1.1, 4.3	RPO-ZIT IV-2.3
Projekty rezerwowe							
4-087	Upowszechnienie usług publicznych poprzez informatyzację działań na rzecz społeczności lokalnej w zakresie m.in.. e-administracji, e-geodezji, e-edukacji i e-zdrowia wraz z budową bazy danych	Przedmiotem projektu jest stworzenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie dostępu obywateli do usług publicznych. W ramach projektu przewidziano udostępnienie systemu informacji przestrzennej poprzez Geoportal Powiatowy (tereny inwestycyjne, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, trasy rowerowe, drogi powiatowe, zabytki i atrakcje regionu). Dodatkowo zdigitalizowany powiatowy zasób geodezyjny i kartograficzny udostępniany będzie w trybie chronionym geodetom i interesantom zamawiającym wypisy z Ewidencji Gruntów i Budynków. Wdrożone zostaną nowoczesne rozwiązania w zakresie e-zdrowia, e-administracji i e-edukacji.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	2 500 000 zł	2 125 000 zł	4.3	RPO-ZIT IV-2.3

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
Projekty komplementarne							
4-115	Szkoła zawodowa drogą do zdobywania kwalifikacji	W ramach projektu planowane jest wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość edukacji. Planowana modernizacja kształcenia zawodowego w 18 łódzkich szkołach zawodowych udostępni ofertę kształcenia zawodowego osobom dorosłym. Modernizacja warsztatów obejmujących branżę mechaniczno-budowlaną.	<ul style="list-style-type: none"> Miasto Łódź 	15 000 000 zł	zostanie określona	4.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
4-117	Budowa Domu Kultury w Rzgowie	Projekt obejmuje budowę Domu Kultury w Rzgowie w sąsiedztwie hali sportowej, wyposażenie obiektu, zagospodarowanie terenu wokół budynku, ukształtowanie terenu, dróg wewnętrznych i malej architektury.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Rzgów 	12 000 000 zł	zostanie określona	4.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
4-119	Budowa przedszkola i zespołu dzieci młodszych w Wiśniowej Górze i Justynowie	Projekt obejmuje rozbudowę szkoły podstawowej w Justynowie (budowa nowego skrzydła budynku i nowych sal lekcyjnych).	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Andrespol 	4 500 000 zł	zostanie określona	4.3	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
4-125	Przebudowa Domu Pomocy Społecznej w Brzezinach warunkiem poprawy jakości i zwiększenia dostępności usług pomocy społecznej	Celem jest adaptacja poddasza Domu Pomocy Społecznej w Brzezinach na cele użytkowe, wraz z zakupem wyposażenia. Do wykonania pozostaje osprzęt elektryczny, biały montaż, sygnalizacja przyzywowa oraz wyposażenie, zakup sprzętu rehabilitacyjnego i wyposażenia dla osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	350 000 zł	297 500 zł	4.2	RPO WŁ lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Symbol projektu	Nazwa projektu	Opis projektu	Beneficjenci	Całkowita wartość projektu	Oczekiwana wartość dofinansowania	Priorytety Strategii ŁOM	Źródło finansowania
4-126	Poprawa jakości i dostępu do wyspecjalizowanych świadczeń zdrowotnych w Powiatowym Centrum Zdrowia w Brzezinach Sp. z o.o.	Projekt wychodzi na przeciw aktualnym trendom demograficzno-epidemiologicznym. Przedmiotem projektu są cztery etapy budowy, modernizacji i adaptacji budynków w celu utworzenia centrum leczenia jelita grubego, utworzenia oddziału chirurgii onkologicznej oraz oddziału kardiologii, a także centralnej sterylizatorni, specjalistycznego laboratorium serwisów farmaceutycznych i rozbudowa systemu informatycznego.	<ul style="list-style-type: none"> Powiat Brzeziński 	29 000 000 zł	24 650 000 zł	4.3	RPO Wł. lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej
4-127	Rozbudowa Punktu Przedszkolnego i Szkoły Podstawowej im. J. Tuwima w Parzęczewie	Projekt obejmuje dobudowanie trzykondygnacyjnego skrzydła o powierzchni około 1200 m ² do istniejącego budynku szkoły.	<ul style="list-style-type: none"> Gmina Parzęczew 	4 000 000 zł	zostanie określona	4.3	RPO Wł. lub PO IiŚ w zależności od Linii Demarkacyjnej

Źródło: opracowanie własne. Uwaga: Podane kwoty wartości projektów i oczekiwane kwoty dofinansowania oparte są o szacunki i nie uwzględniają potencjalnej wartości kosztów niekwalifikowanych w projektach z uwagi na aktualny brak dokumentów programowych w tym zakresie.

Ocena celowości projektów zaproponowanych w Strategii ZIT

Przygotowano macierz pozwalającą oceniać efektywność proponowanych projektów, realizowanych w trybie pozakonkursowym. W tabeli 19. wskazano projekty, które wpisują się w cztery programy Strategii ZIT: 1) Kompleksowy Program Rewitalizacji, 2) Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego, 3) Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej, 4) Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego (wyłącznie w części finansowanej z EFRR).

Projekty odniesione zostały do kluczowych dla powodzenia Strategii ZIT, słabych i mocnych stron rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Katalog rozwiązywanych słabych stron i wzmocnianych mocnych stron został w przypadku Strategii ZIT zawężony. Nie obejmuje wszystkich zdiagnozowanych mocnych i słabych stron obszaru, uwzględnionych w nadrzędnej Strategii Rozwoju ŁOM. Proponowane projekty mają co do zasady charakter pozytywny, niwelują zdiagnozowane słabe strony, wykorzystują określone mocne strony (w tabeli oznaczono je kolorem zielonym).

Tab. 19. Powiązania zakresów tematycznych rozwoju ŁOM, słabych i mocnych stron ŁOM, programów Strategii ZIT oraz proponowanych projektów ich oddziaływania na zdiagnozowane słabe i mocne strony ŁOM

Mocne (+) i słabe (-) strony rozwoju ŁOM	Kompleksowe programy w Strategii ZIT			
	Kompleksowy Program Rewitalizacji	Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
Zakres tematyczny: Kapitał społeczny, Integracja społeczna, Praca, Przedsiębiorczość				
– Brak wspólnego systemu usług pomocy społecznej. Brak systemu aktywizacji osób zobowiązanych do działań i świadczeń alimentacyjnych.				4-125 oraz projekty konkursowe w RPO-ZIT IV-9.4 oraz RPO-ZIT IV-9.7
– Niska wartość kapitału społecznego. Wysokie natężenie patologicznych zjawisk społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa.	1-057, 1-058, 1-059, 1-060, 1-061, 1-062, 1-063, 1-065, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-080, 1-081, 1-082, 1-083, 1-088, 1-089, 1-090, 1-091, 1-101, 1-102, 1-104, 1-105, 1-108, 1-110, 1-111, 1-112, 1-113, 1-116, 1-123, 1-124			4-125, 4-126 oraz projekty konkursowe w RPO-ZIT IV-9.4 oraz RPO-ZIT IV-9.7
– Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia).	1-056, 1-057, 1-058, 1-059, 1-060, 1-061, 1-062, 1-063, 1-064, 1-065, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-080, 1-081, 1-082, 1-083, 1-089, 1-090, 1-091, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110, 1-112, 1-113, 1-114, 1-116, 1-123, 1-124	2-003, 2-094, 2-095, 2-096, 2-097, 2-099, 2-100, 2-103, 2-107	3-093	4-126 oraz projekty konkursowe w RPO-ZIT IV-9.4 oraz RPO-ZIT IV-9.7
– Wysokie natężenie bezrobocia, w tym bezrobocia strukturalnego.	1-067, 1-068, 1-069, 1-104, 1-108, 1-111, 1-113, 1-114, 1-116, 1-123, 1-124	2-002, 2-094, 2-095, 2-096, 2-097, 2-099, 2-100, 2-103, 2-107		4-115 oraz projekty konkursowe w RPO-ZIT IV-9.8

Mocne (+) i słabe (-) strony rozwoju ŁOM	Kompleksowe programy w Strategii ZIT			
	Kompleksowy Program Rewitalizacji	Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
Zakres tematyczny: Zrównoważony, zintegrowany transport zbiorowy				
– Brak zintegrowania sieci transportu zbiorowego. Niedopasowanie systemu kolejowego do potrzeb rozwoju metropolitalnego transportu zbiorowego. Brak integracji Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej z transportem zbiorowym. Brak systemu park-and-ride.		2-002, 2-003, 2-007, 2-094, 2-095, 2-096, 2-097, 2-100, 2-103, 2-107		
– Zły stan techniczny infrastruktury transportu tramwajowego, głównie na trasach podmiejskich.		2-094, 2-095		
– Brak powiązania transportu zbiorowego z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej.		2-001, 2-003, 2-005, 2-006, 2-008, 2-092, 2-095, 2-097, 2-099, 2-100, 2-103, 2-107	3-118	
Zakres tematyczny: Kapitał ludzki, Wyrównanie szans edukacyjnych, Jakość edukacji, Ochrona zdrowia				
– Niedostatek infrastruktury technicznej instytucji edukacyjnych poza Łodzią (m.in. niedostatki szkolnych obiektów sportowych).	1-088		3-011, 3-012, 3-014, 3-016, 3-018, 3-019, 3-020, 3-021, 3-022, 3-023, 3-024, 3-025, 3-027, 3-029, 3-034, 3-035, 3-084, 3-085, 3-086, 3-106, 3-121, 3-122	4-119 4-127
Zakres tematyczny: Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i ład przestrzennego				
– Brak wspólnych standardów polityki przestrzennej. Brak nadzoru nad estetyką przestrzeni publicznej.	1-055, 1-056, 1-057, 1-058, 1-059, 1-060, 1-061, 1-062, 1-063, 1-064, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-080, 1-081, 1-082, 1-083, 1-088, 1-089, 1-090, 1-091, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110, 1-112, 1-113, 1-114, 1-123, 1-124		3-009, 3-010, 3-011, 3-012, 3-013, 3-014, 3-015, 3-016, 3-017, 3-018, 3-019, 3-020, 3-021, 3-022, 3-023, 3-024, 3-025, 3-026, 3-027, 3-028, 3-029, 3-030, 3-031, 3-032, 3-033, 3-034, 3-035, 3-036, 3-037, 3-038, 3-072, 3-074, 3-084, 3-085, 3-086, 3-106, 3-118, 3-121, 3-122	

Mocne (+) i słabe (-) strony rozwoju ŁOM	Kompleksowe programy w Strategii ZIT			
	Kompleksowy Program Rewitalizacji	Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
Zakres tematyczny: Rewitalizacja zdegradowanych terenów				
- Wysoka dekapitalizacja terenów przemysłowych i substancji mieszkaniowej na terenach miejskich.	1-057, 1-058, 1-059, 1-060, 1-061, 1-063, 1-064, 1-065, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-080, 1-081, 1-082, 1-083, 1-088, 1-090, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110, 1-111, 1-113, 1-114, 1-116, 1-123, 1-124	2-094, 2-095, 2-097, 2-103, 2-107	3-084, 3-085, 3-086, 3-098, 3-106, 3-121	Projekty konkursowe w RPO-ZIT IV-9.4
+ Programy rewitalizacji rozpoczęte lub zrealizowane przez samorządy i inwestorów prywatnych: rynki miejskie, mia100kamienic, Miasto Tkaczy, Księży Młyn, Manufaktura, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Nowe Centrum Łodzi, Strefa Wielkowiejska Łodzi.	1-058, 1-059, 1-060, 1-061, 1-063, 1-065, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110, 1-111, 1-114, 1-123, 1-124		3-098	
Zakres tematyczny: Efektywność energetyczna, Promocja gospodarki niskoemisyjnej				
- Brak rozpoznania problemu poziomu i źródeł emisji do atmosfery dwutlenku węgla.		2-002, 2-004	3-010, 3-011, 3-012, 3-013, 3-014, 3-015, 3-016, 3-017, 3-018, 3-019, 3-020, 3-021, 3-022, 3-023, 3-024, 3-025, 3-026, 3-027, 3-028, 3-029, 3-030, 3-031, 3-032, 3-033, 3-034, 3-035, 3-036, 3-037, 3-038, 3-040, 3-047, 3-075, 3-076, 3-106, 3-122	
- Brak usieciowienia (gaz, ciepłownictwo).	1-063, 1-066, 1-070		3-098, 3-118	
- Brak powiązania transportu zbiorowego z zagadnieniami gospodarki niskoemisyjnej.		2-001, 2-003, 2-005, 2-006, 2-008, 2-092, 2-095, 2-097, 2-099, 2-100, 2-103, 2-107	3-118	

Mocne (+) i słabe (-) strony rozwoju ŁOM	Kompleksowe programy w Strategii ZIT			
	Kompleksowy Program Rewitalizacji	Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
+ Postępujący wzrost poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	1-088, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110	2-006, 2-095, 2-107	3-009, 3-010, 3-011, 3-012, 3-013, 3-014, 3-015, 3-016, 3-017, 3-018, 3-019, 3-020, 3-021, 3-022, 3-023, 3-024, 3-025, 3-026, 3-028, 3-029, 3-030, 3-031, 3-032, 3-033, 3-037, 3-038, 3-039, 3-040, 3-041, 3-042, 3-043, 3-047, 3-072, 3-073, 3-074, 3-075, 3-076, 3-084, 3-085, 3-086, 3-093, 3-106, 3-118, 3-121	
Zakres tematyczny: Społeczeństwo informacyjne, Infrastruktura instytucjonalna				
- Brak świadomości społecznej różnych zakresów tematycznych rozwoju.	1-088	2-002, 2-004	3-009, 3-025, 3-073, 3-084, 3-085, 3-086, 3-106, 3-121	4-044, 4-045, 4-046, 4-087
+ Postępująca realizacja projektów rozwoju e-usług publicznych.				4-044, 4-045, 4-046, 4-087
+ Doświadczenie samorządów w prowadzeniu i koordynacji dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych i rozwojowych.	1-055, 1-057, 1-058, 1-059, 1-060, 1-061, 1-062, 1-063, 1-064, 1-065, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-080, 1-081, 1-082, 1-083, 1-088, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110, 1-113, 1-116, 1-123, 1-124	2-002, 2-003, 2-004, 2-006, 2-007, 2-094, 2-095, 2-096, 2-097, 2-099, 2-100, 2-103, 2-107	3-009, 3-010, 3-011, 3-012, 3-013, 3-014, 3-015, 3-016, 3-017, 3-018, 3-019, 3-020, 3-021, 3-022, 3-023, 3-024, 3-025, 3-026, 3-027, 3-028, 3-029, 3-030, 3-031, 3-032, 3-033, 3-034, 3-035, 3-036, 3-037, 3-038, 3-039, 3-040, 3-041, 3-042, 3-043, 3-047, 3-072, 3-073, 3-074, 3-075, 3-076, 3-077, 3-084, 3-085, 3-086, 3-093, 3-098, 3-106, 3-118, 3-121, 3-122	
Zakres tematyczny: Marketing terytorialny, Funkcje symboliczne, Tożsamość				
- Brak wspólnej polityki promocji. Brak rozpoznawalnych marek, głównych produktów, znaków firmowych ŁOM.	1-055, 1-056, 1-057, 1-058, 1-060, 1-061, 1-065, 1-080, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110			
- Brak efektywnej promocji oferty turystycznej.	1-055, 1-056, 1-057, 1-060, 1-061, 1-064	2-001, 2-003, 2-005, 2-006, 2-008, 2-092, 2-097, 2-103, 2-107	3-118	

Mocne (+) i słabe (-) strony rozwoju ŁOM	Kompleksowe programy w Strategii ZIT			
	Kompleksowy Program Rewitalizacji	Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
+ Spójne dla całego ŁOM dziedzictwo wielokulturowe oraz przemysłu włókienniczego. Wartość kulturowa Strefy Wielkomięskiej Łodzi, ważna dla budowania tożsamości ŁOM.	1-059, 1-063, 1-066, 1-067, 1-068, 1-069, 1-070, 1-071, 1-101, 1-102, 1-105, 1-110, 1-113, 1-114, 1-123, 1-124			
Zakres tematyczny: Oferta sektora czasu wolnego: kultury, turystyki i rekreacji				
– Brak efektywnej promocji oferty turystycznej.	1-055, 1-056, 1-057, 1-060, 1-061, 1-064	2-001, 2-003, 2-005, 2-006, 2-008, 2-092, 2-097, 2-103, 2-107	3-118	
+ Spójne dla całego ŁOM dziedzictwo wielokulturowe oraz przemysłu włókienniczego.	1-055, 1-056, 1-057, 1-058, 1-060, 1-061, 1-065, 1-081, 1-082, 1-083			4-117
Zakres tematyczny: Efektywność gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami				
– Brak efektywnych rozwiązań na wypadek wystąpienia deszczy nawalnych (podtopienia, brak oczyszczania nadmiarowych wód deszczowych).		2-103, 2-107	3-049, 3-109, 3-120	
– Kompleksowe rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków komunalnych (sanitarnych) w Aglomeracji Łódzkiej			3-048, 3-049, 3-050, 3-051, 3-052, 3-053, 3-054, 3-078, 3-079, 3-109, 3-120	

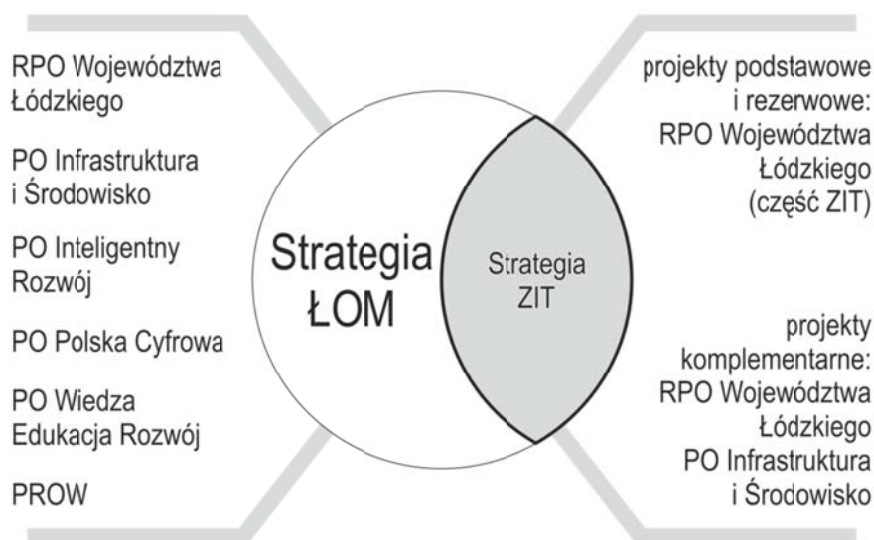
Mocne (+) i słabe (-) strony rozwoju ŁOM	Kompleksowe programy w Strategii ZIT			
	Kompleksowy Program Rewitalizacji	Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego
Zakres tematyczny: Utrzymanie i modernizacja dróg gminnych i powiatowych				
– Niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności niechronionych uczestników ruchu (pieszych, rowerzystów).		2-001, 2-005, 2-006, 2-008, 2-092, 2-094, 2-097, 2-099, 2-100, 2-103, 2-107	3-118	

Źródło: opracowanie własne. Uwagi: Zielonym kolorem wskazano, że projekt pozytywnie oddziałuje na rozwój ŁOM: niweluje słabe strony lub wzmacnia mocne strony ŁOM. Symbolami X-XXX oznaczono projekty. Ze szczegółowymi opisami projektów można zapoznać się w tabelach 8, 10, 12 i 14.

Plan finansowy Strategii ZIT

Jak wskazywano wcześniej, Strategia ZIT realizuje wyłącznie część celów strategicznych i priorytetów określonych w Strategii Rozwoju ŁOM. Strategia ZIT jest dokumentem bardziej szczegółowym, również pod względem finansowym. Dofinansowanie projektów odpowiadających na cele i priorytety Strategii Rozwoju ŁOM (poza Strategią ZIT) jest bardzo elastyczne, natomiast, dofinansowanie projektów wpisujących się w priorytety Strategii ZIT jest ściśle określone.

Ryc. 25. Zasady dofinansowania projektów Strategii Rozwoju ŁOM oraz Strategii ZIT

Źródło: opracowanie własne.

Projekty do realizacji w ramach Strategii ZIT zostały podzielone na projekty: 1) podstawowe (dofinansowane ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT), 2) rezerwowe (dofinansowane na identycznych zasadach, jak projekty podstawowe, przewidziane do realizacji w sytuacji, gdy nie zostaną zrealizowane projekty podstawowe lub gdy zaistnieją oszczędności poprzetargowe; należy podkreślić, że beneficjenci projektów rezerwowych będą mogli ubiegać się o dofinansowanie ze środków innych niż RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT) i 3) komplementarne (dofinansowane ze źródeł wskazanych jako komplementarne do środków RPO WŁ na lata 2014-2020 w części ZIT). Zasady dofinansowania projektów Strategii Rozwoju ŁOM oraz Strategii ZIT zaprezentowano na rycinie 25.

Projekty Strategii ZIT, zgrupowane w kompleksowe programy, skonfrontowano z priorytetami inwestycyjnymi RPO WŁ na lata 2014-2020. Warto podkreślić, że jest to dokument warunkujący dofinansowanie realizacji priorytetów Strategii ZIT. Wyniki analizy zaprezentowano w tabeli 20.

Tab. 20. Finansowanie priorytetów Strategii ZIT ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020 (część ZIT)

Strategia ZIT		RPO WŁ na lata 2014-2020 (część ZIT)		
Program	Priorytety	Fundusz	Oś priorytetowa – Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja w EUR
Kompleksowy Program Rewitalizacji	1.1, 1.2, 1.4, 2.2, 3.1, 4.2, 4.3	EFRR	IV-6.3	22 900 000,00
			IV-6.5	4 027 562,50
			IV-9.2	74 428 432,00
Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	2.2, 2.2, 3.1	EFRR	II-4.5	22 535 625,00
Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej	1.1, 2.2, 3.1, 3.3, 4.3		III-4.1	2 812 500,00
			III-4.3	50 071 369,03
		III-4.5	4 633 105,97	
		III-6.2	9 140 327,50	
Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego	1.1, 4.2, 4.3	EFRR	IV-2.3	2 129 828,00
			EFS	V-9.4, V-9.7, V-9.8

Źródło: opracowanie własne. Uwagi: Szacunkową alokację w EUR zaczerpnięto z projektu dokumentu RPO WŁ na lata 2014-2020 (część ZIT).

W tabeli 21. zaprezentowano szczegółowy plan finansowy Strategii ZIT, dla projektów podstawowych. Plan opracowano z podziałem na priorytety inwestycyjne RPO WŁ na lata 2014-2020, ze względu na fakt, iż dokument ten jest podstawowym opracowaniem warunkującym finansowanie Strategii ZIT. W ramach Strategii ZIT nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych mechanizmów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej dotacji.

Tab. 21. Plan finansowy Strategii ZIT

Oś priorytetowa – Priorytet inwestycyjny RPO	Okres realizacji projektów Strategii ZIT	Fundusz	Podstawa kalkulacja wsparcia	Wkład UE (w EUR)	Wkład krajowy (w EUR)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa współ- finansowania	Wkład EBI
						krajowe środki publiczne	krajowe środki prywatne			
Łącznie:				217 757 500,00	38 427 794,12	36 234 264,71	2 193 529,41	256 185 294,12	85%	0,00
Kompleksowy Program Rewitalizacji										
IV-6.3	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	22 900 000,00	4 041 176,47	4 041 176,47	0,00	26 941 176,47	85%	0,00
IV-6.5	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	4 027 562,50	710 746,32	710 746,32	0,00	4 738 308,82	85%	0,00
IV-9.2	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	74 428 432,00	13 134 429,18	13 134 429,18	0,00	87 562 861,18	85%	0,00
Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego										
II-4.5	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	22 535 625,00	3 976 875,00	3 976 875,00	0,00	26 512 500,00	85%	0,00
Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej										
III-4.1	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	2 812 500,00	496 323,53	496 323,53	0,00	3 308 823,53	85%	0,00
III-4.3	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	50 290 119,03	8 874 726,89	8 874 726,89	0,00	59 164 845,91	85%	0,00
III-4.5	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	4 633 105,97	817 606,94	817 606,94	0,00	5 450 712,91	85%	0,00

Oś priorytetowa – Priorytet inwestycyjny RPO	Okres realizacji projektów Strategii ZIT	Fundusz	Podstawa kalkulacja wsparcia	Wkład UE (w EUR)	Wkład krajowy (w EUR)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa współ- finansowania	Wkład EBI
						krajowe środki publiczne	krajowe środki prywatne			
III-6.2	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	9 140 327,50	1 612 998,97	1 612 998,97	0,00	10 753 326,47	85%	0,00
Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego										
IV-2.3	2015-2022	EFRR	całkowite koszty kwalifikowane	2 129 828,00	375 852,00	375 852,00	0,00	2 505 680,00	85%	0,00
V-9.4	2015-2022	EFS	całkowite koszty kwalifikowane	8 286 666,67	1 462 352,94	731 176,47	731 176,47	9 749 019,61	85%	0,00
V-9.7	2015-2022	EFS	całkowite koszty kwalifikowane	8 286 666,67	1 462 352,94	731 176,47	731 176,47	9 749 019,61	85%	0,00
V-9.8	2015-2022	EFS	całkowite koszty kwalifikowane	8 286 666,67	1 462 352,94	731 176,47	731 176,47	9 749 019,61	85%	0,00

Źródło: opracowanie własne.

System wdrażania Strategii ZIT

Związek ZIT

Funkcje Związku ZIT odpowiedzialnego za wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na terenie Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego pełni Stowarzyszenie Łódzki Obszar Metropolitalny (dalej: Stowarzyszenie) zrzeszające jednostki samorządu terytorialnego z terenu ŁOM. Zrzesza ono gminy oraz powiaty zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 2013 r. poz. 594, 645 i 1318), ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie powiatowym* (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 i 645). Stowarzyszenie zawiązано na czas nieokreślony. Działa ono na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach* (Dz.U. z 2001 r. poz. 855, z 2003 r. poz. 874, z 2004 r. poz. 1055, z 2007 r. poz. 766, z 2011 r. poz. 654) oraz na podstawie Statutu. Swoją działalność rozpoczęło 29 maja 2014 r. z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego.

Celami Stowarzyszenia są:

1. wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia,
2. sprzyjanie rozwojowi współpracy i integracji jednostek samorządu terytorialnego ŁOM,
3. promowanie partnerskiego modelu współpracy,
4. wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego ŁOM,
5. kształtowanie wspólnej polityki stowarzyszonych jednostek samorządu terytorialnego,
6. zwiększenie wpływu ŁOM na kształt i sposób realizacji działań na jego obszarze wspieranych w ramach polityki spójności.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

1. wdrażanie Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, będącej jednocześnie Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zgodnie z Zasadami realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa, wypracowaną w ramach projektu „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego”

współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013,

2. wykonywanie zadań określonych w porozumieniu lub umowie pomiędzy Stowarzyszeniem a Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w sprawie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
3. inspirowanie działań umożliwiających efektywne i skuteczne zarządzanie ŁOM,
4. reprezentowanie interesów członków Stowarzyszenia we wszystkich wspólnych sprawach,
5. inicjowanie i opiniowanie projektów aktów prawnych, dotyczących samorządów terytorialnych, a przede wszystkim ŁOM,
6. propagowanie wymiany doświadczeń w zakresie wykonywanych zadań własnych gmin i powiatów oraz zadań im zleconych przez administrację rządową,
7. inspirowanie i podejmowanie wspólnych inicjatyw gospodarczych, mających wpływ na rozwój jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Stowarzyszenia,
8. prowadzenie działalności informacyjnej, konsultacyjnej i programowej, mającej na celu wspólne rozwiązywanie problemów w zakresie poszczególnych dziedzin działalności jednostek samorządu terytorialnego ŁOM,
9. wspieranie prac naukowo-badawczych dotyczących funkcjonowania ŁOM i jego rozwoju,
10. prowadzenie monitoringu procesów społeczno-gospodarczych i środowiskowych na terenie ŁOM,
11. prowadzenie działalności w zakresie informacji i promocji, związanej z realizacją celów Stowarzyszenia.

Organami Stowarzyszenia są:

1. Rada Stowarzyszenia,
2. Zarząd Stowarzyszenia,
3. Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia.

Rada Stowarzyszenia jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. Do wyłącznych kompetencji Rady Stowarzyszenia należy:

1. kształtowanie działalności programowej Stowarzyszenia,
2. uchwalanie regulaminu obrad Rady Stowarzyszenia i dokonywanie w nim zmian,
3. uchwalanie zmian w Statucie,
4. wybór i odwoływanie członków Zarządu Stowarzyszenia, o których mowa w § 29 ust. 3 Statutu,
5. wybór i odwoływanie członków Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia,
6. uchwalanie budżetu Stowarzyszenia,
7. uchwalanie zasad, wysokości i terminów płatności składek członkowskich,
8. przyjmowanie sprawozdań z działalności Zarządu Stowarzyszenia i rocznego sprawozdania finansowego, zaopiniowanego przez Komisję Rewizyjną Stowarzyszenia,
9. ustalanie zasad zwrotu kosztów podróży dla członków Zarządu Stowarzyszenia i Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia,
10. wyrażanie zgody na nabywanie i izbywanie nieruchomości oraz zaciąganie pożyczek,
11. podejmowanie uchwał w sprawach przyjęcia członków Stowarzyszenia,
12. wybór projektów ujętych na liście projektów strategicznych, które będą ubiegać się o dofinansowanie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz na liście projektów komplementarnych, które będą ubiegać się o dofinansowanie w ramach krajowych programów operacyjnych (integralna część Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego),
13. powołanie Komitetu Doradczego Stowarzyszenia,
14. podejmowanie uchwały o rozwiązaniu Stowarzyszenia.

Organem wykonawczym Stowarzyszenia jest Zarząd Stowarzyszenia, któremu przewodniczy Prezydent Miasta Łodzi. Do kompetencji Zarządu Stowarzyszenia należy:

1. wykonywanie uchwał Rady Stowarzyszenia,
2. przygotowanie projektów uchwał Rady Stowarzyszenia,
3. delegowanie przedstawicieli Stowarzyszenia do innych organizacji i instytucji,
4. podejmowanie decyzji w sprawie zaciągania zobowiązań, w tym podpisywanie umów i porozumień o współpracy,

5. zatrudnianie i zwalnianie Dyrektora Biura Stowarzyszenia oraz pracowników Biura Stowarzyszenia na wniosek Dyrektora Biura Stowarzyszenia,
6. uchwalanie regulaminu pracy Biura Stowarzyszenia,
7. zaciąganie zobowiązań majątkowych, przy czym zaciąganie zobowiązań majątkowych przekraczających wartości zapisane w budżecie Stowarzyszenia wymaga zgody Rady Stowarzyszenia,
8. przyjmowanie darowizn i zapisów, zaciąganie pożyczek, po wyrażeniu zgody przez Radę Stowarzyszenia,
9. wykonywanie budżetu Stowarzyszenia,
10. realizacja zadań niezastrzeżonych do wyłącznej kompetencji innych organów Stowarzyszenia.

Do kompetencji Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia należy:

1. kontrola zgodności działań organów Stowarzyszenia ze Statutem Stowarzyszenia i uchwałami Rady Stowarzyszenia oraz powszechnie obowiązującymi przepisami prawa,
2. opiniowanie wykonania budżetu Stowarzyszenia przez Zarząd Stowarzyszenia.

Bieżącą obsługę Stowarzyszenia zapewnia Biuro Stowarzyszenia. Do spraw związanych z bieżącą obsługą Stowarzyszenia należą w szczególności:

1. obsługa administracyjna Stowarzyszenia,
2. sprawy związane z organizacją i obsługą zgromadzeń i konferencji organizowanych przez Stowarzyszenie, w ramach uchwalonego budżetu i planu tych przedsięwzięć,
3. realizacja projektów współfinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020, a także innych źródeł,
4. monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego,
5. bieżąca współpraca z ministerstwem właściwym ds. rozwoju regionalnego oraz Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w zakresie uregulowanym w porozumieniu lub umowie pomiędzy Stowarzyszeniem a Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w sprawie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,

6. bieżąca współpraca z koordynatorami lokalnymi dotycząca wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Komitet Doradczy Stowarzyszenia jest ciałem opiniującym i doradczym. Komitet zrzesza przedstawicieli środowisk naukowych, przedstawicieli organizacji pozarządowych wskazanych przez Radę Organizacji Pozarządowych Województwa Łódzkiego, przedstawicieli przedsiębiorców wskazanych przez Konfederację Lewiatan.

Zasady dotyczące współpracy pomiędzy Stowarzyszeniem a Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 uregulowane będą w umowie/porozumieniu ws. realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Procedury sprawozdawcze i monitoringowe zostaną opracowane przez Związek ZIT we współpracy z Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na podstawie ww. umowy oraz ewentualnych wytycznych opracowanych przez ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego.

System wyboru projektów

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków UE, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych wskazanych w niniejszym dokumencie. Zgodnie z art. 38 ust. 4 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. *o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020* wybór określonego trybu wyboru projektów należy do właściwej instytucji.

W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2020 przewidziano dwa tryby wyboru projektów do dofinansowania:

1. Tryb konkursowy – Dotyczy projektów finansowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekty wyłaniane są zgodnie z art. 38 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. *o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*.
2. Tryb pozakonkursowy – Projekty wyłaniane są zgodnie art. 30 ust 8 pkt 4 oraz art. 38 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. *o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*.

Zestawienie projektów wybranych w tym trybie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2020 nosi nazwę *Wykazu projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT*.

Tryb pozakonkursowy

Umieszczenie projektów we wspomnianym wykazie jest związane z zarezerwowaniem środków finansowych w ramach priorytetu inwestycyjnego FUE w alokacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2020. Fakt figurowania projektu w wykazie nie oznacza automatycznego uzyskania dofinansowania. Uprawnionymi wnioskodawcami w zakresie aplikowania o środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2020 są jednostki samorządu terytorialnego z terenu ŁOM, zgodnie z delimitacją określoną w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, będące członkami Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny, pełniące funkcję Związku ZIT.

Stowarzyszenie, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnej realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2020, w tym terminowego wydatkowania środków w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, może aktualizować wykaz projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT. Aktualizacja ta odbywa się na bieżąco, w przypadku konieczności wprowadzenia zmian w obowiązującym wykazie w oparciu o dane uzyskane w trakcie procesu monitorowania przygotowania projektów. Wprowadzenie nowych projektów jest poprzedzone ogłoszeniem przez Biuro Stowarzyszenia komunikatu o naborze projektów do wykazu projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT. Komunikat ogłaszany jest na stronie internetowej Stowarzyszenia. Komunikat zawiera informacje dotyczące:

1. kryteriów wyboru, które projekty muszą spełniać,
2. priorytetów inwestycyjnych, w ramach których mają być realizowane projekty,
3. kwoty środków,
4. wzoru fiszy projektowej.

Zmiany w wykazie projektów podstawowych, rezerwowych i komplementarnych w Strategii ZIT muszą być zatwierdzone uchwałą Rady Stowarzyszenia. Decyzja o wprowadzeniu projektu do wykazu projektów podstawowych, rezerwowych

i komplementarnych w Strategii ZIT podejmowana jest w drodze uchwały Rady Stowarzyszenia. Zatwierdzony wykaz projektów podstawowych przekazywany jest przez Zarząd Stowarzyszenia do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w celu zaopiniowania dokumentu w zakresie możliwości finansowania projektów w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020, dokonania oceny formalnej i merytorycznej wniosków o dofinansowanie złożonych do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 przez beneficjentów oraz podpisania umów o dofinansowanie.

Tryb konkursowy

Konkurs to postępowanie mające na celu zakwalifikowanie do dofinansowania najlepszych projektów, spośród zgłoszonych do udziału w postępowaniu, spełniających określone kryteria wyboru projektów. Dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego przyjmie on formę konkursu zamkniętego, w której określa się z góry jeden (jeśli konkurs będzie organizowany tylko raz) lub kilka następujących po sobie terminów naboru wniosków. Biuro Stowarzyszenia ogłasza konkurs określając daty otwarcia oraz czas trwania naboru wniosków, tj. okres w którym będą przyjmowane wnioski Beneficjentów. Oceny formalna i merytoryczna odbywać się będą po zakończeniu każdego terminu naboru. Konkurs przeprowadzany jest na podstawie określonego przez Biuro Stowarzyszenia regulaminu.

Proces oceny i kwalifikowania do dofinansowania projektów składa się z następujących etapów:

1. ogłoszenie konkursu,
2. nabór wniosków,
3. ocena projektów,
4. przekazanie listy projektów do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Biuro Stowarzyszenia dla każdego naboru przygotowuje regulamin konkursu, który przyjmowany jest przez Radę Stowarzyszenia, a następnie publikowany na stronach internetowych Stowarzyszenia. Biuro Stowarzyszenia przyjmuje wnioski o dofinansowanie przygotowane w formie i terminie określonym w regulaminie konkursu. Złożony wniosek podlega ocenie formalnej i merytorycznej. Podstawą oceny projektu są kryteria zatwierdzone uchwałą Rady Stowarzyszenia oraz kryteria ustanowione przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020. Lista ocenionych projektów przekazywana jest do Instytucji Zarządzającej

Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w celu zawarcia umów o dofinansowanie projektów.

Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

Dla Projektu Strategii Rozwoju ŁOM wykonana została Prognoza oddziaływania na środowisko (dalej: Prognoza). Poniżej zamieszczono wnioski z tej Prognozy. Decyzję w zakresie konieczności przygotowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko podejmuje Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi po zapoznaniu się ze Strategią Rozwoju ŁOM.

Prognoza oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu Strategii Rozwoju ŁOM obejmuje szeroką tematykę związaną z analizą skutków realizacji działań, jakie zostały zaproponowane dla Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Jest ona dokumentem wskazującym na możliwe negatywne skutki oraz formułującym zalecenia dotyczące minimalizacji oraz przeciwdziałania tym negatywnym oddziaływaniom. Celem opracowania było określenie rodzaju, stopnia oraz zasięgu przestrzennego zmian środowiska, wywołanych przez zakres oraz tempo realizacji zadań i działań, sprecyzowanych w treści Strategii Rozwoju ŁOM. Przy sporządzaniu prognozy posługiwano się metodą opisową, która polegała na charakterystyce zasobów środowiska ŁOM, określeniu stanu środowiska przyrodniczego i jego zagrożeń. Do przeprowadzenia analizy zostały wykorzystane dane zgromadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Główny Urząd Statystyczny, dostępną literaturę tematu oraz ustalenia własne. Zastosowano również metodę analityczną, która polegała na analizie proponowanych kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Z Prognozy wynika ocena, że Strategia Rozwoju ŁOM z założenia jest proekologiczna. Jednak realizacja niektórych zamierzeń, jakkolwiek w skali regionalnej uzasadnionych pod względem ekologicznym, w skali lokalnej może skutkować wystąpieniem chwilowych, negatywnych oddziaływań środowiskowych. Zapisy Strategii Rozwoju ŁOM wykluczają możliwość wzrostu zagrożenia dla wód i ziemi, powodowanego rozbudową sieci wodno-ściekowej. Cele strategiczne oraz priorytety zapisane w Strategii w zakresie ochrony wód będą pozytywnie oddziaływać na środowisko, mimo możliwych negatywnych oddziaływań, które mogą wystąpić na mniejszą skalę, raczej lokalnie, w krótkiej skali czasowej. Ogólne ustalenia Strategii Rozwoju ŁOM wskazują, że jej realizacja nie powinna wpłynąć na pogorszenie stanu zanieczyszczenia powietrza ani ŁOM, ani jego otoczenia. Proces urbanizacji i zagospodarowania terenu prowadzi niezmiennie do zajmowania przez zabudowę i tereny nieprzepuszczalne coraz większych powierzchni, będących dotąd terenami biologicznie czynnymi. Strategia Rozwoju

ŁOM zapewnia ochronę gleb oraz powierzchni szczególnie cennych pod względem przyrodniczym przez nadmiernym zainwestowaniem. Jedynymi inwestycjami, których realizacja wymaga szczegółowej analizy wpływu na środowisko są: 1) realizacja ewentualnych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, 2) budowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych, 3) budowa infrastruktury wodno-ściekowej czyli przedsięwzięcia związane z podejmowaniem robót budowlanych, mogących naruszać stabilność poszczególnych komponentów środowiska oraz wywoływać uciążliwości odczuwalne dla mieszkańców. Strategia Rozwoju ŁOM nie zawiera specjalnych, osobnych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa materialnego. Działania mające na celu poprawę stanu ogólnego środowiska wpłyną jednak pośrednio także na stan dóbr materialnych.

W Prognozie...zawarto opinię, że konkretne oddziaływania środowiskowe będzie można ocenić dopiero w oparciu o konkretne dane projektowe i lokalizacyjne na etapie procedury oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych inwestycji. Na obecnym etapie projektu Strategii Rozwoju ŁOM, takich danych nie można przedstawić, ponieważ jest to dokument ogólny i strategiczny, zawierający ogólne wytyczne, określający ogólne ramy przedsięwzięć planowanych do realizacji na tym terenie. Należy również pamiętać, że działanie na jeden komponent środowiska nie powoduje zmian tylko w tym komponentcie. Środowisko należy traktować jako system wzajemnie ze sobą powiązanych elementów, w którym zmiana jednej części wpływa na inną lub na całość systemu.

Zapisy Strategii Rozwoju ŁOM odnoszą się również do ochrony środowiska. Ochrony tej nie można rozpatrywać bez zwrócenia uwagi na rolę i kondycję człowieka w tym środowisku. Ochrona poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego oraz infrastruktury, która te komponenty będzie chronić bądź oczyszczać, wpłynie niewątpliwie na zdrowie i bezpieczeństwo człowieka. Biorąc pod uwagę lokalizację ŁOM, nie przewiduje się transgranicznego oddziaływania na środowisko. W Prognozie... stwierdzono, że Strategia Rozwoju ŁOM jest dokumentem, którego realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, ustalonych wcześniej na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Odstąpienie od wdrażania zapisów tych dokumentów oznaczać będzie odstąpienie od obowiązku realizacji strategicznych celów ochrony środowiska. W przypadku braku realizacji projektu Strategii Rozwoju ŁOM, przeprowadzona analiza i ocena stanu istniejącego pozwala wykazać, że może nastąpić pogorszenie stanu środowiska. Brak realizacji Strategii Rozwoju ŁOM przyczyniać się będzie do utrwalania oraz występowania negatywnych tendencji w środowisku.

Realizacja Strategii Rozwoju ŁOM nie przewiduje skutków czy oddziaływań środowiskowych wymagających przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej, w związku z czym nie przewiduje się podjęcia takich działań, choć można przypuszczać, że szczegółowe raporty oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji będą wymagać podjęcia takich działań.

Sugerowane do realizacji przedsięwzięcia w ramach Strategii Rozwoju ŁOM mają zdecydowanie pozytywny wpływ na środowisko. Proponowanie działań alternatywnych dla podanych rozwiązań nie ma zatem uzasadnienia z formalnego i ekologicznego punktu widzenia. Na etapie sporządzania projektów do planowanych inwestycji można prowadzić wariantowanie przy wyborze technologii, zastosowanych materiałów, sposobu wykonania, terminu bądź konkretnego przebiegu prac inwestycyjnych. Wdrażanie w życie rozwiązań przewidzianych w projekcie Strategii Rozwoju ŁOM wymaga stałego monitorowania realizacji projektów oraz szybkiej reakcji w przypadku pojawiania się rozbieżności pomiędzy projektowanymi rezultatami, a stanem rzeczywistym. Monitorowanie to winno stać się stałym zadaniem władz, które są odpowiedzialne za nadzorowanie wdrażania Strategii Rozwoju ŁOM.

Monitorowanie Strategii ZIT

Monitorowanie realizacji Strategii ZIT będzie miało charakter dwutorowy. Po pierwsze, monitorowane będą rezultaty osiągane przez Łódzki Obszar Metropolitalny, jako integralną część województwa łódzkiego. Do tego poziomu monitorowania wykorzystane zostaną wskaźniki rezultatu zgodne z RPO WŁ na lata 2014-2020 (zwane dalej wskaźnikami rezultatu RPO). Po drugie, monitorowaniem objęte zostaną rezultaty osiągane przez poszczególne gminy wchodzące w skład ŁOM. Do drugiego poziomu monitorowania zostaną wykorzystane zmienne zaproponowane do oszacowania standaryzowanych wskaźników uzasadniających terytorialny wymiar wsparcia (zwane dalej lokalnymi wskaźnikami rezultatu). Wprowadzenie dwóch poziomów monitorowania związane jest z 1) koniecznością zapewnienia zgodności Strategii ZIT z RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz z 2) brakiem możliwości wykorzystania wskaźników rezultatu RPO do pomiaru rezultatów osiąganych na poziomie gmin. Zestawienie wskaźników rezultatu RPO i lokalnych, dla poszczególnych programów zaprezentowano w tab. 22. W tab. 23. natomiast, zaprezentowano wartości bazowe dla lokalnych wskaźników rezultatu.

Tab. 22. Wykaz wskaźników rezultatu dla kompleksowych programów Strategii ZIT.

Program Strategii ZIT	Wskaźniki rezultatu RPO (szacowane na poziomie województwa)	Lokalne wskaźniki rezultatu (szacowane na poziomie gmin)
Kompleksowy Program Rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji w ha (źródło danych: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) ▪ Przeciętne przychody gminy z PIT na jednego mieszkańca (<i>per capita</i>) w gminach o najniższym poziomie rozwoju w relacji do analogicznego wskaźnika dla Polski (źródło danych: GUS) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji w ha (źródło danych: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) ▪ Bezrobotni zarejestrowani ogółem (źródło danych: GUS-BDL) ▪ Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (źródło danych: GUS-BDL) ▪ Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca (źródło danych: GUS-BDL)
Kompleksowy Program Transportu Metropolitalnego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską (źródło danych: GUS) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób wyjeżdżających do pracy (źródło danych: GUS-BDL) ▪ Liczba osób przyjeżdżających do pracy (źródło danych: GUS-BDL)

Program Strategii ZIT	Wskaźniki rezultatu RPO (szacowane na poziomie województwa)	Lokalne wskaźniki rezultatu (szacowane na poziomie gmin)
<p>Kompleksowy Program Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem (źródło danych: GUS) ▪ Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (źródło danych: Beneficjenci) ▪ Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (źródło danych: Beneficjenci) ▪ Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej (źródło danych: Beneficjenci) ▪ Udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków w ludności ogółem (źródło danych: GUS-BDL) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków w ludności ogółem (źródło danych: GUS-BDL) ▪ Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w tonach (źródło danych: GUS-BDL)
<p>Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego (w części finansowanej z EFRR)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną (źródło danych: Scoreboard Agendy Cyfrowej) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba komputerów z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych na 1 tys. mieszkańców (źródło danych: System Informacji Oświatowej)
<p>Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego (w części finansowanej z EFS)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własnych rachunek) (źródło danych: badanie ewaluacyjne) ▪ Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ –

Program Strategii ZIT	Wskaźniki rezultatu RPO (szacowane na poziomie województwa)	Lokalne wskaźniki rezultatu (szacowane na poziomie gmin)
c.d. Kompleksowy Program Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Społecznego (w części finansowanej z EFS)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po zakończeniu wsparcia udzielonego przez podmioty integracji społecznej (źródło danych: badanie ewaluacyjne) ▪ Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (źródło danych: badanie ewaluacyjne) ▪ Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami (źródło danych: System Informatyczny SL 2014) ▪ Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami (źródło danych: badanie ewaluacyjne) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ -

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu dokumentu RPO WŁ na lata 2014-2020.

Tab. 23. Wartości bazowe lokalnych wskaźników rezultatu Strategii ZIT w gminach ŁOM.

Gminy	Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji w ha (2012)	Bezrobotni zarejestrowani ogółem (2012)	Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (2012)	Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca (2012)	Liczba osób wyjeżdżających do pracy (2006)	Liczba osób przyjeżdżających do pracy (2006)	Udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków w ludności ogółem (2012)	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w tonach (2005)	Liczba komputerów z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych na 1 tys. mieszkańców (2012)
Brzeziny miasto	0,00	926	1132	2739,95	693	798	99,71	10606	3,81
Andrespol	1,30	694	712	2554,90	1188	423	40,26	0	5,15
Brójce	35,89	247	395	2665,50	503	166	0,00	0	8,91
Brzeziny	0,15	297	559	2647,79	466	229	0,00	0	7,80
Dmosin	3,51	219	431	3053,04	307	104	5,17	0	7,86
Jeżów	0,00	176	311	3884,43	271	94	22,93	0	8,31
Koluszki	21,79	1290	1473	2574,64	2593	1189	224,45	18951	5,65
Nowosolna	0,00	175	247	2250,00	321	120	0,38	0	15,59
Rogów	0,00	276	604	4003,68	493	119	0,00	0	7,31
Rzgów	50,04	436	538	3490,58	707	857	37,64	0	5,40
Tuszyn	33,19	549	1453	2937,09	771	729	29,28	5000	4,78
Konstantynów Łódzki	1,61	1158	983	2767,00	1492	1422	75,59	0	6,31
Pabianice miasto	12,61	4984	4402	2301,20	3493	3058	94,41	0	4,99

Gminy	Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji w ha (2012)	Bezrobotni zarejestrowani ogółem (2012)	Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (2012)	Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca (2012)	Liczba osób wyjeżdżających do pracy (2006)	Liczba osób przyjeżdżających do pracy (2006)	Udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków w ludności ogółem (2012)	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w tonach (2005)	Liczba komputerów z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych na 1 tys. mieszkańców (2012)
Dłutów	0,58	243	370	2617,58	362	131	22,50	0	8,73
Dobroń	13,54	382	437	2648,92	764	317	28,36	0	9,72
Ksawerów	0,00	419	244	3062,31	689	1121	5,29	0	8,47
Lutomiersk	2,41	533	575	2646,48	645	427	0,00	0	8,07
Pabianice	2,00	301	408	4401,46	656	408	1,53	110618	14,50
Głowno miasto	0,00	1390	1397	2294,12	902	457	56,73	28301	6,01
Ozorków miasto	0,00	1811	2212	2461,64	1482	782	88,24	0	8,53
Zgierz miasto	11,91	3923	3414	2515,19	4031	2296	99,91	116916	5,78
Aleksandrów Łódzki	7,39	2036	2022	2499,10	2510	1691	72,34	22826	6,56
Głowno	7,56	342	520	2372,36	275	270	0,00	0	10,92
Ozorków	15,11	431	675	2846,08	496	185	1,45	24746	13,09
Parzęczew	14,96	372	421	3188,61	361	134	43,50	1385	7,15
Stryków	22,26	639	758	4202,71	1177	826	42,47	2437	13,43
Zgierz	32,19	756	1028	2533,62	1112	354	1,94	0	8,98
Łódź miasto	15,93	40987	42133	4196,92	8934	31967	98,11	2624442	4,35

Źródło: opracowanie własne.

Załącznik 1: Raport z konsultacji społecznych

Opracowanie Strategii Rozwoju ŁOM miało charakter partycypacyjny. W harmonogramie prac nad dokumentem uwzględniono konsultacje społeczne. Konsultacje miały zróżnicowany charakter pod względem podmiotowym. Realizowane były w formie otwartej bądź wyłącznie z Partnerami Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Poniżej zaprezentowano wyniki poszczególnych etapów postępowania konsultacyjnego.

Konsultacje projektów Strategii ZIT z Partnerami ŁOM

Na etapie konsultacji społecznych, Partnerzy przekazali propozycje projektów infrastrukturalnych do realizacji w ramach Strategii ZIT. Należy podkreślić, że wartość oczekiwanego dofinansowania projektów znacząco przekraczała spodziewaną kwotę wsparcia rozwoju ŁOM w ramach ZIT. Analiza zgłoszonych projektów umożliwiła jednak dyskusję nad celami strategicznymi i priorytetami Strategii ZIT w ramach Strategii Rozwoju ŁOM. Autorzy przyporządkowali proponowane projekty do priorytetów. Na podstawie analizy kosztów proponowanych projektów oraz (alternatywnie) ich liczby określono znaczenie projektów dla Partnerów ŁOM. Wyniki analiz przedstawiono w tabeli 24.

Tab. 24. Priorytety rozwoju ŁOM a projekty oczekiwane przez Partnerów ŁOM

Priorytety rozwoju ŁOM	Udział projektów związanych z danym priorytetem w ogólnej wartości projektów oczekiwanych przez Partnerów ŁOM*	Udział projektów związanych z danym priorytetem w ogólnej liczbie projektów oczekiwanych przez Partnerów ŁOM**
1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym	29,70%	15,05%
2.1 Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego	27,49%	8,60%
3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii	19,44%	38,71%
2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej	12,94%	27,96%
3.2 Zintegrowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenia innowacji organizacyjnych i technologicznych w ochronie środowiska	4,30%	7,53%

Priorytety rozwoju ŁOM	Udział projektów związanych z danym priorytetem w ogólnej wartości projektów oczekiwanych przez Partnerów ŁOM*	Udział projektów związanych z danym priorytetem w ogólnej liczbie projektów oczekiwanych przez Partnerów ŁOM**
5.4 Podnoszenie wewnętrznej i zewnętrznej atrakcyjności ŁOM poprzez odpowiednio ukierunkowany marketing terytorialny	2,90%	11,83%
1.4 Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego	1,35%	4,30%
1.2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych	1,17%	3,23%
3.3 Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych	0,49%	1,08%
4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych	0,10%	1,08%
5.1 Integracja i koordynacja polityk publicznych na rzecz poniesienia efektywności realizacji zadań i projektów	0,09%	2,15%
4.2 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	0,04%	2,15%

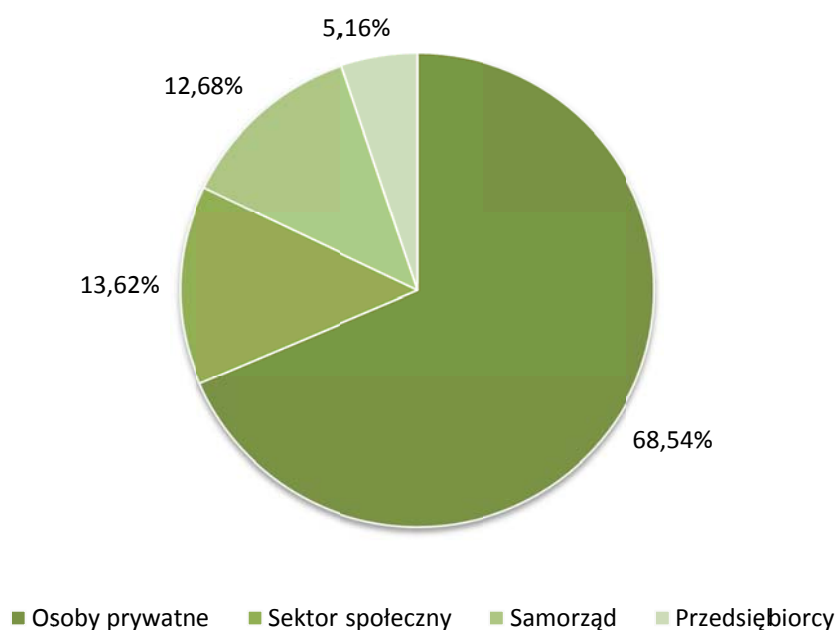
Źródło: opracowanie własne. Uwagi: * Wartości sumują się do 100%. W przypadku projektu realizującego dwa lub więcej priorytety, kwotę projektu podzielono równo między priorytety. ** Wartości nie sumują się do 100%.

Z jednej strony, projekty w ramach celów dotyczących rewitalizacji (1.1, w nawiasach podano numery priorytetów Strategii Rozwoju ŁOM), integracji, modernizacji i rozwoju transportu zbiorowego (2.1) oraz efektywności energetycznej i gospodarki niskoemisyjnej (3.1) były projektami o największej wartości wśród proponowanych. Z drugiej strony, Partnerzy ŁOM najchętniej zgłaszali projekty w ramach celów odnoszących się do efektywności energetycznej i gospodarki niskoemisyjnej (3.1), modernizacji dróg i poprawy bezpieczeństwa w ruchu kołowym (2.2) oraz rewitalizacji (1.1).

Konsultacje wniosków z Diagnozy Strategicznej ŁOM z interesariuszami rozwoju ŁOM

Przedmiotem konsultacji były wnioski wynikające z Diagnozy Strategicznej ŁOM. Celem konsultacji było zebranie opinii jak największej liczby interesariuszy rozwoju ŁOM na temat kierunków rozwoju obszaru. Konsultacje miały charakter otwarty, zostały zrealizowane w okresie od 3 do 14 lutego 2014 roku. Zaproszenia do konsultacji skierowano do możliwie szerokiego grona interesariuszy z wykorzystaniem różnorodnych mediów: 1) prasy lokalnej, 2) imiennych zaproszeń do przedstawicieli różnorodnych grup interesariuszy, wskazanych przez Partnerów ŁOM, 3) ogłoszenia na stronie internetowej Urzędu Miasta Łodzi, poświęconej Strategii Rozwoju ŁOM. Konsultacje miały dwie zasadnicze formy: pośrednią – ankietę elektroniczną i pisemną oraz bezpośrednią – spotkanie konsultacyjne.

Ryc. 26. Struktura uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji wniosków z Diagnozy Strategicznej ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Ankieta zawierała 12 pytań. Przedmiotem ankiety była zarówno ocena istotności poszczególnych mocnych i słabych stron ŁOM w kontekście pełnionych przez niego funkcji, jak również zebranie opinii i propozycji o możliwych celach rozwoju ŁOM. W okresie konsultacji społecznych kwestionariusze ankiety zostały wypełnione przez łącznie 213 interesariuszy. Wśród respondentów dominowali mężczyźni (63,4%). Zdecydowaną większość uczestników

ankiety stanowili mieszkańcy Łodzi (64,3%). Najliczniejszą grupą respondentów były osoby prywatne (68,5%). Przedstawiciele organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i instytucji stanowili 13,6% ankietowanych natomiast przedstawiciele samorządu terytorialnego 12,7%. Udział przedsiębiorców wyniósł 5,2%.

Ankietowani mieli za zadanie ocenić istotność zidentyfikowanych w Diagnozie Strategicznej ŁOM mocnych i słabych stron obszaru a także zaopiniować postulowane kierunki rozwoju ŁOM. W tabelach od 25 do 27 zaprezentowano hierarchię mocnych i słabych stron oraz kierunków rozwoju ŁOM w kolejności od najistotniejszych do najmniej istotnych, według opinii respondentów. Oprócz ocenionych, ankietowani zgłosili również własne propozycje mocnych i słabych stron oraz kierunków rozwoju obszaru, które uwzględniono w dalszych etapach prac nad Strategią Rozwoju ŁOM. Dodatkowe propozycje mocnych stron ŁOM wiązano przede wszystkim z: 1) istniejącą siecią transportową, w szczególności tramwajową, 2) istniejącymi zakładami przemysłowymi oraz korzystnymi warunkami dalszego rozwoju przemysłu, np. Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna, 3) lotniskiem, 4) dobrze rozwiniętym zapleczem usług medycznych oraz 5) bliskością Warszawy.

Jako słabe strony ŁOM uczestnicy konsultacji najczęściej wskazywali również na: 1) brak wspólnej wizji rozwoju ŁOM i koordynacji działań na poziomie samorządowym, 2) niedostatki infrastruktury transportu zbiorowego, 3) degradację terenów zielonych w ŁOM oraz 4) brak skoordynowanej promocji ŁOM. Respondenci proponowali niewskazane w Diagnozie Strategicznej ŁOM kierunki rozwoju obszaru. Najczęściej ankietowani sugerowali: 1) działania zmierzające do poprawy warunków rozwoju przedsiębiorstw oraz do efektywnego przyciągania inwestycji, 2) wykorzystanie istniejącego kapitału ludzkiego ŁOM, szczególnie w kontekście akademickiego charakteru Łodzi, 3) promocję ŁOM, głównie w obszarach kultury, turystyki oraz innowacji.

Tab. 25. Ocena mocnych stron ŁOM przez uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji wniosków z Diagnozy Strategicznej ŁOM

Mocne strony ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności mocnych stron ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
Centralne położenie w sieci osadniczej i transportowej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem położenia w sieci dróg kołowych	1,9%	1,9%	6,6%	21,6%	68,1%	4,5
Wiodąca pozycja w Polsce jako ośrodka usług logistycznych	2,4%	7,0%	23,9%	35,7%	31,0%	3,9
Znacząca pozycja łódzkiego ośrodka akademickiego i naukowo-badawczego w Polsce	3,3%	9,9%	20,7%	37,6%	28,6%	3,8
Wspólna dla większości obszaru metropolitalnego historia oraz dziedzictwo kulturowe i dziedzictwo przemysłowe	7,5%	13,2%	22,5%	26,8%	30,1%	3,6
Ponadregionalna pozycja Łodzi jako ośrodka kultury	7,5%	14,6%	26,8%	28,2%	23,0%	3,4
Mała, na tle innych obszarów metropolitalnych, powierzchnia ŁOM, ułatwiająca podejmowanie skoordynowanych działań na rzecz podnoszenia poziomu wewnętrznej integralności obszaru metropolitalnego	7,5%	15,5%	37,6%	28,2%	11,3%	3,2
Doświadczenie Łodzi w prowadzeniu i koordynacji dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych i rozwojowych	7,5%	19,3%	34,3%	29,6%	9,4%	3,1
Niski, na tle innych obszarów metropolitalnych, poziom kongestii (występowania korków) w ruchu drogowym	14,1%	25,8%	30,5%	22,1%	7,5%	2,8

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 26. Ocena słabych stron ŁOM przez uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji wniosków z Diagnozy Strategicznej ŁOM

Słabe strony ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności słabych stron ŁOM					Średnia ocena (w skali 1-5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
Brak skoordynowanych wspólnych działań w zakresie niekontrolowanej suburbanizacji	2,4%	4,2%	14,6%	29,6%	49,3%	4,2
Powielanie negatywnych stereotypów o Łodzi w opinii publicznej w Polsce	4,2%	6,1%	13,6%	21,1%	54,9%	4,2
Wysokie natężenie bezrobocia	0,9%	4,2%	19,7%	30,1%	45,1%	4,1
Szybko postępujące procesy depopulacji na terenach miejskich, w szczególności w Łodzi (zły stan zdrowia mieszkańców, niskie wynagrodzenia, niekorzystne warunki życia)	1,9%	7,5%	19,3%	21,6%	49,8%	4,1
Brak współpracy międzygminnej dla rozwiązania najważniejszych problemów o znaczeniu ponadlokalnym	2,8%	2,8%	23,9%	29,6%	40,9%	4,0
Brak integracji Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej z transportem zbiorowym	2,4%	6,1%	22,1%	26,3%	43,2%	4,0
Brak obwodnic większości ośrodków miejskich	3,3%	9,9%	17,8%	31,0%	38,0%	3,9
Zły stan techniczny infrastruktury transportu tramwajowego, głównie na trasach podmiejskich	2,4%	12,2%	20,2%	30,1%	35,2%	3,8
Niedopasowanie systemu kolejowego do potrzeb rozwoju metropolitalnego transportu zbiorowego, zwłaszcza pod kątem rozmieszczenia przystanków i stacji kolejowych	4,2%	10,8%	23,0%	21,6%	40,4%	3,8
Zły stan techniczny oraz brak odpowiednich parametrów dróg kołowych, w szczególności szczebla wojewódzkiego i powiatowego, które mają decydujące znaczenie dla dostępności transportowej	3,3%	11,3%	25,4%	30,5%	29,6%	3,7

Słabe strony ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności słabych stron ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
Wysoka dekapitalizacja substancji mieszkaniowej i terenów przemysłowych na terenach miejskich	1,9%	10,8%	28,6%	32,9%	25,8%	3,7
Brak rozpoznania poziomu i źródeł emisji dwutlenku węgla do atmosfery	21,1%	23,5%	32,9%	15,0%	7,5%	2,6

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 27. Ocena kierunków rozwoju ŁOM przez uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji wniosków z Diagnozy Strategicznej ŁOM

Kierunki rozwoju ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności kierunków rozwoju ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
Stworzenie zintegrowanej sieci metropolitalnego transportu zbiorowego	0,5%	3,9%	14,9%	26,9%	53,9%	4,3
Kontynuacja i podjęcie nowych działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej ŁOM	0,5%	3,9%	15,4%	30,8%	49,5%	4,3
Podjęcie wspólnych zadań w zakresie rewitalizacji zdegradowanych terenów przemysłowych i mieszkaniowych (zabudowy wielorodzinnej)	2,9%	6,8%	9,3%	26,3%	54,6%	4,2
Zainicjowanie działań na rzecz podjęcia wspólnej polityki przestrzennej	1,5%	4,9%	22,4%	29,3%	42,0%	4,1
Podjęcie wspólnych działań na rzecz koordynacji metropolitalnego rynku pracy i wspólnego ograniczenia skutków bezrobocia	3,5%	5,9%	19,2%	25,6%	45,8%	4,0

Kierunki rozwoju ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności kierunków rozwoju ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
Wspólne działania na rzecz budowy obwodnic miast	3,4%	6,4%	18,6%	29,4%	42,2%	4,0
Modernizacja infrastruktury transportu tramwajowego, w szczególności linii podłódzkich	2,0%	11,0%	17,9%	28,4%	40,8%	4,0
Modernizacja i poprawa parametrów technicznych infrastruktury transportu kołowego	2,0%	7,9%	24,1%	31,0%	35,0%	3,9
Podjęcie wspólnych skoordynowanych działań na rzecz promocji gospodarczej	2,9%	8,3%	24,0%	26,5%	38,2%	3,9
Zwiększenie wspólnej tożsamości mieszkańców poprzez promocję i budowę pozytywnego wizerunku ŁOM	5,5%	8,5%	21,0%	26,5%	38,5%	3,8
Wykorzystanie istniejącego potencjału w zakresie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju wspólnego produktu turystycznego opartego o ideę Szlaku Dziedzictwa Włókienniczego	6,9%	7,9%	24,3%	28,2%	32,7%	3,7
Podjęcie ponadlokalnych działań polegających na skoordynowaniu inwestycji i zadań komunalnych (np. infrastruktura w zakresie gospodarki odpadami, oczyszczalnie ścieków, gazociągi)	3,0%	11,5%	29,5%	26,5%	29,5%	3,7
Zainicjowanie przedsięwzięć dotyczących wspólnych zakupów jednorodnych towarów i usług (energia elektryczna)	8,6%	21,8%	33,0%	23,9%	12,7%	3,1
Rozpoczęcie międzygminnej współpracy na rzecz wspólnej organizacji systemu oświaty	13,4%	17,9%	34,3%	19,9%	14,4%	3,0
Zainicjowanie wspólnych działań na poziomie ponadlokalnym na rzecz rozwiązywania problemów gospodarki niskoemisyjnej	15,2%	19,6%	36,8%	18,1%	10,3%	2,9

Źródło: opracowanie własne.

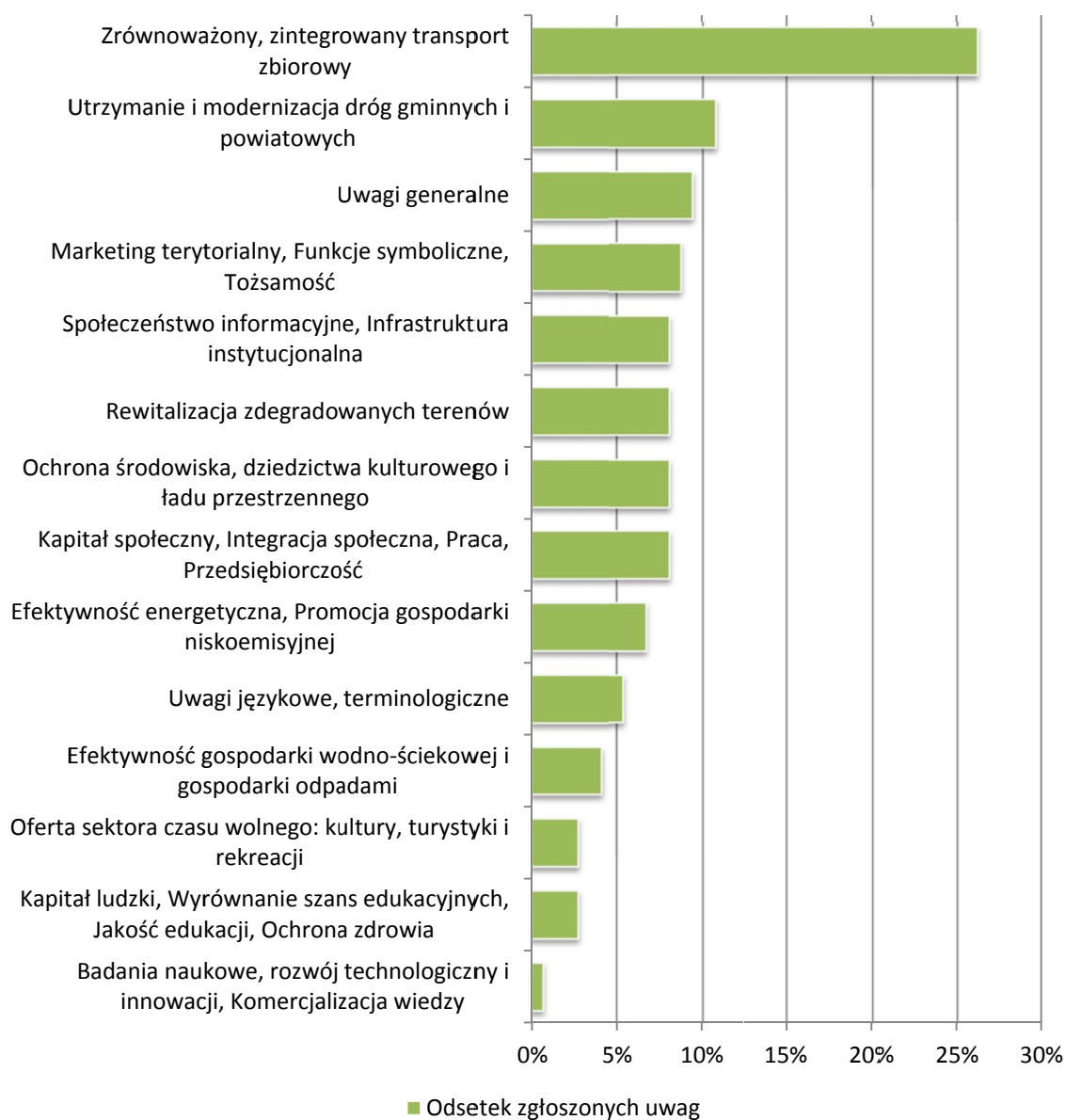
13 lutego 2014 roku przeprowadzono spotkanie konsultacyjne pn. „Forum Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego”. Spotkanie miało miejsce w Dużej Sali Obrad Urzędu Miasta Łodzi przy ul. Piotrkowskiej 104. Informacje o spotkaniu zostały zamieszczone w opublikowanym ogłoszeniu prasowym, na stronie internetowej Urzędu Miasta Łodzi oraz na stronach internetowych Partnerów. Dodatkowo, wystosowano zaproszenia za pośrednictwem poczty tradycyjnej i elektronicznej do uzgodnionych z Partnerami interesariuszy. W spotkaniu wzięło udział 93 uczestników. Celem spotkania konsultacyjnego było zebranie szczegółowych opinii dotyczących kierunków rozwoju ŁOM. Podczas spotkania zaprezentowano uczestnikom wnioski z Diagnozy Strategicznej ŁOM a następnie przeprowadzono zajęcia warsztatowe w grupach roboczych składających się z maksymalnie 15 uczestników.

Podczas prac w grupach uczestnicy spotkania konsultacyjnego mieli za zadanie przeanalizowanie wynikających z Diagnozy Strategicznej ŁOM mocnych i słabych stron obszaru oraz wskazanie dodatkowych, niewymienionych w dokumencie, możliwych kierunków rozwoju obszaru. Zgłaszane przez poszczególnych uczestników pomysły były poddawane dyskusji wewnątrz grupy. Wnioski były odnotowywane przez moderatorów. Najczęściej wskazania dotyczyły: 1) podjęcia działań zmierzających do rozwoju systemu transportu publicznego ŁOM, 2) podjęcia działań w zakresie stymulowania rozwoju przedsiębiorczości w ŁOM, 3) podjęcia działań w zakresie przeciwdziałania bezrobociu oraz 4) podjęcia wspólnych, skoordynowanych działań promocyjnych ŁOM.

Konsultacje pierwszej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM z Partnerami ŁOM

Na spotkaniu konsultacyjnym z Partnerami ŁOM, które odbyło się 23 marca 2014 roku, zaprezentowano pierwszą wersję projektu Strategii Rozwoju ŁOM. W ciągu tygodnia Partnerzy mogli zgłosić uwagi do dokumentu. Przesłano łącznie 149 uwag (95 uwag unikalnych). Uwagi przekazali przedstawiciele następujących podmiotów: 1) Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, 2) starostw powiatowych w Brzezinach i Zgierzu, 3) urzędów miast i gmin: Koluszki, Ozorków (gmina wiejska), Ozorków (gmina miejska), Stryków, Zgierz (gmina wiejska) i Zgierz (gmina miejska), 4) jednostek Urzędu Miasta Łodzi: Biuro Architekta Miasta Łodzi, Biuro ds. Rewitalizacji i Rozwoju Zabudowy Miasta, Biuro Obsługi Inwestora, Wydział Gospodarki Komunalnej, Zarząd Dróg i Transportu. Struktura tematyczna uwag była zróżnicowana, choć dominujące były uwagi odnoszące się do kwestii zrównoważonego, zintegrowanego transportu zbiorowego. Trzeba podkreślić, że aż 79,9% uwag zgłoszonych przez Partnerów zostało uwzględnionych w przygotowanej korekcie projektu Strategii Rozwoju ŁOM.

Ryc. 27. Struktura tematyczna uwag zgłoszonych w ramach konsultacji pierwszej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM z Partnerami ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

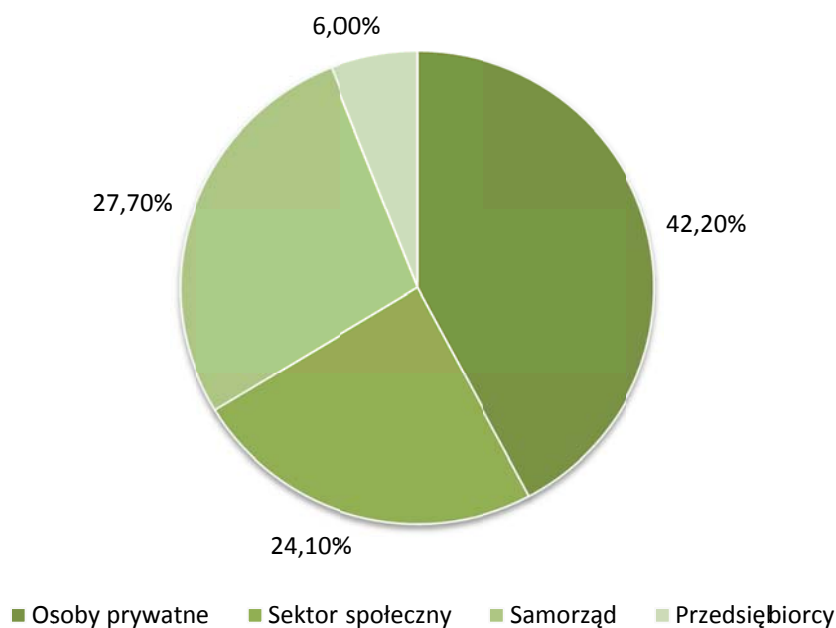
Konsultacje drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM z interesariuszami rozwoju ŁOM

Konsultacje społeczne drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM trwały od 24 kwietnia do 8 maja 2014 roku. Informacje o konsultacjach rozpowszechniano różnymi kanałami: 1) wysłano zaproszenia do uzgodnionych z Partnerami interesariuszy, głównie przedstawicieli

sektora społecznego, przedsiębiorców oraz mieszkańców, 2) wysłano zaproszenia do osób, które wzięły udział w wcześniejszej ankiecie, wyraziły życzenie uczestnictwa w kolejnych etapach konsultacji i pozostawiły swój adres poczty elektronicznej, 3) zamieszczono informację o konsultacjach na stronie internetowej Urzędu Miasta Łodzi poświęconej Strategii Rozwoju ŁOM. Konsultacje przebiegały w dwóch formach: pośredniej – ankieta elektroniczna i pisemna oraz bezpośredniej – spotkanie konsultacyjne.

Ankieta pisemna oraz elektroniczna zostały wypełnione przez 83 interesariuszy, z czego 51,8% stanowiły kobiety a 48,2% mężczyźni. Wypełniający ankietę byli w większości mieszkańcami Łodzi (31,3%). Najliczniejszą grupą respondentów były osoby prywatne (42,2%). Przedstawiciele samorządu terytorialnego stanowili 27,7% ankietowanych, natomiast przedstawiciele organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i instytucji – 24,1%. Udział przedsiębiorców wyniósł 6,0%.

Ryc. 28. Struktura uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM

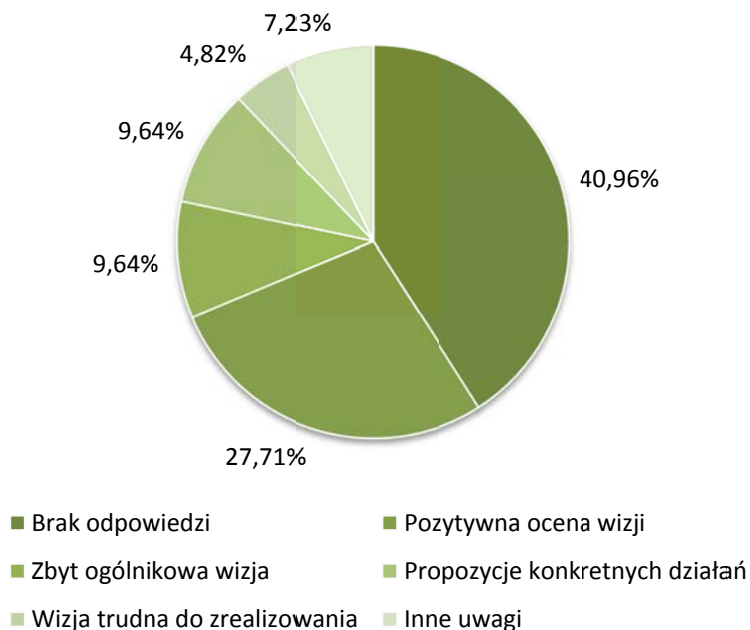

Źródło: opracowanie własne.

Pytania badawcze wykorzystane w ankiecie zostały sformułowane w oparciu o projekt Strategii Rozwoju ŁOM i dotyczyły: 1) zaproponowanej wizji, misji i celów strategicznych, 2) priorytetów Strategii Rozwoju ŁOM, 3) projektów do realizacji w ramach Strategii Rozwoju ŁOM. Respondentów proszono również o przekazanie innych uwag i sugestii dotyczących

dokumentu. Ankietowani mieli również możliwość oceny istotności zaproponowanych priorytetów rozwoju ŁOM.

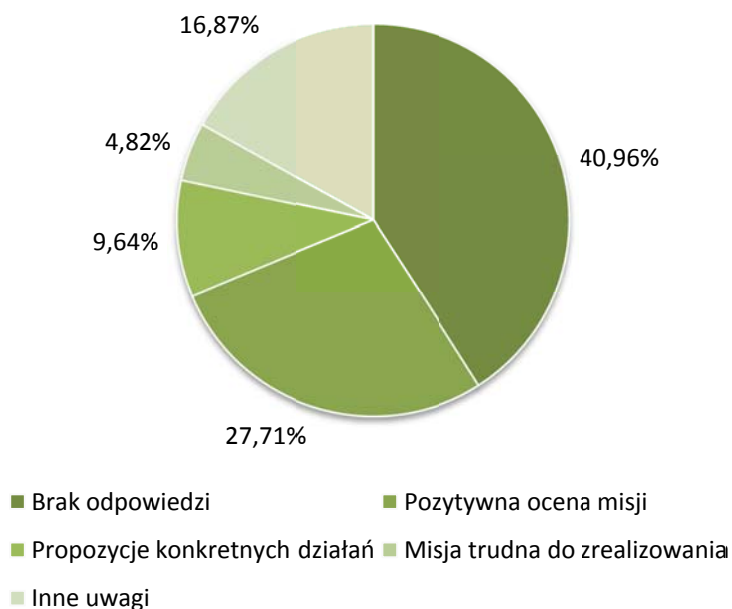
Ryc. 29. Uwagi odnoszące się do wizji ŁOM, zgłoszone przez uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

Większość respondentów nie skomentowała wizji i misji, zaproponowanych w projekcie Strategii Rozwoju ŁOM. Pozostałe osoby zasadniczo oceniły zaproponowane wizję i misję pozytywnie co nie oznacza, że nie pojawiły się opinie krytyczne. Zgłaszane uwagi często się wykluczały. Proponowano również rozwiązania niemożliwe do zrealizowania z punktu widzenia zasad opracowania strategii *per se*, np. wpisanie konkretnych działań do wizji czy misji.

Ryc. 30. Uwagi odnoszące się do misji ŁOM, zgłoszone przez uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 28. zaprezentowano wskaźniki ilustrujące znaczenie poszczególnych priorytetów rozwoju ŁOM, określone na podstawie odpowiedzi uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM. Poszczególne priorytety uporządkowano według malejącej kolejności znaczenia określonego przez ankietowanych. Należy wskazać, że bardzo duże znaczenie respondenci przypisali do priorytetów związanych z rewitalizacją oraz transportem. Jest to w pełni zgodne z wynikami wcześniejszych konsultacji zrealizowanych z Partnerami ŁOM.

Tab. 28. Ocena priorytetów rozwoju ŁOM przez uczestników badania ankietowego w ramach konsultacji drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM

Priorytety rozwoju ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności priorytetów rozwoju ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
4.4 Zwiększenie szans na rynku pracy poprzez dostosowanie efektów kształcenia do potrzeb gospodarki	1,2%	6,0%	19,3%	24,1%	49,4%	4,1

Priorytety rozwoju ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności priorytetów rozwoju ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
1.1 Zintegrowane działania rewitalizacyjne w wymiarze przestrzennym, przyrodniczym, społecznym, gospodarczym i kulturowym	2,4%	4,8%	18,1%	27,7%	47,0%	4,1
1.2 Wspieranie przedsiębiorczości i aktywizacji gospodarczej na obszarach rewitalizowanych	1,2%	4,8%	22,9%	25,3%	45,8%	4,1
2.1 Integracja, modernizacja i rozwój sieci metropolitalnego transportu zbiorowego	6,0%	10,8%	12,1%	15,7%	55,4%	4,0
1.3 Rozwój funkcji społecznie użytecznych na obszarach rewitalizowanych	0,0%	6,0%	25,3%	30,1%	38,6%	4,0
2.2 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej	10,8%	7,2%	12,1%	13,3%	56,6%	4,0
4.1 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników oraz przedsiębiorczości	4,8%	3,6%	22,9%	26,5%	42,2%	4,0
5.1 Integracja i koordynacja polityk publicznych na rzecz poniesienia efektywności realizacji zadań i projektów	2,4%	2,4%	31,3%	31,3%	32,5%	3,9
5.4 Podnoszenie wewnętrznej i zewnętrznej atrakcyjności ŁOM poprzez odpowiednio ukierunkowany marketing terytorialny	3,6%	7,2%	22,9%	32,5%	33,7%	3,9
4.3 Podnoszenie standardów i dostępu do usług w zakresie oświaty i opieki zdrowotnej oraz do e-usług publicznych	6,0%	8,4%	18,1%	30,1%	37,4%	3,8
4.2 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	3,6%	7,2%	26,5%	27,7%	34,9%	3,8
5.3 Ochrona i budowanie tożsamości ŁOM oraz kreowanie wizerunku w oparciu o spójne dziedzictwo kulturowe	7,2%	3,6%	34,9%	20,5%	33,7%	3,7

Priorytety rozwoju ŁOM	Odsetek wskazań na poszczególne poziomy istotności priorytetów rozwoju ŁOM					Średnia ocena (w skali 1–5)
	bardzo nieistotne	nieistotne	ani istotne, ani nieistotne	istotne	bardzo istotne	
5.2 Transfer i komercjalizacja wiedzy na potrzeby nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki i społeczeństwa	4,8%	7,2%	32,5%	27,7%	27,7%	3,7
1.4 Wspieranie efektywnego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego	2,4%	18,1%	20,5%	30,1%	28,9%	3,7
3.2 Zintegrowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenia innowacji organizacyjnych i technologicznych w ochronie środowiska	1,2%	9,6%	38,6%	30,1%	20,5%	3,6
3.1 Podniesienie efektywności energetycznej i wzrost znaczenia odnawialnych źródeł energii	4,8%	15,7%	32,5%	26,5%	20,5%	3,4
3.3 Wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów przyrodniczych	8,4%	12,1%	34,9%	24,1%	20,5%	3,4

Źródło: opracowanie własne.

Jak wcześniej wspomniano, równoległą część konsultacji drugiej wersji projektu Strategii Rozwoju ŁOM stanowiło 5 spotkań z interesariuszami rozwoju ŁOM. Spotkania odbywały się w siedzibach powiatów tworzących ŁOM. Spotkania przeprowadzono zgodnie z harmonogramem: 1) powiat pabianicki – 24 kwietnia godzina 14:00, 2) powiat łódzki wschodni – 6 maja godzina 16:00, 3) powiat brzeziński – 6 maja godzina 16:00, 4) powiat zgierski – 7 maja godzina 16:00, 5) Łódź – 8 maja godzina 16:00. Podczas spotkań prezentowano uczestnikom założenia i najważniejsze elementy projektu Strategii Rozwoju ŁOM, a następnie przeprowadzono otwartą dyskusję z uczestnikami.

W wyniku przeprowadzonych rozmów zebrano postulaty i uwagi do projektu Strategii Rozwoju ŁOM. Na podstawie zapisów z przeprowadzonych spotkań oraz informacji przekazanych przez moderatorów należy stwierdzić, że Strategia Rozwoju ŁOM jest postrzegana przez interesariuszy jako dokument ważny i potrzebny. Wśród najczęściej podnoszonych postulatów znalazły się m.in. dotyczące podjęcia współpracy w celu: poprawy infrastruktury

dróg gminnych i powiatowych, przeciwdziałania bezrobociu, rozbudowy systemu transportu publicznego oraz powstrzymania depopulacji.

Załącznik 2: Elektroniczna baza danych projektów w ramach Strategii ZIT

Do elektronicznej wersji Strategii ZIT dołączono bazę danych projektów w programie MsExcel. Baza umożliwia swobodne przeglądanie projektów oraz generowanie dowolnych zestawień statystycznych dla wszystkich projektów oraz wybranych grup. Dla każdego projektu określono: 1) nazwę, 2) beneficjentów, 3) krótki opis, 4) wartość, z uwzględnieniem wartości całkowitej i oczekiwanej wartości dofinansowania, 5) obszar wsparcia z dokładnością do gminy, z oszacowaniem kwoty przypadającej na obszar wsparcia, 6) priorytety Strategii Rozwoju ŁOM realizowane przez projekt, 7) określenie typu projektu, z podziałem na projekty podstawowe, rezerwowe oraz komplementarne, 8) wskazanie źródła finansowania, 9) typ działania, w który wpisuje się projekt, 10) kompleksowy program Strategii ZIT, w ramach którego realizowany będzie projekt, 11) słabe i mocne strony, niwelowane i wzmacniane dzięki realizacji projektu.